

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Periferno u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi

Author: Leszek Małczak, Robert Bońkowski, Paulina Pycia-Kośćcak, Antonina Kurtok, Ivana Čagalj, Ivo Pranjković i in.

Citation style: Małczak Leszek, Bońkowski Robert, Pycia-Kośćcak Paulina, Kurtok Antonina, Čagalj Ivana, Pranjković Ivo i in. (2019). Periferno u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi : međunarodni znanstveni skup. Jubilarni skup povodom 25. obljetnice hrvatskih studijana Instituta za slavensku filologiju Šleskoga sveučilišta. Katowice-Sosnowiec : Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Institut za slavensku filologiju
Šlesko sveučilište u Katowicama

Periferno u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi

Međunarodni znanstveni skup

Jubilarni skup povodom 25. obljetnice hrvatskih studija
na Institutu za slavensku filologiju Šleskoga sveučilišta

KNJIŽICA SAŽETAKA

Katowice – Sosnowiec

7. – 9. svibnja 2019.

Programski i organizacijski odbor:

dr hab. prof. UŠ Robert Bońkowski

dr Katarzyna Majdzik

dr hab. Leszek Małczak

prof. dr hab. Lech Miodyński

dr Paulina Pycia-Koścak

Tajnice:

dr Antonina Kurtok

mag. Ivana Čagalj

Knjižicu sažetaka uredila:

mag. Ivana Čagalj

W dniach 7-9 maja 2019 roku odbyła się międzynarodowa kroatystyczna konferencja naukowa przygotowana z okazji 25-lecia istnienia filologii chorwackiej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Honorowym Patronatem objął konferencję JM Rektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach profesor Andrzej Kowalczyk. Była to największa kroatystyczna konferencja zorganizowana w Polsce i prawdopodobnie największa w historii kroatystyczna konferencja zorganizowana poza granicami Chorwacji. Warto przy tej okazji przypomnieć, że w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w roku akademickim 1992/1993 utworzono pierwsze studia kroatystyczne w Polsce w miejsce istniejącej od 1975 roku jugoslawistyki.

Konferencję uroczystie otworzył JM Prorektor Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach profesor Tomasz Pietrzykowski. Do uczestników konferencji zwróciła się również Dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej dr hab. Mariola Szymczak-Rozlach, pierwszy lektor języka chorwackiego mgr Zoran Bundyk, założyciel kroatystyki profesor Emil Tokarz oraz specjalny gość Jego Ekscelencja Ambasador Republiki Chorwacji w Polsce Tomislav Vidošević. Przebieg otwarcia moderował dr hab. Leszek Małczak. Ponadto w otwarciu udział wzięli: sekretarz Ambasady Pani Zofia Korzeniewska, konsul honorowy Republiki Chorwacji w Krakowie Paweł Włodarczyk, przedstawicielka Ministerstwa Nauki i Kształcenia Republiki Chorwacji mgr Ivana Fakac, prodziekan ds. rozwoju i kontaktów z otoczeniem Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu w Osijeku profesor Milica Lukić, dyrektorzy kroatystyk, wg. kolejności alfabetycznej ośrodków: dyrektor kroatystyki Uniwersytetu w Osijeku docent Ana Mikić Čolić, dyrektor kroatystyki Uniwersytetu w Rijeci profesor nadzwyczajna Sanja Zubčić, zastępca dyrektora kroatystyki Uniwersytetu w Splicie docent Katarina Lozić Knezović, dyrektor kroatystyki Uniwersytetu w Zagrzebiu profesor Krešimir Mićanović, dyrektor kroatologii na Chorwackich Studiach Uniwersytetu w Zagrzebiu docent Karolina Vrban Zrinski, ponadto dyrektor samodzielnego Instytutu ds. Migracji i Narodowości w Zagrzebiu doktor Marina Perić Kaselj, dziekan Wydziału Montenegrystyki w Cetinju profesor Adnan Čirgić, dyrektor studiów kroatystycznych w Uniwersytecie Mcquarie w Sydney doktor Luka Budak, dyrektor Instytutu Filologii

Słowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego dr hab. Magdalena Dyras, dyrektor Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Warszawskiego dr hab. Patrycjusz Pająk.

Uczestnicy konferencji, wielu wybitnych naukowców, to przedstawiciele następujących instytucji naukowych, badawczych i dydaktycznych (niewymienione wcześniej): Instytut Kroatystyki Uniwersytetu w Zadarze, Instytut Pedagogiczny w Gospiciu Uniwersytetu w Zadarze, Wydział Pedagogiki Uniwersytetu w Osijeku, Zakład Leksykograficzny „Miroslav Krleža” w Zagrzebiu, Szkoła Języka Chorwackiego Uniwersytetu w Rijeci, Centrum Chorwackich Studiów w Świecie Uniwersytetu w Splicie, Croaticum – Centrum Języka Chorwackiego jako Drugiego i Obcego Uniwersytetu w Zagrzebiu, samodzielny Instytut Etnologii i Folklorystyki w Zagrzebiu, Instytut ds. Migracji i Narodowości Wydziału Medycznego Uniwersytetu w Splicie, slawistyka Uniwersytetu w Giessen, slawistyka Uniwersytetu Masaryka w Brnie, slawistyka Uniwersytetu Iwana Franki we Lwowie, slawistyka Uniwersytetu w Peczu, Katedra Studiów Południowosłowiańskich i Bałkanistycznych Uniwersytetu Karola w Pradze, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytut Sławistyki PAN.

W konferencji uczestniczyło ponad 100 osób z kraju i zagranicy (Chorwacja, Czarnogóra, Czechy, Irlandia, Niemcy, Ukraina, Węgry). Wygłoszono 80 referatów. W prace organizacyjne aktywnie włączyli się również studenci Instytutu Filologii Słowiańskiej.

Wszystkim osobom zaangażowanym w projekt składamy serdeczne podziękowania.

Robert Bońkowski, Leszek Małczak, Paulina Pycia-Kośćak

Periferno u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi

PROGRAM

UTORAK, 7. svibnja 2019.

CINIBA (Centar za znanstvenu informaciju i sveučilišna knjižnica)

Katowice, ul. Bankowa 11a

8.15-9.30 Otvaranje skupa i plenarna izlaganja

8.45-9.30 **Ivo Pranjković** (Sveučilište u Zagrebu) / **Lada Badurina** (Sveučilište u Rijeci) – *Središnje i periferno u gramatici hrvatskoga jezika*

Krešimir Bagić (Sveučilište u Zagrebu) – *Lirska dikcija Severove publicistike*

Rad u sekcijama

Književno-kulturna sekcija		Lingvistička sekcija	
9.45–10.45	Predsjedavaju: Vanda Babić, Lech Miodyński	9.45–10.45	Predsjedavaju: Milica Lukić, Krešimir Mićanović
	Zvezdana Rados (Sveučilište u Zadru) – <i>Zadarska sastavnica hrvatskog književnoga kanona od (pred)romantizma do moderne</i> Kornelija Kuvač-Levačić (Sveučilište u Zadru) – <i>Kršćanski misticismizam Side Košutić – na periferiji kanona nacionalne književnosti</i> Evelina Rudan (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Kanon izvana i kanon iznutra, dijalektalna poezija i antologizacija</i>		Zrinka Jelaska (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Boje na rubovima hrvatskog jezika</i> Ana Mikić Čolić i Vesna Bjedov (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>Gramatička kompetencija na periferiji standardnoga jezika</i> Ninoslav Radaković i Ana Samardžić (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – <i>Semantičko-sintaktičke osobine perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku</i>

	Jelena Đorđević (Sveučilište u Splitu) – <i>Preispitivanje Zagorkina položaja u kanonu na temelju stilske analize</i>		Sybilla Daković (Uniwersytet Wrocławski) – <i>Chorwacki przyimek „protiv” i jego polskie ekwiwalenty przekładowe</i>
10.45-11.00	Rasprava	10.45-11.00	Rasprava
11.15–12.15	Predsjedavaju: Zvezdana Rados, Patrycjusz Pająk	11.15–12.15	Predsjedavaju: Liudmyla Vasylieva, Ivo Pranjković
	<p>Lahorka Plejić Poje (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Iznova o dopreporodnoj kajkavskoj svjetovnoj lirici</i></p> <p>Tomislav Bogdan (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Marginalije o perifernom – još o pjesmama ženskoga glasa u hrvatskoj renesansnoj ljubavnoj lirici</i></p> <p>Dubravka Brunčić (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>Na književnoj margini: o mađaronskim satirama u doba hrvatskog narodnog preporoda</i></p> <p>Kristina Jug (Longford, Ireland) – <i>„Zagorec” kao lik periferije u kontekstu kajkavske dopreporodne svjetovne književnosti i hrvatskoga književnog kanona 20. stoljeća</i></p>		<p>Mateo Žagar (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Jezik oglednog primjerka prijevoda glagoljskoga Novog testameta iz 1560. u kontekstu jezičnog uređivanja protestantskih izdanja u Urachu 1561-1565.</i></p> <p>Katarina Knezović Lozić (Sveučilište u Splitu) – <i>Popovi glagoljaši u pustinji Blaca na srednjodalmatinskom otoku Braču</i></p> <p>Sanja Zubčić (Sveučilište u Rijeci) – <i>Glagoljaška djelatnost na zapadnoj periferiji</i></p> <p>Ivica Vigato (Sveučilište u Zadru) – <i>Kontaktna sinonimija u glagoljskim rukopisima zadarskoga kraja iz 17. i 18. stoljeća</i></p>
12.15-12.30	Rasprava	12.15-12.30	Rasprava
13.30–14.30	Predsjedavaju: Kornelija Kuvač-Levačić, Tomislav Bogdan	13.30–14.30	Predsjedavaju: Lada Badurina, Mateo Žagar
	Ivana Prijatelj Pavičić (Sveučilište u Splitu) – <i>Utjecaj interpretacija pojma periferijske umjetnosti Ljube</i>		Ivančica Banković-Mandić (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Dijalekti i jezični varijeteti u hrvatskom medijskom</i>

	<p><i>Karamana i Miroslava Krleže na dalmatinsku povijesti umjetnosti</i></p> <p>Maciej Czerwiński (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) – <i>Regionalizam. Izvori tjeskobe</i></p> <p>Vanda Babić, Denis Vekić (Sveučilište u Zadru) – <i>Antemurale Christianitatis hrvatske usmene književnosti: graničarski mentalitet Dalmacije kroz usmenu epsku pjesmu i kulturalno pamćenje u Hrvatsko-osmanskim ratovima</i></p> <p>Ivana Čagalj (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – <i>Imota ili "zivot na rubu" u odabranim djelima Petra Gudelja</i></p>		<p><i>prostoru</i></p> <p>Anđel Starčević (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Jezične ideologije za mase: preskriptivizam uživo na Hrvatskoj radioteleviziji</i></p> <p>Tatjana Pišković (Sveučilište u Zagrebu) – <i>„Jbt, niko mi nije lajkao profilnu“</i>. <i>Hrvatski leksik na društvenim mrežama</i></p> <p>Lidija Bakota (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>Zoolingvistička analiza poslovice u časopisu hrvatskog društva za zaštitu životinja Živobran na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće</i></p>
14.30-14.45	Rasprava	14.30-14.45	Rasprava
15.00-15.45	Predsjedavaju: Krešimir Bagić, Petr Stehlík	15.00-16.00	Predsjedavaju: Ivan Marković, Anđel Starčević
	<p>Patrycjusz Pająk (Uniwersytet Warszawski) – <i>Mali romantizam tužne provincije u dokumentarcima Krste Papića</i></p> <p>Lana Molvarec (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Televizijske serije u suvremenoj hrvatskoj kulturi</i></p> <p>Pavel Pilch (Masarykova univerzita v Brně) – <i>Crni Popaj Štefa Bartolića kao ostvarenje moralne periferije</i></p>		<p>Krešimir Mićanović (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Hrvatski jezikoslovci i „bosanskohercegovački standardnojezički izraz“</i></p> <p>Adnan Čirgić (Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Doprinos Josipa Silića montenegristici</i></p> <p>Marijana Borić (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb) – <i>Boškovićev pristup matematičkim problemima</i></p> <p>Ante Delić (Sveučilište u Zadru) – <i>Ljudevit Jonke i</i></p>

			<i>Deklaracija iz 1967.</i>
15.45-16.00	Rasprava	16.00-16.15	Rasprava
16.15-17.00	Predsjedavaju: Sanja Vulić, Stjepan Blažetin	16.30-17.00	Predsjedavaju: Lidija Bakota, Adnan Čirgić
	<p>Tea-Tereza Vidović Schreiber (Sveučilište u Splitu) – <i>Poetika splitskih rubnih usmenoknjiževnih oblika</i></p> <p>Marina Perić Kaselj, Anamarija Sabatini (Sveučilište u Splitu) – <i>Periferna dijasporska kretanja od općehrvatskog značaja: jezik i religijska tradicija moliških Hrvata u kontekstu starih migracija</i></p> <p>Karolina Vrbanić Zrinski (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Suvremeno hrvatsko kazalište - od jasne poruke do estetike</i></p>		<p>Josip Lasić i Magdalena Nigoević (Sveučilište u Splitu) – <i>Tvorba etnika u govorima otoka Brača i Hvara</i></p> <p>Ivan Marković (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Hrvatske stopljenice u 1980-ima („Feral” prije „Ferala”)</i></p>
17.00-17.15	Rasprava	17.00-17.15	Rasprava

SRIJEDA, 8. svibnja 2019.

CINIBA (Centar za znanstvenu informaciju i sveučilišna knjižnica)

Katowice, ul. Bankowa 11a

Književno-kulturna sekcija		Lingvistička sekcija	
9.00-10.00	Predsjedavaju: Miranda Levanat-Peričić, Ivana Prijatelj Pavičić	9.00-10.15	Predsjedavaju: Zrinka Jelaska, Sanja Zubčić
	<p>Tvrtko Vuković (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Humanistika na periferiji: Pogled s ruba na društvo znanja</i></p> <p>Suzana Marjanić (Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb) – <i>Labin ili nacrt prvoga futurističkoga podzemnoga grada na svijetu: izvedba undergrounda kao jedan od modusa otpora izolaciji/periferiji</i></p> <p>Petr Stehlík (Masarykova univerzita v Brně) – <i>Od ideologije do subverzije: Promišljanje jugoslavenstva u Hrvatskoj u 21. stoljeću</i></p> <p>Ewa Wróblewska-Trochimiuk (Polska Akademia Nauk, Warszawa) – <i>„Perfidno, podmuklo i dobro organizirano, u Hrvatskoj se dogodila konzervativna revolucija”. Konzervativni otpor na semi-periferijama</i></p>		<p>Liudmila Vasylyeva (Львівський національний університет імені Івана Франка) – <i>Rječnici u nastavi slavenskih jezika kao inih</i></p> <p>Josip Miletić (Sveučilište u Zadru) – <i>Slobodni diktat u nastavi hrvatskoga jezika u srednjim strukovnim školama</i></p> <p>Marinela Aleksovski (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Somatski frazemi na periferiji poučavanja hrvatskoga kao inoga</i></p> <p>Luka Budak (Macquarie University, Sydney) – <i>35 Hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju</i></p> <p>Petra Gverić Katana (Justus-Liebig-Universität Gießen) – <i>Kroatistika u akronimu – položaj hrvatskog jezika i književnosti na njemačkim sveučilištima</i></p>

10.00-10.15	Rasprava	10.15-10.30	Rasprava
10.30-11.30	Predsjedavaju: Dragun Dragica, Tvrtko Vuković	10.45-11.45	Predsjedavaju: Jagoda Granić, Ana Mikić Čolić
	<p>Miranda Levanat-Peričić (Sveučilište u Zadru) – <i>Periferni polemički diskursi povodom Mandićeve knjige Romani krize – kritički paratekst ili „politikantska uzbuna“?</i></p> <p>Gordana Galić Kakkonen (Sveučilište u Splitu) – <i>Zlokobna geometrija – vampiri u suvremenoj hrvatskoj književnosti</i></p> <p>Andrea Milanko (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Istina politike u Izvanbrodskom dnevniku Slobodana Novaka</i></p> <p>Aleksandra Wojtaszek (Uniwersytet Jagielloński) – <i>Rubni žanrovi, goruće teme. Hrvatska stvarnost u zrcalu žanrovske fantastike devedesetih</i></p>		<p>Matijas Baković (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini – život na rubu (egzistencija i perspektive)</i></p> <p>Timea Bockovac (Pécsi Tudományegyetem, Magyarország) – <i>Jezično stanje Hrvata u Mađarskoj – periferno istraživačko pitanje?!</i></p> <p>Mieczysław Dziekoński (Erfurt, Niemcy) – <i>Naheliegende Peripherien der kroatischen Sprache an der Kreuzung der Zivilisationen: Die kroatische Diaspora in Triest / Bliske periferije hrvatskoga jezika na križanju civilizacija: hrvatska dijaspora u Trstu</i></p> <p>Vice Šunjić (Sveučilište u Zadru) – <i>Uzdizanje novoštokavske ikavice na razinu hrvatskoga književnog jezika u izvandomovinskoj jezikoslovnoj kroatistici</i></p>
11.30-11.45	Rasprava	11.45-12.00	Rasprava
12.00-13.15	Predsjedavaju: Đurđica Čilić-Škeljo, Maciej Czerwiński	12.15-13.15	Predsjedavaju: Tatjana Pišković, Timea Bockovac
	<p>Blažetin Stjepan (Pécsi Tudományegyetem) – <i>O Hrvatima u enciklopedijskom izdanju Austro-Ugarska Monarhija u riječi i slici</i></p>		<p>Jagoda Granić (Sveučilište u Splitu) – <i>Od periferije do centra i natrag: sociopragmatika supkulturnoga žargona</i></p> <p>Anita Skelin Horvat (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Sleng kao</i></p>

	<p>Tea Rogić Musa (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb) – <i>Odnos središta i periferije u oblikovanju književnoga kanona: uloga poljskoga kanona u oblikovanju hrvatskoga književnoga kanona – romantizam i moderna</i></p> <p>Filip Kozina (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Metko Peić između poljskog centra i periferije</i></p> <p>Helena Stranjik (Karlovo sveučilište, Prag) – <i>Književno stvaralaštvo manjina u Hrvatskoj – dio hrvatske književnosti ili ne?</i></p> <p>Dragana Kalezić (Podgorica, Crna Gora) – <i>O poljskoj književnosti u Crnoj Gori</i></p>		<p><i>periferno u jeziku i jezikoslovlju</i></p> <p>Tanja Kuštović (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Jezično jedinstvo i stilski razvedenost hrvatskih protestantskih tekstova 16. stoljeća</i></p> <p>Tena Babić Sesar i Jelena Šušanj (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Društveni položaj žene iskazan jezikom</i></p>
13.15-13.30	Rasprava	13.15-13.30	Rasprava
13.45-14.45	Predsjedavaju: Lahorka Plejić Poje, Gordana Galić Kakkonen	13.45-14.30	Predsjedavaju: Katarina Lozić Knezović, Ivica Vigato
	<p>Sanja Vulić (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Sudbina pjesništva na rubu hrvatskoga kulturnoga prostora na primjeru Stipana Bešlina iz Bačke</i></p> <p>Đurđica Čilić-Škeljo (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Anka Topić - prva među nejednakima</i></p> <p>Kornelija Pinter (I. OŠ Bjelovar) – <i>Lingvistički i geografski prostori u pjesništvu Delimira Rešickog</i></p> <p>Sanja Grakalić Plenković (Sveučilište u Rijeci) – <i>Dvije autobiografije u stihovima</i></p>		<p>Milica Lukić (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>Vektorsko čitanje pismovnoga (azbučnog) sustava Konstantina Ćirila</i></p> <p>Nikola Koščak (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Figure bjelina</i></p> <p>Slavica Vrsaljko (Sveučilište u Zadru) – <i>Periferno u hrvatskome pravopisanju – zabranjeni pravopisi hrvatskoga jezika od Drugoga svjetskog rata do uspostave hrvatske samostalnosti</i></p>

14.45-15.00	Rasprava	14.30-14.45	Rasprava
15.15-16.00	Predsjedavaju: Evelina Rudan, Dubravka Brunčić	15.00-16.00	Predsjedavaju: Paulina Pycia-Košćak, Robert Bońkowski
	<p>Rebeka Mesarić Žabčić (Institut za migracije i narodnosti, Zagreb) – <i>Žena u hrvatskoj migraciji stanovništva</i></p> <p>Gabrijela Puljić (Sveučilište u Zagrebu) – <i>Homoseksualnost i rodni identitet u suvremenoj hrvatskoj drami</i></p> <p>Ana Vulelija (Sveučilište u Zadru) – <i>Feministički i spisateljski angažman Adele Milčinović na početku 20. stoljeća</i></p>		<p>Ivana Kresnik (Sveučilište u Zagrebu) – <i>„Syllabus“ Alvarosove gramatike u hrvatskim izdanjima</i></p> <p>Magdalena Baer (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – <i>Verbo-nominalne kolokacije kao periferni pojam u hrvatskim rječnicima</i></p> <p>Paulina Pycia-Košćak (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – <i>Periferija i margina – značenja i konteksti</i></p> <p>Zoran Bundyk (Tehnička škola Fausta Vrančića, Zagreb) – <i>Počeci kroatistike na Šleskom sveučilištu u Katovicama</i></p>
16.00-16.15	Rasprava	16.00-16.15	Rasprava

Četvrtak, 9. svibnja 2019.

Filološki fakultet Šleskog sveučilišta

Sosnowiec, ul. Grota-Roweckiego 5

Književno-kulturna sekcija	
10.00–11.00	Predsjedavaju: Jasminka Brala-Mudrovčić, Sofija Kalezić-Đuričković
	Dragica Dragun (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>O romanima Sanje Pilić</i> Bakota Lidija, Damir Matanović, Valentina Majdenić (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) <i>Povijesno-kulturni i književno-jezični identitet časopisa hrvatskog društva za zaštitu životinja Živobran (1894.- 1904.)</i> Andrijana Nikolić (Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Periferno kao izbor u romanu „Mirisi, zlato i tamjan“ Slobodana Novaka</i> Marijana Terić (Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Periferni likovi u romanu U registraturi Anta Kovačića</i>
11.00-11.15	Rasprava
11.30-12.45	Predsjedavaju: Kornelija Pinter, Andrijana Nikolić
	Sofija Kalezić-Đuričković (Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Nastavno proučavanje Novele od Stanca Marina Držića u Crnoj Gori</i> Jasminka Brala-Mudrovčić, Marija Gračanin (Sveučilište u Zadru) – <i>Usmenoknjiževni elementi u lektirnim djelima predmetne nastave</i> Nikola Sunara (Sveučilište u Splitu) – <i>Usmena književnost u povijestima hrvatske književnosti</i> Ivana Mikulić (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku) – <i>Psovka i smijeh</i>

	Aleksandar Radoman (Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje) – <i>Roda Roda kao majstor humoreske</i>
12.45-13.00	Rasprava
13.00	Zatvaranje skupa

Program pripremili: Robert Bońkowski, Leszek Małczak, Paulina Pycia-Košćak.

Somatski frazemi na periferiji poučavanja hrvatskoga kao inoga

Frazemi su u priručnicima i udžbenicima za poučavanje hrvatskoga kao inoga neizostavan dio nastave jer je ovladanost frazemima važan pokazatelj sociolingvističke kompetencije. Somatizmi ili somatski frazemi čine jednu od najbrojnijih skupina frazema u većini jezika pa tako i u hrvatskome, stoga je opravdano njihovo uvrštavanje u udžbenike za poučavanje hrvatskoga kao inoga. S obzirom na to da hrvatski prijevod ZEROJ-a (u kojemu se frazemi nazivaju idiomatskim izrazima), ovladanost istima i njihovo razumijevanje očekuje se tek na najvišim razinama C1-C2, ali u procesu poučavanja trebalo bi ih sustavno uvoditi i ranije, već od razine samostalnoga korisnika B1. Tako se u udžbeniku *Hrvatski za početnike* (A2+) i seriji udžbenika *Razgovarajte s nama!* (razine B1-C1) frazemi pojavljuju u svakoj lekciji, a u priručniku *Hrvatski B2: opisni okvir referentne razine B2* popisano je u različitim poglavljima tristotinjak frazema koji mogu poslužiti kao smjernica za poučavanje. Somatski frazemi pritom i dalje ostaju na periferiji premda ih njihova pojavnost u hrvatskome jeziku izdvaja, kao i činjenica da zbog univerzalnosti ljudskoga tijela vrlo vjerojatno postoji njihov ekvivalent u materinskim jezicima učenika što te frazeme nerijetko čini lakšima za ovladavanje i razumljivijima većem broju neizvornih govornika. Izdvajanje somatskih frazema u poseban udžbenik za učenje u Poljskoj dogodilo se već 2006. godine kada je objavljen priručnik za razine B1-C1 pod naslovom *Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci czyli frazeologia prosta i przyjemna* (v. Pięcińska 2006). U pokušaju da se jedan dio somatskih frazema u hrvatskome kao inome sustavno poučava uz književno-umjetnički jezični materijal osmišljen je udžbenik *Zagrlj hrvatski I. – U zagrljaju s Mirom Gavranom* (u rukopisu) čiji će se koncept kratko predstaviti kao pokušaj da se ti frazemi pomaknu s periferne pozicije u poučavanju hrvatskoga kao inoga.

Ključne riječi: somatski frazemi, hrvatski kao ini jezik, poučavanje.

Somatic Idioms on the Periphery of Teaching Croatian as a Foreign Language

Manuals and textbooks for teaching Croatian as a foreign language contain idioms as an indispensable part of study because mastering idioms is an important indicator of sociolinguistic competency. Somatic idioms constitute one of the most numerous groups of idioms in the majority of languages and this is likewise the case in Croatian, justifying their inclusion in textbooks for teaching Croatian as a foreign language. In the context of the Croatian translation of CEFRL (in which idioms are called idiomatic expressions), their mastery and understanding is only expected at the highest levels, C1-C2, but they should be systematically introduced into the learning process at an earlier stage, already by the time an independent user reaches B1. As such, idioms appear in all lessons in the textbook *Hrvatski za početnike (Croatian for Beginners, A2+)* and the series of textbooks *Razgovarajte s nama! (Talk to us!, levels B1-C1)*, while around 300 idioms are listed in various chapters throughout the manual *Hrvatski B2: opisni okvir referentne razine B2 (Croatian B2: a Descriptive Framework for the B2 Referential Level)* and can serve as a guide for teaching. At the same time, however, somatic idioms continue to remain on the periphery even though their existence in Croatian language is marked out. Furthermore, due to the universality of the human body, there is a strong likelihood that equivalents exist in the learner's native language, often making these idioms easier to master and more understandable for most non-native speakers. In Poland, the separation of somatic idioms within a dedicated textbook for learning occurred back in 2006 with the publishing of a manual for B1-C1 levels named *Co raz wejdzie do głowy – już z niej nie wyleci czyli frazeologia prosta i przyjemna* (v. Pięcińska 2006). Alongside literary-artistic materials, the textbook *Zagrlj hrvatski I. – U zagrljaju s Mirom Gavranom (Embrace Croatian I- In an embrace with Miro Gavran, currently a manuscript)* has been conceived as an attempt to systematically teach one part of the somatic idioms in Croatian as a foreign language. The concept of this guide will be briefly presented as an attempt to move these idioms away from their peripheral position in the teaching of Croatian as a foreign language.

Keywords: somatic idioms, Croatian as a foreign language, teaching.

TENA BABIĆ SESAR

JELENA ŠUŠANJ

Društveni položaj žene iskazan jezikom

Frazeologija skriva i otkriva nebrojene jedinice koje su ponajbolji odraz kulture u kojoj su nastale jer sadrži unaprijed oblikovana i uvriježena razmišljanja. Ovim će se izlaganjem prikazati doticaj dviju kultura utemeljen na frazeološkim jedinicama dvaju južnoslavenskih jezika – hrvatskoga i crnogorskoga. U središtu su odabrani frazemi, zabilježeni u okviru dijalektoloških i etnoloških istraživanja, kojima se identificira društveni status žene u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Kako je obitelj temelj društva, prikupljeni frazemi odnose se prvenstveno na ženu u različitim obiteljskim ulogama: kao kćer, kao (buduću) majku, kao suprugu. Interpretirane frazeološke jedinice otkrivaju kolektivne stereotipe, kulturne modele društava u kojima se javljaju. Kognitivnolingvističkim metodama, prije svega teorije konceptualne metafore i teorije konceptualne integracije, ispitat će se mehanizmi konceptualizacije žene. Metafore i metonimije nerijetko se prožimaju u ovim frazemima (žena je stub kuće, tuđa kost, tuđa večera; žena se raspuzla, naručala se kerme, potkuvala je kvas).

Ključne riječi: hrvatski jezik, crnogorski jezik, frazemi, metafora, metonimija, žena, društveni položaj.

Social Position of Women Expressed in Language

Phraseology hides and reveals countless units that are the best reflection of the culture where they originated, because it contains a pre-formed and widespread thinking. This paper will show the contact of two cultures on the grounds of phraseological units of the two South-Slavic languages – Croatian and Montenegrin. Its centerpiece are the selected phraseological units, registered in dialectological and ethnological research papers, identifying the social status of women in Croatia and Montenegro. As the family is the foundation of society, the collected phraseological units refer primarily to a woman in various family roles: as a daughter, as a (future) mother, as a wife. Interpreted phraseological units reveal collective stereotypes, cultural models of societies in which they occur. Cognitive-linguistic methods, primarily Conceptual Metaphor Theory and Conceptual Integration Theory / Conceptual Blending Theory, will be used to examine the mechanisms of conceptualization of a woman. Metaphors and metonyms often permeate these phraseological units (the woman is the pillar of the house, stranger's bone, a stranger's dinner; the woman spread herself, she has gorged herself on yeast, she has activated the yeast).

Keywords: Croatian language, Montenegrin language, phraseological units, metaphor, metonymy, woman, social position.

VANDA BABIĆ

DENIS VEKIĆ

***Antemurale Christianitatis* hrvatske usmene književnosti: graničarski mentalitet Dalmacije kroz usmenu epsku pjesmu i kulturalno pamćenje u Hrvatsko-osmanskim ratovima**

Rad se bavi motivima kulturalnog pamćenja koji su zabilježeni u usmenim epskim pjesmama i tradiciji u Dalmaciji (Zadar i okolica, cetinska krajina, imotska krajina, dolina Neretve, makarsko primorje i Boka kotorska). Teritorij Dalmacije graničio je s Otomanskim carstvom u vrijeme Hrvatsko-osmanskih ratova te je usmena književnost tog prostora iznjedrila usmenu epsku pjesmu kao refleksiju prisilnih ratnih i sudbinskih kontakata. Životom na granici kršćanskog i islamskog, razvio se poseban graničarski mentalitet čiji se tragovi očituju i u suvremenosti, ne samo kroz čuvanje baštinskih svetkovina, nego i kroz kolektivno sjećanje koje definira važnost opstanka svega što je geološki i kulturalno na margini s prijetećim "drugim".

Ključne riječi: usmena književnost, kulturalno pamćenje, Hrvatska, Dalmacija, povijest, graničari, "drugi".

***Antemurale Christianitatis* of Croatian Oral Literature: Frontier Mentality of Dalmatia through Oral Epic Poetry and Cultural Memory in Croatian-Ottoman Wars**

The paper presents the motives of cultural memory which were recorded in the oral epic poems and in the tradition in Dalmatia (Zadar and its surroundings, Cetina area, Imotski area, Neretva valley, Makarska coastline and Boka Kotorska). The territory of Dalmatia bordered with the Ottoman Empire at the time of the Croatian-Ottoman wars, thus the oral literature of this area produced oral epic poem as a reflection of forced war and fateful contacts. Living on the frontier of Christianity and Islam has brought up a special frontier mentality which can be traced in modernity, not only through the preservation of the heritage festivities, but also through collective memory which defines the importance of the survival of everything that is geologically and culturally on margin with the threatening "other".

Keywords: Oral literature, cultural memory, Croatia, Dalmatia, history, frontiersmen, "other".

LADA BADURINA, IVO PRANJKOVIĆ

Središnje i periferno u gramatici hrvatskoga jezika

U prilogu je riječ o središnjem i perifernom u području gramatičkoga ustrojstva hrvatskoga jezika. To se posebice odnosi na gramatičke kategorije broja, vida i vrsta riječi. U vezi s kategorijom broja u središtu je suodnos između jednine i množine, a periferiju čine ostali načini izražavanja kvantitativnih relacija (broj kao vrsta riječi, zbirnost, tvarnost). U vezi s kategorijom vida središte čini opreka nesvršenost – svršenost, a periferiju Aktionsart. Kod vrsta riječi središnje područje čine osnovne vrste riječi, a periferiju hibridni oblici i/ili vrste riječi (npr. glagolski pridjevi i prilozi, infinitiv, glagolske imenice, zamjenički pridjevi i prilozi i sl.).

Ključne riječi: središnje, periferno, broj, vid, vrste riječi.

Central and Peripheral in Croatian Grammar

In this paper we focus on what is central and what is peripheral in the grammatical structure of the Croatian language, in particular on the grammatical categories of number, aspect and word classes. With respect to the category of number, the relationship between singular and plural is central, while the periphery consists of other ways of expressing quantity relations (number as a word class, collectiveness, substantivity). With respect to the category of aspect, the opposition imperfective – perfective is central, while the periphery consists of Aktionsart. With respect to word classes, the basic word classes are central, while the periphery consists of hybrid forms and/or hybrid word classes (e.g. participles, infinitive, gerunds, pronominal adjectives and pronominal adverbs, etc.).

Keywords: central, peripheral number, aspect, word classes.

MAGDALENA BAER

Verbo-nominalne kolokacije kao periferni pojam u hrvatskim rječnicima

Problem opisa i prikazivanja kolokacija – kolokacijskih sveza, kako ove leksičke konstrukcije naziva suvremena hrvatska istraživačica Goranka Blagus Bartolec, stalno je prisutan u suvremenim hrvatskim rječnicima. Iako kolokacije možemo označiti imenom semantički leksikaliziranih jezičnih formi, one se ne pojavljuju kao samostalne natuknice ni u jednom hrvatskom jednojezičnom rječniku. Neke se kolokacije mogu naći kao podnatuknice u natuknicama koje opisuju lekseme koji se nalaze u sastavu određene kolokacije, dakle, javljaju se uz sinsemantički glagol ili, što je češće, uz imenicu koja je nositelj značenja cijele sveze.

Cilj je izlaganja predstavljanje reprezentativnosti verbo-nominalnih kolokacija u pojedinim hrvatskim jednojezičnim rječnicima izdanima u posljednjih trideset godina, pri čemu se pažnja usmjerava i na specifikum sastavljanja tiskanih izdanja rječnika i njihovih suvremenih digitalnih oblika.

Polazna vremenska točka u analizi određena je razlogom što su se 90-ih godina 20. stoljeća hrvatski istraživači počeli baviti kolokacijama u hrvatskom jeziku. Dvojezička istraživanja tog jezičnog problema, koja je vodio Vladimir Ivir, utjecala su na to da se hrvatski lingvisti počnu baviti kolokacijama i razlikovati ih od frazema i idioma.

U izlaganju će biti prikazana rješenja koja se tiču predstavljanja kolokacija u pojedinim rječnicima. Prikazivanje leksičkih sveza kao drugorazrednih natuknica razlog je što se ove konstrukcije smatraju perifernim jezičnim formama u suvremenim hrvatskim leksikografskim istraživanjima i projektima. Izdvajanje kolokacija u okviru natuknica vrlo je važno, prvenstveno ako se u obzir uzme nastava hrvatskoga kao inog jezika, međutim ta je problematika važna i za izvorne govornike koji u rječnicima traže precizne leksičke informacije.

Ključne riječi: rječnici, hrvatski jezik, kolokacije.

Verb-Nominal Collocations as a Peripheral Issue in Croatian Dictionaries

The problem of presentation and description of collocations – ‘collocation compounds’ as they are called by the most important modern Croatian researcher of this issue Goranka Blagus Bartolec, is still present in contemporary Croatian dictionaries. Despite the fact that they can be described as semantically lexicalized language forms, collocations do not appear as independent dictionary entries in any of the Croatian monolingual dictionaries. Few collocations appear as a subroutine in the slogans, which are the lexemes that are parts of individual verb-nominal collocations, so they occur in the synsemantic verb or more often with the noun of the noun structure.

The aim of the paper is to indicate the status of the password representation of verb- nominal collocations in Croatian monolingual dictionaries published in the last thirty years, taking into account the specificity of creating a printed version and modern electronic versions. The timeline indicated in the analysis was accepted due to the fact that in the 1990s Croatian researchers started to discuss this language issue in the Croatian language. The bilingual studies of Vladimir Ivir regarding the discussed word constructions made the occurrence of collocations in the Croatian language recognized and distinguished as different expressions from phrases or idioms.

The paper will present solutions for the presentation of collocations accepted in particular dictionaries. Treating word constructions as subsidiary dictionary entries emphasizes the peripheral importance of this type of lexical relations in contemporary Croatian lexicography. The emphasis of collocations in dictionary entries is important especially for foreign language dictionaries users, and also facilitates searching for precise lexical information to native speakers of the language.

Keywords: dictionaries, Croatian language, collocations.

KREŠIMIR BAGIĆ

Lirska dikcija Severove publicistike

Potkraj 1974. i u toku 1975. u zagrebačkom kulturnom dvotjedniku *Oko* Josip Sever objavljuje 15 priloga u rubrici naslova "Što je vidio Josip Sever?". Prilozi su veoma raznorodni kako u tematskom tako i u žanrovskom i stilskom smislu. Ono što ih povezuje jedinstvena je autorska optika i iznenađujuće uvođenje obilja diskurzivnih ekskluziviteta karakterističnih za lirski govor u novinskopublicistički kontekst. Članak će izdvojiti i opisati ključna obilježja izraza Severovih tekstova te pokušati interpretirati smisao njihove graničnosti.

Ključne riječi: Josip Sever, dikcija, igra riječi, publicistika, rima, tipografija.

Lyrical Diction of Sever's Literary Journalism

Towards the end of 1974 and during 1975, in Zagreb-based cultural biweekly *Oko* (*The Eye*), Josip Sever publishes 15 supplements in the section under the headline "What did Josip Sever see?". Supplements are very diverse in themes as well as in genre and style. What connects them is a unique author's optics and a surprising introduction of abundance of discourse exclusivities which are characteristic for lyrical speech in literary journalism context. The article will single out and describe key characteristics of the expressions from Sever's texts and try to interpret the sense of their edginess.

Keywords: Josip Sever, diction, wordplay, literary journalism, rhyme, typography.

LIDIJA BAKOTA

Zoolingvistička analiza poslovice u časopisu hrvatskog društva za zaštitu životinja Živobran na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće

Poslovica je sažeta, gramatički dovršena izreka nastala kao odraz životnog iskustva ili mudrosti govornika određenog sociokulturnog prostora. Utemeljene na tradiciji, odnosno na izvanjezičnom stvarnom, konkretnom iskustvu govornika, poslovice učestalom uporabom s vremenom postaju dio kolektivnog iskustva i poprimaju sveopće značenje. Stoga imaju važnu didaktičku i moralističko-poučnu funkciju u jeziku kolektiva. U radu se istražuje zastupljenost poslovice (mudrih izreka) u glasilu (časopisu) Hrvatskoga društva za zaštitu životinja Živobran (1894. – 1904.). Analizirani korpus čine poslovice u kojima se kao subjekt najčešće javlja životinja odnosno čovjek i njegov odnos prema animalnom svijetu. Analizom će se zoonimske paremiologije problematizirati i moralno-etička pitanja, poput specizma i empatije, u kontekstu kulturne zoologije – relativno mlade znanstvene discipline koja propituje položaj životinje u ljudskoj kulturi i utjecaj ljudske kulture na opstanak i zaštitu životinjskih vrsti i jedinki. Zoonimska paremiologija na stranicama Živobrana, glasila (časopisa) Hrvatskoga društva za zaštitu životinja otkriva povijesno-kulturne predodžbe o animalnom svijetu hrvatskoga čovjeka na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.

Ključne riječi: zoolingvistika, paremiologija, časopis Živobran.

Zoolinguistic Analysis of Proverbs in the Magazine/Journal of the Croatian Association for the Protection of Animals Živobran at the Turn of the 19th and 20th Centuries

A proverb is a concise, structurally complete saying formed as a reflection of a life experience or a speaker's wisdom within a certain socio-cultural space. Based on tradition, in other words, on extralinguistic, real and concrete experience of a speaker, proverbs, through their constant use, become a constituent of collective experience and assume general meanings. Therefore, they serve an important didactic and moral-educational function in the language of the community. The paper explores the representation of proverbs (wise sayings) in the magazine (journal) of the Croatian Association for the Protection of Animals Živobran (1894 – 1904). The analyzed corpus consists of proverbs whose subject is most frequently an animal, or a human and their relationship towards animal world. The analysis of zoonymic paremiology will raise moral-ethical issues, such as speciesism and empathy, in the context of cultural zoology – a relatively young scientific discipline researching the position of animals in human culture and the effect of human culture on the existence and protection of animal species and individuals. Zoonymic paremiology on the pages of Živobran, the magazine (journal) of the Croatian Association for the Protection of Animals reveals historical-cultural cognitions on animal world of Croats at the turn of the 19th and 20th centuries.

Keywords: zoolinguistics, paremiology, magazine/journal Živobran.

LIDIJA BAKOTA, VALENTINA MAJDENIĆ, DAMIR MATANOVIĆ

Povijesno-kulturni i književno-jezični identitet časopisa hrvatskog društva za zaštitu životinja Živobran (1894. – 1904.)

U devetnaestom stoljeću hrvatska je izdavačka djelatnost prepoznatljiva po objavljivanju mnogobrojnih stručnih glasila, novina i časopisa poput Vijenca (1869.), središnjeg časopisa 19. stoljeća, Pravnika (1853.), Književnika (1864.), Branislava (1878.), Iskre (1884.), Pozora (1885.) i mnogih drugih. Javnosti je ostao nepoznat i nedovoljno povijesno, jezično i kulturno istražen i vrednovan časopis hrvatskog društva za zaštitu životinja Živobran (1894.). Živobran je u deset godina tiskanja (1894. – 1904.) bio suvremeni časopis za živinozaštitu i živinoznanstvo te je svjedočio o radu članova Hrvatskoga društva za zaštitu životinja, njihovih aktivista i volontera. Na stranicama su Živobrana, osim novinskih i administrativno-poslovnih tekstova o zaštiti životinja, objavljivani i književni tekstovi animalističke tematike. Književni tekstovi objavljeni na stranicama Živobrana čine svojevrsni bestijarij pod kojim podrazumijevamo zbirku književnih tekstova u prozi ili stihovima o pravim ili fantastičnim životinjama. Stoga će se u radu istražiti na koji su način prikazane životinje i koja je njihova uloga u odabranim književnim predlošcima objavljenima na stranicama Živobrana. Korpus će se analizirati u kontekstu književne animalistike koja životinju promatra kao književnoznanstvenu temu potičući recipijenta na promišljanje o ljudsko-životinjskim odnosima. Jezična će analiza književnih tekstova biti usmjerena na zastupljenost zoonima (imena životinja) u analiziranom korpusu. Da bi se moglo pristupiti analizi životinjskog svijeta, dobiveni animalistički korpus raščlanit će se na sljedeće sadržajne sastavnice: domaće, divlje i inozemne životinje, ptice, kukci i gmazovi. U naznačenim semantičkim poljima potvrdit će se pojavnost antropomorfizma (pripisivanje ljudskih osobina životinjama) i zoomorfizma (pripisivanje životinjskih osobina ljudima). Rad je doprinos istraživanju animalistike s jezikoslovnog, književnopovijesnog, antropološkog i kulturološkog gledišta.

Ključne riječi: književna animalistika, zoolingvistika, hrvatsko društvo za zaštitu životinja, časopis Živobran.

Historical, Cultural, Literal and Linguistic Identity of the Journal Živobran Published by Croatian Animal Protection Association (1894 – 1904)

In the nineteenth century, the Croatian publishing industry was recognized through the publication of numerous specific newsletters, newspapers and magazines such as Vijenac (1869), the central journal of the 19th century, Pravnik (1853), Književnik (1864), Branislav (1878), Iskra (1884), Pozor (1885) and many others. However, the journal Živobran published by the Croatian Animal Protection Association (1894) remained unknown and insufficiently researched in historical, linguistic and cultural terms. Živobran was a contemporary journal for livestock and livestock research in its ten years of printing (1894 – 1904), and testified about the work of members of the Croatian Animal Protection Association, their activists and volunteers. In addition to newspaper articles and administrative-business texts on the protection of animals they also published literary texts addressing animalistic themes. The literary texts published in the scope of Živobran include a collection of literary texts in prose or verses about true or fantastic animals. Therefore, in the scope of this paper we will examine the way in which the animals are shown in the course of these texts and what is their role in the selected literary examples published on the pages of Živobran. The corpus will be analyzed in the context of literary animalistic which sees the animal as a literary science theme by encouraging a recipient to reflect on human-animal relationships. The language analysis of literary texts will focus on the representation of zoonyms (names of animals) in the analyzed corpus. In order to be able to approach the analysis of the animal world, the animalistic corpus obtained will be broken down into the following content components: domestic, wild and foreign animals, birds, insects and reptiles. The occurrence of anthropomorphism (attribution of human traits to animals) and zoomorphism (attribution of animal traits to humans) in the special semantic fields will be confirmed. This paper presents a contribution to the animalistic research from the linguistic, literary, anthropological and cultural point of view.

Keywords: literary animal studies, zoolinguistics, Croatian Animal Protection Association, Živobran.

MATIJAS BAKOVIĆ

Hrvatski jezik u Bosni i Hercegovini – život na rubu (egzistencija i perspektive)

U predavanju će se razmotriti položaj hrvatskoga jezika u Bosni i Hercegovini i pokušati odgovoriti na pitanje trebaju li se Hrvati u toj državi služiti hrvatskim standardnim jezikom kakav je normiran u Zagrebu ili trebaju inzistirati na svojim posebnostima koje su rezultat društvenih i političkih utjecaja i stoljetne odvojenosti od matice. Kako se postaviti prema brojnim orijentalizmima koji su sastavni dio leksika bosansko-hercegovačkih Hrvata, kao što su npr. germanizmi, talijanizmi ili hungarizmi sastavni dio leksika nekih drugih hrvatskih dijelova? Postoje oni, od kojih je svakako najglasniji Ivan Lovrenović, koji smatraju da hrvatski jezik u BiH treba i mora biti poseban nekim svojim rješenjima prema hrvatskomu jeziku kakav je normiran u Zagrebu. Njihovo je gledište da je hrvatski jezik, kao i sam hrvatski narod u BiH, sustavno zanemarivan od središnjice i tek prigodno iskorištavan za dnevno-političke obračune. Nasuprot njima stoji jedino sveučilište na hrvatskom jeziku u BiH (Sveučilište u Mostaru) koje prati zadane jezične smjernice iz Hrvatske pozivajući se na jedinstvenost hrvatskoga naroda i jezika kojim se služe svi Hrvati, bez obzira na državu stanovanja. Tko je u pravu i može li samo netko biti u pravu ili je rješenje za bosansko-hercegovačke Hrvate u nekom trećem, srednjem putu, pokušat će se naznačiti u predavanju.

Ključne riječi: hrvatski jezik, Bosna i Hercegovina, normiranje, periferija, egzistencija, perspektiva.

The Croatian Language in Bosnia and Herzegovina – Living on the Edge (Existence and Perspectives)

The presentation will consider the position of the Croatian language in Bosnia and Herzegovina and attempt to answer the question whether Croats living in Bosnia and Herzegovina should be using standard Croatian as prescribed by the authorities in Zagreb or if they should insist upon their own peculiarities resulting from specific social and political circumstances as well as a hundred years of separation from the homeland. What position should be taken with regards to numerous words of Turkish, Arabic and Persian origin making up the vocabulary of Croats living in Bosnia and Herzegovina, considering the wide variety of words of German, Italian and Hungarian origin characteristic of the language spoken in different parts of Croatia? There are those who believe, with Ivan Lovrenović as the most prominent voice of the group, that the Croatian language in Bosnia and Herzegovina should and must be separate in some of its language solutions from the Croatian language as standardized by the authorities in Zagreb. They subscribe to the view that the Croatian language in Bosnia and Herzegovina, as well as the Croats themselves, is systematically neglected by the homeland, being used only for political point-scoring. On the other hand, the University of Mostar is the only university in Bosnia and Herzegovina teaching in the Croatian language as prescribed by the authorities in Croatia, invoking the unity of the Croatian people and language used by all Croats, regardless of their country of residence. The presentation will try to clarify which position is the correct one, whether there can be only one correct position or the solution for Croats in Bosnia and Herzegovina lies in a different direction.

Keywords: Croatian language, Bosnia and Herzegovina, standardization, periphery, existence, perspective.

Dijalekti i jezični varijeteti u hrvatskom medijskom prostoru

U hrvatskom medijskom prostoru (televizija, radio, film, kazalište itd.) u posljednjih dvadesetak godina sve više su prisutni dijalekti i različiti jezični varijeteti koji su u bivšoj Jugoslaviji smatrani perifernima, premda su najpopularnije serije upravo bile one na dijalektu – *Gruntovčani*, *Naše malo misto*, *Velo misto*, *Sinovi i prosjaci* itd.

U stručnim i znanstvenim radovima sve više se (pre)ispituje što je hrvatski standardni jezik i tko su govorni uzori hrvatskog standardnog jezika. Najbliže su standardnom govoru kakav opisuju normativni priručnici spikeri i voditelji javne televizije te voditelji središnjih informativnih emisija komercijalnih televizija. Prema percepciji publike standardni izgovori u filmovima i kazališnim predstavama ocijenjeni su umjetnim i neživotnim.

U televizijskim emisijama različitih tema (glazbenih, kulinarskih, putopisnih) voditelji i gosti govore svojim lokalnim idiomima. Filmovi i kazališne predstave govorno također oslikavaju sredinu o kojoj govore. Glazbeni prostor zauzimaju tekstovi na dijalektima i idiomima određenih gradova i krajeva.

Strani crtani filmovi redovito su sinkronizirani na hrvatski u dijalektima. Pri tome se njeguju određeni stereotipi – galebovi govore čakavski; dobroćudni, naivni i tradicionalni, ali tvrdoglavi likovi govore štokavskim dijalektom (ikavicom) – najčešće govorom Dalmatinske zagore; kajkavskim inačicama govore priprosti likovi; urbani likovi govore zagrebačkom kajkavštinom itd.

Sudionici razgovora na različitim portalima uglavnom pišu na svojim lokalnim idiomima. U radu će se staviti u odnos i aktualno promoviranje lokalnih idioma u hrvatskom medijskom prostoru naspram globalizacije u europskom medijskom prostoru (zašto su poljski Lolek i Bolek postali Jim i Jam?).

Ključne riječi: mediji, hrvatski standard, dijalekti, idiomi.

Dialects and Language Varieties in the Croatian Media

In the Croatian media (television, radio, film, theater, etc.) in the last twenty years there have been more dialects and various language varieties, considered peripheral in the former Yugoslavia, although the most popular television series in former Yugoslavia included those in dialects such as: *Gruntovčani*, *Naše malo misto*, *Velo misto*, *Sinovi i prosjaci*, etc.

There are many professional and scientific papers that deal with the question – what is the Croatian standard language and which are the spoken models of the Croatian standard language? Television announcers and speakers of public television and announcers of central information broadcasts of commercial television are the closest to the standard speech described by the normative manuals of Croatian language. According to audience perception, standard speech in films and theater performances are rated as artificial.

Today, in television shows of different topics (music, culinary, travel) authors and guests speak their local idioms. In films and theaters we can hear spoken language (nonstandard). The modern Croatian music lyrics also could be in dialects and idioms of certain cities and regions.

Foreign cartoons are regularly synchronized to Croatian using dialects according to stereotypes – seagulls speak Chakavian dialect; good, naive and traditional, but stubborn characters speak Stokavian dialect (*ikavica*) – often similar to the one spoken in the Dalmatian Zagora; Kajkavian variants are used by unintelligent characters; urban characters use Zagrebian Kajkavian, etc.

Participants on different portals mostly write in their local idioms.

The paper will focus on the current promotion of local idioms in the Croatian media space in comparison to globalization in the European media space (why did the Polish Lolek and Bolek become Jim and Jam?).

Keywords: media, Croatian standard, dialects, idioms.

ISTVÁN BLAZSETIN

O Hrvatima u enciklopedijskom izdanju *Austro-Ugarska Monarhija u riječi i slici*

Krajem XIX. stoljeća princ Rudolf Habsburg pokreće vjerojatno najveći nakladnički projekt Austro-Ugarske Monarhije čiji je cilj bio reprezentativni prikaz sveukupne prirodoslovne, povijesne i kulturološke slike carstva. Enciklopedijsko izdanje se sastoji od 21 toma (12898 stranica) a izlazilo je od 1886. do 1901. godine na njemačkom i mađarskom jeziku. Glavni urednik mađarskoga izdanja bio je jedan od najpoznatijih mađarskih romanopisaca Mór Jókai.

Tomovi su podijeljeni prema upravnim (teritorijalnim) cjelinama Monarhije pa se o Hrvatima govori u nekoliko tomova. Osmi je tom naslovljen *Austrijsko primorje i Dalmacija* (1892.); deveti *Budimpešta i Fiume* (1893.); devetnaesti *Bosna i Hercegovina* (1901.) te dvadeset prvi *Hrvatska i Slavonija* (1901.). O Hrvatima se govori i u dijelovima posvećenim "užoj" Ugarskoj koji se tu nazivaju različitim etnonimima kao što su na primjer Šokci ili Bunjevci. Pored etnografskog opisa pojedinih naroda, urednici su posvetili pozornost i književnosti. Hrvatskoj književnosti nije se pristupilo kao jedinstvenom sustavu, predstavljena je odvojeno, prema upravnoj podjeli carstva pa su tekstove pisali različiti autori. Rad će pokazati na koji se način pristupa hrvatskoj književnosti u ovom popularno-znanstvenom djelu pomalo propagandističkoga karaktera.

Ključne riječi: Austro-Ugarska Monarhija, hrvatska književnost, sustav, pristup.

About Croats in the Encyclopedia *Austro-Hungarian Monarchy in Word and Image*

At the end of the 19th century, the Crown Prince of Austria, Rudolf Habsburg is launching, presumably, the largest publishing project of the Austro-Hungarian Monarchy (Dual Monarchy). Its purpose was to represent and describe the overall natural, historical and cultural image of the empire. The encyclopedia consists of 21 volumes (12898 pages) and was published between 1886 and 1901 in German and Hungarian. The editor-in-chief of the Hungarian edition was one of the most famous Hungarian novelists Mór Jókai.

Volumes are divided according to administrative (territorial) units of the Monarchy, several volumes being dedicated to Croats. Volume eight was named *The Austrian Coast and Dalmatia* (1892); volume nine *Budapest and Fiume* (1893); volume nineteen *Bosnia and Herzegovina* (1901) and volume twenty one *Croatia and Slavonia* (1901). Croats are also mentioned in parts of the encyclopedia which discuss Hungary. In these volumes different ethnonyms such as Šokci or Bunjevci refer to Croats. Besides the ethnographic descriptions of particular nation, the editors devoted attention to literature as well. Croatian literature was not considered as a unique, separated system or structure, it was presented separately, according to the administrative division of the empire, thus the articles were written by various authors from different nations. The paper shows the specific approach to the Croatian literature in this popular-scientific, slightly propagandistic work.

Keywords: Austro-Hungarian Monarchy, Croatian literature, system, approach.

Jezično stanje Hrvata u Mađarskoj – periferno istraživačko pitanje?!

U izlaganju će biti riječi o aktualnom jezičnom stanju hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj, koja čini jednu od 13 priznatih autohtonih skupina, čija su prava zajamčena Ustavom. Hrvati u Mađarskoj su najraznovrsnija etnička skupina, njihovo doseljavanje se odvijalo u vremenskom rasponu od 15. do 18. stoljeća, premda prema nekim izvorima neke njihove skupine žive na području današnje Podravine već od 7. stoljeća. Demografski podatci Hrvata koji u Mađarskoj žive u sedam regija – u Baranji i Podravini, u Bačkoj, duž mađarsko-austrijske granice te u Zalskoj županiji i u Budimpešti – imaju izravan utjecaj na njihov odgojno-obrazovni sustav, kao i na stupanj dvojezičnosti učenika. U okviru teme u kontekstu se jezičnih prava razmatra suodnos službene (državne) i manjinske (hrvatske) jezične politike, među čijim zadacima se primarno ističe podržavanje dominancije materinskog jezika ili balansirane dvojezičnosti. Pravnim odredbama reguliran status hrvatske manjine danas (2019.) u prvom se planu očituje vezano uz pitanje školstva (npr. preuzimanje ustanova, izdavanje udžbenika), međutim nedostaju sociolingvistička istraživanja s makrorazine o kognitivnim jezičnim reprezentacijama. Primjena rezultata takvih istraživanja neophodna je pri analizi jezičnih utjecaja, praćenju razvoja diglosije, odnosno opisivanju jezične stvarnosti koja se isprepliće s jezičnim identitetom i dovodi do procesa jezičnoga planiranja.

Ključne riječi: sociolingvistika, jezična politika, jezična prava, dvojezičnost, Hrvati u Mađarskoj.

The Linguistic State of Croats in Hungary – a Peripheral Research Question?!

This presentation will address the current state of the language of the Croatian national minority in Hungary, which is one of 13 autochthonous groups with rights granted by the constitution. Croats in Hungary are the most diverse ethnic group; they migrated to these territories between the 15th and 18th centuries, although some groups have been living on the territory of Podravina since the 7th century. The demographical data of Croats in Hungary (who populate 7 regions – Baranja and Podravina, Bačka, along the Austrian-Hungarian border, the surrounding area of Kalocsa, Zala county, and Budapest) has a direct effect on their educational system and the bilingualism of students. Within this matter the correlation of state and minority language politics is observed in the context of language rights, which primarily highlights supporting first language dominance and balancing bilingualism. The status of the Croatian minority today (2019) is regulated by legal directives and the most important issue is related to education (for instance, taking over institutions and publishing textbooks). However, there is a great need for a sociolinguistic research on a macro-level regarding cognitive linguistic representation. Applying results of such research is necessary for analyses of linguistic impacts, measuring the development of diglossia, and respectively for describing linguistic reality intertwined with identity that leads to the process of language planning.

Keywords: sociolinguistics, language politics, language rights, bilingualism, Croats in Hungary.

TOMISLAV BOGDAN

Marginalije o perifernom – još o pjesmama ženskoga glasa u hrvatskoj renesansnoj ljubavnoj lirici

Hrvatski renesansni ljubavni pjesnici bili su privrženi konvenciji ženskoga glasa. Riječ je o perifernoj, ali vrlo zanimljivoj vrsti lirskoga diskurza u kojoj je lirski subjekt zaljubljena žena. Bez obzira na opseg kanconijera, u svakoga se važnijega ljubavnog lirika do sredine 16. stoljeća pojavljuje bar poneki takav tekst, a ima ih i među anonimnim pjesmama *Ranjinina zbornika*. "Ženske" pjesme imaju nekoliko prepoznatljivih zajedničkih značajki: žena se u njima obraća odsutnome muškarcu; prikazuje se ljubavni odnos u kojem je ljubav uzvraćena; ljubavnici su obično razdvojeni stjecajem kakvih praktičnih, nesretnih okolnosti; stilski su smještene u nešto nižemu registru od većine "muških" pjesama; nerijetko simuliraju pismenu, epistolarnu komunikaciju. Takve pjesme hrvatskih lirika vrlo vjerojatno su nastale pod utjecajem talijanskoga dvorskog pjesništva s kraja 15. i početka 16. stoljeća, osobito adaptacija Ovidijevih *Heroida*. One otvaraju niz zanimljivih pitanja, među ostalima ono o uzrocima privlačnosti takve rodne transgresije, odnosno o potrebi muških autora da se izražavaju ženskim glasom. O pjesmama ženskoga glasa u hrvatskih renesansnih pjesnika pisao sam u više navrata, a sada se vraćam toj temi da bih iznio nekoliko novih spoznaja i razmišljanja. Primjerice, u *Ranjininu zborniku* prepoznate su nove, dosad neprimijećene pjesme sa ženskim lirskim subjektom, što potiče na formuliranje novih pretpostavki o složenu načinu na koji je taj poznati kodeks sastavljen. Htio bih nešto novo reći i o poetici pjesama ženskoga glasa, o porijeklu te konvencije u dubrovačkih i dalmatinskih autora te o njezinoj recepciji.

Ključne riječi: renesansno ljubavno pjesništvo, pjesme ženskoga glasa, rodna transgresija, talijansko dvorsko pjesništvo, *Ranjinin zbornik*.

Marginalia on the Peripheral – More on the Female Voiced Poems in Love Lyric of the Croatian Renaissance

Love poets of the Croatian Renaissance were devoted to the convention of female voice. This is a peripheral but very interesting form of male-authored lyrical discourse in which the lyrical subject is a woman in love. Until the mid-16th century every relevant love poet featured at least one such female voiced poem no matter what the size of his song book was, and, moreover, such texts can be found among the anonymous poems of *Ranjina's Miscellany* (*Ranjinin zbornik*). "Female" poems have several recognizable common traits: the woman in them addresses the absent man; the poems depict a love relationship of requited love; lovers are usually separated due to certain practical, unfortunate circumstances; stylistically the poems are situated in a somewhat lower register than most "male" poems; frequently they simulate written, epistolary communication. Such poems by Croatian lyrical poets were probably created under the influence of Italian courtly poetry of the end of the 15th and the beginning of 16th century, especially of the adaptations of Ovid's *Heroides*. They raise interesting questions, one of which pertains to the causes of attraction of such gender transgression, that is, to the need of male authors to express themselves in female voice. I have already written about the female voiced poems by Croatian Renaissance male poets, and now I return to the topic with several new insights and considerations. For example, new, so far unnoticed poems with female lyrical subject have been recognized in *Ranjina's Miscellany*, which prompts to a formulation of new hypotheses about the complex way in which that famous codex is composed. I would also like to present new arguments about the poetics of the female voiced poems, the origins of the convention in Ragusan and Dalmatian authors, and its reception.

Keywords: Renaissance love poetry, female voiced poems, gender transgression, Italian courtly poetry, *Ranjina's Miscellany*.

MARIJANA BORIC

Boškovićev pristup matematičkim problemima

U hrvatskoj znanosti i kulturi posebno se ističe dubrovački isusovac Ruđer Bošković. Značajem nadilazi granice epoha i značaj nacionalne baštine. Dao je značajan prinos čitavom nizu područja (prirodna filozofija – fizika, astronomija, matematika, geodezija, građevinska statika, arheologija i drugo), a njegov matematički rad i specifičan matematički pristup problemima kojim povezuje svoj raznoliki opus, odražava se u svim područjima njegova interesa. Istraživao je temelje matematike i dao mnoga izvorna rješenja koja su našla primjenu i u drugim znanostima. Istraživao je kontinuum i diskretum u matematici i prirodi, te oblikovao glasoviti zakon neprekinutosti. Zbog kompleksnog značenja koje je matematika imala u njegovu radu, intrigira činjenica da se, suprotno očekivanom, koristio isključivo geometrijskom metodom koja se u to vrijeme postupno napuštala te smatrala tradicionalnom i zastarjelom. Dok su znameniti znanstvenici toga doba (Gottfried Wilhelm Leibniz, Leonhard Euler, Jean Baptiste le Rond d'Alambert, Joseph Louis Lagrange i drugi) razvijali i afirmirali infinitezimalni račun kao najaktualnije matematičko područje 18. stoljeća i njegovu široku primjenu u fizici i drugim područjima, Bošković je uviđao da usprkos prednostima novih metoda, one ne mogu dati uspješnija rješenja u svim matematičkim područjima. Primjenjujući geometrijsku metodu koja se u to doba smatrala tradicionalnim i perifernim pristupom istraživanju ostvario je izvanredne rezultate kojima je nerijetko nadmašivao radove suvremenika i zacrtao putove razvoja novih matematičkih područja koja se javljaju u 19. i 20. stoljeću.

Ključne riječi: Ruđer Bošković, moderna znanost, prirodna filozofija, epistemologija, geometrijska metoda.

Bošković's Approach to Mathematical Problems

In Croatian science and culture, the Jesuit Ruđer Bošković born in Dubrovnik is especially prominent. Bošković has given a significant yield to a whole range of fields (natural philosophy – physics, astronomy, mathematics, geodesy, building statics, archeology, etc.). His mathematical work and specific mathematical approach to the problems associated with his diverse opus is reflected in all areas of his interest. He studied the foundations of mathematics and gave many original solutions that found application in other sciences. He explored the continuum and discretion in mathematics and nature, and shaped the famous law of continuity. Due to the complex meaning that mathematics had in his work, there is an intriguing fact that, opposed to expectations, his mathematical problems were solved exclusively by the geometric method, which was at that time gradually abandoned and considered traditional and obsolete. While scientists of that time (Gottfried Wilhelm Leibniz, Leonhard Euler, Jean-Baptiste Le Rond d'Alambert, Joseph Louis Lagrange and others) developed and affirmed the infinitesimal account as the most actual mathematical area of the 18th century and its wide application in physics and other fields, Bošković realized that despite the benefits of new methods, they cannot provide more successful solutions in all mathematical areas. Applying the geometric method in his research, he achieved remarkable results that often exceeded the work of contemporaries and set out the paths for the development of new mathematical areas which emerged in the 19th and 20th centuries.

Keywords: Ruđer Bošković, modern science, natural philosophy, epistemology, geometrical method.

JASMINKA BRALA-MUDROVČIĆ

MARIJA GRAČANIN

Usmenoknjiževni elementi u lektirnim djelima predmetne nastave

U radu se istražuje zastupljenost usmene književnosti u lektirnim djelima predmetne nastave, koja su propisana *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu*, i to isključivo u književnim djelima hrvatskih autora koja se temelje na usmenoknjiževnim elementima ili sadrže usmenoknjiževne elemente. Zaključci su izvedeni temeljem motiva, tema, likova ili pak usmenoknjiževnih oblika. Dolazi se do spoznaja da je usmena književnost zastupljena u svakom razredu predmetne nastave, u najmanje tri djela po razredu, a u najvećem broju zastupljena je u proznim djelima. Od usmenoknjiževnih oblika najučestalije su legende i predaje koje su većinom uklopljene u radnju romana ili pripovjedaka. Od usmenih motiva najčešći su motivi vještica i vila. Istraživanje je dokazalo da su elementi usmene književnosti čvrsto i duboko umetnuti u lektirna književna djela hrvatskih autora i da se ni u kom slučaju ne smiju smatrati perifernim elementima.

Ključne riječi: hrvatska književnost, usmena književnost, lektira, predmetna nastava.

Oral Literary Elements in the Required Reading in Subject Teaching

The paper explores the distribution of oral literature in the required reading in subject teaching. The literature reading list is given in the *Primary School Curriculum*, and the literary works of Croatian writers based on the oral literary elements, or the ones containing them, are taken for the analysis in this paper. The conclusions were made according to specific motives, themes, characters or oral literary elements. The study showed that oral literature was distributed in all grades of subject teaching with at least three literary works per grade and it was mostly present in prose. Among oral literary forms, the most frequently distributed are legends and oral tales, which are incorporated in the plot of novels or narratives. Oral motives were mostly present in motives of witches and fairies. The study also showed that the elements of oral literature were firmly and deeply embedded in the required reading literary works of Croatian writers and they should be considered essential parts thereof.

Keywords: Croatian literature, oral literature, required reading, subject teaching.

DUBRAVKA BRUNČIĆ

Na književnoj margini: o mađaronskim satirama u doba hrvatskoga narodnog preporoda

U razdoblju hrvatskoga narodnog preporoda s jačanjem su ilirskoga pokreta nastali tekstovi u kojima su se iznosili kritički stavovi o ilirskom programu i promovirale ideje bliske Horvatsko-vugerskoj stranci te su ih hrvatski književni povjesničari evidentirali kao rijetke primjere mađaronske satire. Riječ je o stihovanim satiričkim tekstovima potpisanim pseudonimima ili šiframa i o čijem se autorstvu nagađa: *Szerdchike* (1845.) Ivana Sternea (Aleksa Praunsperger?), *Politička doraslost* (1845.) autora potpisanoga šifrom "...ć..." (Imbro Ignjatijević Tkalac?), *Paprike harvatske leta 1846-ga*, rukopisni tekst koji je potpisao Sbo Slavoljub te *Pamflet na ilirce* (nepoznati autor i godina nastanka). Ideološki su se prijepori u tekstovima manifestirali kroz suprotstavljanje "horvatstva" (kajkavskoga jezika, regionalnoga etničkog identiteta) i ilirizma, promoviranje ideologije mađarskih liberala, zagovaranje slobode tiska, vjerske tolerancije, uvođenja porote, ukidanja kmetstva, uz kritiku svećenstva, ilirskih političkih vođa i književnika. Ti su tekstovi, s obzirom na estetske i političke kriterije vrednovanja, izostanak recepcije ili odgođenu recepciju zbog njihova neobjavljivanja ili cirkuliranja samo u rukopisnoj inačici, marginal(izira)ni u ukupnosti onodobne književne produkcije, ali su iz suvremene analitičke perspektive zanimljivi kao pokazatelji heterogenosti i kompleksnosti hrvatske 19-ostoljetne književne kulture i nacionalnoidentifikacijskih procesa.

Ključne riječi: hrvatski narodni preporod, mađaronska satira, ilirizam, 19. stoljeće.

At the Literary Margins: Magyarone Satires at the Time of the Croatian National Revival

The period of the Croatian national revival along with the strengthening of the Illyrian movement saw the occurrence of texts containing critical views of the Illyrian program and promoting ideas close to the Croatian-Hungarian party, noted as rare examples of magyarone satire by Croatian literary historians. These include verse satires signed with pseudonyms or codes and whose authorship is speculated: *Szerdchike* (*Heartwood*, 1845.) by Ivan Sterne (Aleksa Praunsperger?), *Politička doraslost* (*Political aptitude*, 1845) by the author signed by code "...ć..." (Imbro Ignjatijević Tkalac?), *Paprike harvatske leta 1846* (*Croatian peppers of the year 1846*), the manuscript signed by Sbo Slavoljub, and *Pamflet na ilirce* (*Pamphlet to the Illyrians*; unknown author and year of creation). The ideological conflicts were manifested in the texts by opposing the "horvatstvo" (Kajkavian language, regional ethnic identity) and Illyrism, promoting the ideology of Hungarian liberals, advocating freedom of the press, religious tolerance, introduction of jury system, abolition of serfdom, criticizing the clergy, Illyrian political leaders and writers. These texts, given the aesthetic and political criteria of evaluation, the absence of a reception or a delayed reception due to their non-publication or circulation only in the manuscript version, were marginal(ized) in the totality of the 19th century literary production, but from the contemporary analytical perspective they are interesting as indicators of heterogeneity and the complexity of Croatian 19th century literary culture and national identification processes.

Keywords: Croatian national revival, magyarone satire, Illyrism, 19th century.

LUKA BUDAK

Trideset pet godina Hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju

Australija je jedna od rijetkih država u svijetu koja je Hrvatima priznala jezičnu posebnost i nacionalno ime hrvatskom jeziku još kasnih sedamdesetih godina prošloga stoljeća. To se zapravo dogodilo u lipnju mjesecu 1978. godine na zahtjev Središnjeg odbora hrvatskih etničkih škola (SOHEŠ) u državi New South Wales. Naime, SOHEŠ je, uz iscrpno znanstveno obrazloženje o povijesti hrvatskoga jezika i njegova imena, od Ministarstva obrazovanja u državi New South Wales zatražio poseban hrvatski nastavni program [*Croatian syllabus*], dakle program odvojen od hibridne sintagme srpsko-hrvatski ili hrvatsko srpski.

Ovaj je zahtjev naišao na snažan otpor srpske zajednice, pristaša unitarne jezične politike i jugoslavenskih diplomata u Australiji; oni su zajednički branili jezično jedinstvo Hrvata i Srba. Prijepori, brojni sastanci i različite dorade hrvatskog nastavnog programa potrajali su više od godinu dana. Hrvatski nastavni program napokon je prihvaćen i objavljen u kolovozu 1980. godine, a 1981. uveden je u državne Subotnje škole jezika zajednice [Saturday Schools of Community Languages]. Nastava hrvatskog jezika na sydneyjskom Sveučilištu Macquarie počela je u sklopu slavenskih jezika zajednice 1983. godine. Ovo izlaganje obuhvatit će ono razdoblje i one događaje na Hrvatskim studijima kojima sam bio sudionik i svjedok od 1983. do 2019. godine.

Ključne riječi: hrvatski jezik, Australija, hrvatski nastavni program, Središnji odbor hrvatskih etničkih škola, jezici zajednice.

Thirty-five Years of Croatian Studies at Macquarie University in Sydney

Australia is one of the rare countries in the world that has recognized the Croatian language identity and its national name in the late seventies of the last century. In fact, this happened in June 1978 at the request of the Central Council of Croatian Ethnic Schools (CCCES) in state of New South Wales. With a thorough scholarly explanation of the history of Croatian language and its historic name, CCCES had requested a separate Croatian curriculum from the New South Wales Ministry of Education, that is a curriculum which will be separated and independent from the hybrid syntagm Serbo-Croatian or Croato-Serbian.

This demand had faced strong opposition from the Serb community, supporters of unitary linguistic politics and Yugoslav diplomats in Australia; they jointly defended the linguistic unity of Croats and Serbs. Controversies, numerous meetings and various finishing touches of the Croatian curriculum lasted more than a year. The Croatian curriculum was finally adopted and published in August 1980 and in 1981 it was implemented into the State Saturday Schools of Community Languages. Teaching of the Croatian language at the Macquarie University in Sydney started within Slavonic Studies in 1983. This presentation will cover the period and events at the Croatian Studies I was a participant in and a witness of from 1983 to 2019.

Keywords: Croatian language, Australia, Croatian curriculum, Central Council of Croatian Ethnic Schools, community languages.

ZORAN BUNDYK

Počeci kroatistike na Šleskom sveučilištu u Katowicama

Studij hrvatskog jezika, književnosti i kulture u Katowicama otvoren je 1992. godine. U početku se krenulo s opremanjem studija, formiranjem biblioteke, filmoteke. To je bio prvi kroatistički studij u Republici Poljskoj. Veliko zanimanje studenata i podrška svih djelatnika Katedre doveli su do širenja kroatistike diljem Poljske. U početku je šleska Katedra "posuđivala" predavače, a s prvom generacijom diplomiranih kroatista počelo je pokretanje studija i na drugim učilištima u Poljskoj. Mnogi danas ugledni predavači, stručnjaci iz područja kroatistike u Poljskoj, dio su te prve generacije studenata šleske kroatistike.

Ključne riječi: početak, veliko zanimanje, poljska kroatistika.

The Beginning of the Croatian Studies at Silesian University

The study program of the Croatian language, literature and culture in Katowice was started in 1992. First, the study program was developed, followed by equipping the library and the filmlibrary. This was the first Croatian study program in the Republic of Poland. The initial great interest in studying the Croatian language and the support of all of the Department employees led to the expansion of Croatian studies throughout Poland. In the beginning the Silesian University used to "borrow" the lecturers to other universities in Poland. Many today's distinguished experts of the Croatian language and literature in Poland belonged to the first generation of students of Croatian studies at Silesian University.

Keywords: beginning, great interest, Croatian Studies in Poland.

MACIEJ CZERWIŃSKI

Regionalizam. Izvori tjeskobe

U izlaganju će biti govora o tjeskobi (traumi?) izazvanoj regionaliziranim modelom nacionalne kulture koja na nekim razinama kulturne svijesti karakterizira hrvatsku zbilju. Nije riječ o tome da hrvatska kultura ne priznaje ili ne vrednuje regionalne mikrokulture, dapače, glorificira ih, ali usto izražava određene rezerve ili čak mehanizme otpora pluralnosti. Oni imaju različite oblike i radikaliziraju se u prijelomnim povijesnim trenucima. I obrnuto – kad se unifikatorske tendencije pojačavaju, otpor dolazi prvenstveno od strane regionalnih idioma.

Tjeskoba vezana uz postojanje regionalizirane nacionalne kulture proizlazi iz općih strahova tipičnih za sve centre moći, ne samo u Hrvatskoj, koji žele zaštititi svoj privilegirani položaj, ali hrvatska kultura ima za to i druge razloge. Upravo će o njima biti govora u izlaganju. Naglasit će se jezične, književne i umjetničke manifestacije koje izražavaju sukob centripetalnih i centrifugalnih silnica u hrvatskoj nacionalnoj kulturi. Pri tom će se problematizirati takvo stanje svijesti.

Ključne riječi: regionalizam, centar – periferije, nacionalni jezik i književnost.

Regionalism. Foundations of Concern

My presentation will focus on a syndrome of concern (trauma?) that is triggered by a regionalized type of culture which characterizes, at least at some layers, of cultural consciousness, the Croatian reality. This does not mean that Croatian culture does not recognize or price regional micro-cultures; in contrary, it does glorify them but, at the same time, it is reserved or even resistant with reference to plurality. Such processes, having diverse modes, get radicalized in critical historical moments. And vice versa – when centripetal tendencies, aiming at the unification, are strengthened, resistance arrives from regional idioms.

The concern about the existence of regionalized national culture derives from general presuppositions typical of all centres of power, not only in Croatia, which tend to defend their privileged status, but Croatian culture has additional reasons for that. I will focus on them in the presentation, highlighting a struggle between centripetal and centrifugal tendencies in Croatian national culture, whereby problematizing such state of consciousness.

Keywords: regionalism, centre – peripheries, national language and literature.

IVANA ČAGALJ

Imota ili "život na rubu" u odabranim djelima Petra Gudelja

U radu se daje prikaz Imotske krajine, tzv. Imote kao mitskoga zavičaja u odabranim pjesničkim i proznim djelima Petra Gudelja. Koncept periferije razmotrit će se s jedne strane u geografskom položaju navedenoga područja i društveno-političkom "životu na rubu" te njegovoj refleksiji u književnim djelima, dok će se s druge strane periferija prepoznati i u dugogodišnjoj marginaliziranosti Gudelja na hrvatskoj književnoj sceni te u elementima njegove poetike; "samorodnosti", ali i oslanjanju na tradiciju i usmenu književnost. Analiza će pokazati koliko su kontroverze i kontrast krške periferije plodno tlo za (nado)gradnju (književnoga) identiteta.

Ključne riječi: Imota, krajina, periferija – centar, identitet, usmena književnost, Petar Gudelj, migracije, kontroverze i kontrast periferije.

Imota or "Life on the Edge" in Selected Works Written by Petar Gudelj

The paper presents the region of Imotska krajina, or the so-called Imota, as a mythical homeland in selected poetry and prose works by Petar Gudelj. The concept of periphery will be considered, on the one hand, in terms of the geographic position of the mentioned area and its social and political "life on the edge" as well as in terms of its reflection in literary works while, on the other hand, the periphery will be recognized in the long-term Gudelj's marginalization on the Croatian literary scene and in the elements of his poetics; "self-generation", but also relying on tradition and oral literature. The analysis will show the controversies and the contrast of the karst periphery make a fertile ground for (re)building (literary) identity.

Keywords: Imota, *krajina*, periphery – center, identity, oral literature, Petar Gudelj, migration, controversies and contrast of periphery.

ĐURĐICA ČILIĆ-ŠKELJO

Anka Topić – prva među nejednakima

Među malobrojnim ženama koje su u periodu austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine participirale u javnom životu, baveći se prije svega pedagoškim, književnim, prevoditeljskim i humanitarnim radom, uz poznatije Elu Kranjčević ili Jagodu Truhelku, djelovala je i Anka Topić, agilna suradnica nekih od najvažnijih bosanskohercegovačkih časopisa tog perioda i prva žena koja je u Bosni i Hercegovini 1908. godine objavila pjesničku zbirku *Izgubljena zvijezda*, kao samizdat. U izlaganju će se nastojati skicirati kontekst njezina književnog djelovanja i analizirati u kojoj je mjeri njezina poezija korespondirala odnosno odudarala od dominantnih poetika vremena u kojem je objavljena.

Ključne riječi: bosanskohercegovačka književnost, period austrougarske okupacije, poezija, Anka Topić.

Anka Topić – First Among Unequals

Anka Topić, the agile contributor to some of the most important Bosnian-Herzegovinian journals at the time and the first woman in Bosnia and Herzegovina to publish a collection of poetry, self-published and titled *The Lost Star (Izgubljena zvijezda, 1908)* was, alongside the more well-known Ela Kranjčević and Jagoda Truhelka, one of only few women that participated in public life during the Austrian-Hungarian occupation of Bosnia and Herzegovina, involved mainly in pedagogic, literary, translation and humanitarian work. This presentation will give an overview of the context of her literary activities and analyze how her poetry both resonated with and diverged from the dominant poetics at the time of publishing.

Keywords: Bosnian and Herzegovinian literature, Austria-Hungarian period, poetry, Anka Topić.

ADNAN ČIRGIĆ

Doprinos Josipa Silića montenegristici

Prilog se odnosi na doprinos znamenitoga hrvatskog jezikoslovca Josipa Silića utemeljivanju suvremene jezične montenegrstice. Iako po svome primarnom radu kroatist, stručnjak koji je velik doprinos dao hrvatskoj jezičkoj standardologiji, Josip Silić dao je nemjerljiv doprinos uspostavljanju službene jezične norme u Crnoj Gori i utirao put priznanju crnogorskoga jezika kao ravnopravnog u porodici štokavskih standardnih jezika. Taj je njegov rad periferan u odnosu na njegovu osnovnu djelatnost, ali prvorazredan za nauku o crnogorskome jeziku i montenegristici uopće.

Ključne riječi: Josip Silić, montenegristica, crnogorski jezik.

Contribution of Josip Silić to Montenegrin Language Studies

The present paper reflects on the contribution of the famous Croatian linguist Josip Silić to the founding of modern Montenegrin language studies. Although primarily engaged in the studies of Croatian language, as an expert who contributed greatly to Croatian language standardization, Josip Silić gave an immense contribution to the establishment of an official language norm in Montenegro, paving the way for the recognition of the Montenegrin language as equal in the Štokavian standard language family. Although peripheral in relation to Silić's primary field of activity, this work is of utmost importance for the science of the Montenegrin language and its studies in general.

Keywords: Josip Silić, Montenegrin language studies, Montenegrin language.

SYBILLA DAKOVIĆ

Hrvatski prijedlog *protiv* i njegovi poljski prijevodni ekvivalenti

Hrvatski prijedlog *protiv* rijetki je prijedlog koji ima genitivnu rekciju.

Usprkos tome što leksikografski izvori bilježe za taj prijedlog prostorna i neprostorna značenja, empirijska istraživanja potvrđuju samo apstraktna značenja iz semantičke domene adverbzivnosti: oprečnost stava, protivnost, neslaganje, djelovanje na ograničavanju, suzbijanju ili na zaštiti od čega.

Cilj je ovog istraživanja određivanje poljskih prijevodnih ekvivalenata hrvatskog prijedloga *protiv*. Jezična je građa crpljena iz paralelnog korpusa hrvatskih književnih tekstova koji su nastali u 20. i 21. stoljeću i njihovih poljskih prijevoda. U radu je upotrebljena metoda prijevodne ekvivalencije koja pripada metodologiji komparativne lingvistike.

Analiza se sastoji od dvaju dijelova. Prvi dio ima za cilj određivanje značenja prijedloga *protiv* na osnovi prikupljene građe i ustaljivanje općih značenja jedinica s desne i lijeve strane prijedloga. Drugi dio rada posvećen je ekvivalenciji i sadrži popis jezičnih elemenata, koji su realizacije prijedloga *protiv* u poljskom jeziku, te njihovu leksičku, gramatičku i semantičku karakteristiku. Utvrđuju se sličnosti i razlike u izražavanju istovjetnih sadržaja u obama analiziranim jezicima te se pokušavaju odrediti čimbenici koji utječu na prevoditeljev izbor pojedinih ekvivalenata, kao što su leksička ograničenja s desne i lijeve strane istovrijednice, značenjske nijanse ili stilska vrijednost konstrukcije. Na osnovi ovog ispitivanja te statističke analize predlaže se glavni ekvivalent hrvatskog prijedloga *protiv*.

Rezultati istraživanja mogu naći praktičnu primjenu u leksikografskoj praksi, nastavi ili pri prevođenju.

Ključne riječi: prijedlozi, genitiv, padeži, komparativna lingvistika, prijevodna ekvivalencija, prijevod, poljski jezik, hrvatski jezik, slavenski jezici.

Croatian *protiv* Preposition and its Polish Translation Equivalents

The Croatian *protiv* preposition is a rare preposition with a complementary genitive case government.

Although lexicographical sources note the spatial and non-spatial meanings of this preposition, empirical studies only confirm the meanings from the abstract domain of adversativeness, i.e. expressing the opposite position, contradiction, disagreement with something, limiting, counteracting or protecting against something.

The task that we set for ourselves in this work is to determine the resource of the Polish translation equivalents of the Croatian *protiv* preposition. The analysis will be carried out on the body of sentences excerpted from contemporary Croatian literature and their Polish translations. The work will use the method of translation equivalence, part of the trend of comparative linguistics.

The study will consist of two parts. The first part will determine the meanings of the *protiv* preposition present in the assembled body and the right and left side environment of this preposition will be examined. The second part will be dedicated to equivalence. A resource of Polish equivalents will be presented and their lexical, grammatical and semantic features will be determined. Similarities and differences in the expression of similar content in both languages will be indicated and an attempt will be made to determine the translator's selection of factors for individual equivalents, e.g. in the form of limitations in the right and left side environment, shade of meaning or stylistic value. The statistical analysis will be an important element of the study, which in addition to the semantic characteristics will help determine the main Polish equivalent of the Croatian *protiv* preposition.

The conducted study can be used in the lexicographic practice, didactics and translation.

Keywords: prepositions, genitive case, cases, comparative linguistics, translation equivalence, translation, the Polish language, the Croatian language, Slavic languages.

ANTE DELIĆ

Ljudevit Jonke i Deklaracija iz 1967.

Hrvatski jezikoslovac Ljudevit Jonke nezaobilazna je osoba kada govorimo o jezičnopolitičkim pitanjima i zbivanjima u razdoblju komunističke Jugoslavije, osobito od Novosadskog dogovora (1954.) pa sve do sloma kulturno-političkog reformnog pokreta poznatog kao Hrvatsko proljeće (1971.). Osobita pozornost u izlaganju bit će usmjerena prema Jonkeovoj ulozi i stavu o Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika iz 1967. U tom kontekstu sačuvani su dokumenti jugoslavenske Službe državne sigurnosti koji su nastali kao rezultat obrade i strogog nadzora komunikacija samog Jonkea. Sukladno tome, ovo istraživanje prvenstveno se oslanja na to arhivsko gradivo koje do sada u istraživanjima nije korišteno, a nalazi se u Hrvatskom državnom arhivu (HDA) u Zagrebu, u fondu Republičkog sekretarijata za unutarnje poslove Socijalističke Republike Hrvatske, Služba državne sigurnosti (RSUP SRH, SDS).

Ključne riječi: Ljudevit Jonke, Deklaracija, Matica hrvatska, Služba državne sigurnosti.

Ljudevit Jonke and the Declaration on the Name and Status of the Croatian Literary Language in 1967

The Croatian philologist Ljudevit Jonke is a key figure in the discussion about linguistic and political issues and events in communist Yugoslavia, especially in the period starting from the Novi Sad Agreement (1954) up to the failure of the movement for cultural and political reform known as the Croatian Spring (1971). This paper focuses on Jonke's role in and attitude towards the Declaration on the Name and Status of the Croatian Literary Language in 1967. The extant files of the Yugoslavian State Security Service show that it kept a close watch and supervision over Jonke's activities. The paper is based on these archival records which have not been previously used in scholarship and are now available in the Croatian State Archives in Zagreb in the files of the Republican Secretariat for Internal Affairs of the Socialist Republic of Croatia, State Security Service (RSUP SRH, SDS).

Keywords: Ljudevit Jonke, Declaration, Matica hrvatska, The State Security Service.

DRAGICA DRAGUN

O romanima Sanje Pilić

Kultura, pojam koji se često upotrebljava u svakodnevnoj, ali i u stručnoj komunikaciji, složen je i semantički jedan od teže odredivih pojmova. Jedan je od osnovnih problema kulturoloških studija, a koji proizlazi upravo iz višeznačnosti i složenosti pojma kultura, pitanje definiranja predmeta i metoda istraživanja. Kulturološka mjesta o kojima se u radu govori, a koja se iščitavaju u tekstovima Sanje Pilić, bila ona na razini idealne kulture, sociološke ili dokumentarističke, čine jednu koherentnu cjelinu, jedan sustav koji je određen kompleksnim međusobnim odnosima i vanjskim utjecajima. Iako je netipično, jer ipak je takav pristup uobičajeniji u visokoj književnosti, ali i analizom književnih tekstova za djecu i mlade, moguće je iščitati prikaz cjelokupne kulture hrvatskoga društva. U romanima *O mamama sve najbolje*, *Jesam li se zaljubila* i *Mrvice iz dnevnog boravka* zrcali se kompleksna slika hrvatske kulture (u svim njezinim sastavnicama) u posljednjem desetljeću 20. stoljeća i prvome desetljeću 21. stoljeća. Unutar proučavanja sociološkoga aspekta kulture, kao aspekta proučavanja odnosa unutar društva i na privatnoj razini, ali i na razini institucija koje upravljaju društvom, Sanja Pilić gotovo ironično komentira moć medija u našoj kulturi.

Ključne riječi: kultura, *Jesam li se zaljubila*, *Mrvice iz dnevnog boravka*, *O mamama sve najbolje*, Sanja Pilić.

On Sanja Pilić's Novels

Culture, a term commonly used both in everyday and professional communication, is a complex and one of the most difficult terms to define semantically. One of the fundamental issues that the cultural studies deal with, and which results precisely from the ambiguity and complexity of the term "culture", is defining the research subject and methods. The cultural elements gleaned from Sanja Pilić's texts, which are discussed in this paper, whether at the level of ideal, sociological, or documentary culture, form a coherent whole, a system determined by complex interrelationships and external influences. Although untypical, since such an approach is more common in high literature, the analysis of literary texts for children and youth offers an insight into the entire culture of the Croatian society. The novels *O mamama sve najbolje*, *Jesam li se zaljubila* and *Mrvice iz dnevnog boravka* reflect a complex picture of the Croatian culture (and all of its components) in the last decade of the 20th century and the first decade of the 21st century. In studying the sociological aspect of culture as an aspect of studying the relationships within a society, those on the private level, as well as on the level of institutions governing the society, Sanja Pilić almost ironically comments on the power of the media in our culture.

Keywords: culture, *Jesam li se zaljubila*, *Mrvice iz dnevnog boravka*, *O mamama sve najbolje*, Sanja Pilić.

MIECZYŚLAW DZIEKOŃSKI

Bliske periferije hrvatskoga jezika na križanju civilizacija: hrvatska dijaspora u Trstu

Trst, pogranični grad između triju civilizacija (romanske, germanske i slavenske), vremenom su naselili Slaveni i postao je njihova najbliža periferija. Za hrvatske došljake, koji su već od XIX. stoljeća imali značajnu ulogu u gradu, on je bio prozor u svijet i središte europske kulture. Teška iskustva u razdoblju između dvaju ratova XX. stoljeća te društvenopolitičke promjene na Balkanskom poluotoku poslije 1990. godine bitno su utjecali na odnose između Hrvata i Talijana u Trstu.

Ključne riječi: jezikoslovlje, dialektologija, jezično pograničje, hrvatska dijaspora u Trstu.

Close Peripheries of the Croatian Language on the Civilizations Crossroad: Croatian Diaspora in Trieste

Trieste, a border city located in between three civilizations, i.e. Roman, German and Slavic, has become an excellent place for the migration of the Slavic people, especially Southern ones. Already in the XIX century did the city host the largest urban agglomeration of Slovenes, and over half of its citizens were of Slavic origin. In those times, Croatians began to play a crucial role in the socio-political spectrum. World War I and post-war reality diametrically altered the power relations in favor of the Italian empire, whereas Fascism in between the wars and during World War II severely threatened the existence of the Slavic part of Trieste's population. Political post-war changes (establishment of the Italian Republic and the Socialist Federative Republic of Yugoslavia) did not contribute to improving contacts between Croatians in Trieste and the homeland. Only the establishment of the independent Republic of Croatia changed the relations between both countries and the diaspora itself.

Keywords: linguistics, dialectology, language borders, Croatian diaspora in Trieste.

JELENA ĐORĐEVIĆ

Pitanje Marije Jurić Zagorke, stilistička analiza

Naglasak je rada stavljen na jezičnu analizu ulomaka iz romana *Grička vještica* književnice Marije Jurić Zagorke. Cilj je rada dati odgovor na pitanje koliko je jezično majstorstvo definiralo ovo djelo, a samim tim i Zagorkin cjelokupan opus. Rad prati ispreplitanje jezičnog i književnoumjetničkog u djelu. Osim analize romantičarskih, realističkih i gotičkih elemenata kojima ovaj roman obiluje, u radu je prisutna interpretacija na stilističkoj razini. Jezik romana analiziran je izdvajanjem konkretnih ulomaka u kojima su analizirani leksik, stilske figure te dodatne značajke Zagorkina stila pisanja. Analizirana je prisutnost stilističkih i retoričkih koncepata u romanu te je proučeno u kolikoj je mjeri Zagorka u gradnji fabule pažnju posvetila jeziku. Pitanje koje se samo od sebe otvara jest koliko je opravdan Zagorkin položaj izvan književnog kanona ako se svojim stilom pisanja ova književnica ne razlikuje znatno od pisaca koji su dio istog.

Ključne riječi: Zagorka; *Grička vještica*; analiza leksika; stilske figure; književni kanon.

The Question of Marija Jurić Zagorka, a Stylistic Analysis

The emphasis of the paper is on the linguistic analysis of fragments from the novel *Grička vještica* written by Marija Jurić Zagorka. The goal of the paper is to answer how much linguistic craftsmanship defined this novel, and thus literary work of Zagorka in general. It has been shown how language and literature in Zagorka's writing intertwine. Apart from the analysis of the romantic, realistic and gothic elements of the novel, we will offer as well an interpretation at the stylistic level. The language of the novel was analysed by extracting concrete fragments in which the lexics, stylistic figures and additional features of Zagorka's style of writing were analysed. We analysed the presence of stylistic and rhetorical concepts in the novel studied how much attention was given to the language in building the plot. The arising question is how justified the position of Zagorka outside the literary canon is if her writing style does not differ significantly from the writers who are a part of the canon.

Keywords: Zagorka; *Grička vještica*; lexical analysis; stylistic figures; literary canon.

GORDANA GALIĆ KAKKONEN

Zlokobna geometrija – vampiri u suvremenoj hrvatskoj književnosti

Prilagodljiva i ustrajna priroda motiva vampirizma i lika vampira u povijesti književnosti zaslužna je za njihovu uspješnu i relativno stabilnu pojavnost koju, u svezi s gotičkom književnom tradicijom i njezinom nejasnom pozicijom, pratimo od 18. stoljeća. Pa ipak, oni će tek u 20. stoljeću zaživjeti u punom smislu riječi jer će novi mediji dodatno ojačati 'vampirsku ponudu' (TV serije, filmovi, videoigre...), a mnoštvo znanstvenih radova posvećenih gotičkoj književnosti i vampirskoj tematici svjedoči o interesu ne samo šire publike, nego i akademskih krugova za tu problematiku. U suvremenoj hrvatskoj književnosti u tom smislu mogu se izdvojiti dva romana: *Vampirica Castelli* R. Naprte i *Vampir* B. Perića, oba objavljena 2006. godine. U ovom radu autorica će u odabranim romanima analizirati odnos između središnjeg i rubnog, promatrajući ga kroz prizmu geometrije prostora i vremena mita/legende/folklora i urbane svakodnevnice te dinamiku moći i kontrole unutar različitih tipova odnosa i identitetskih kategorija.

Ključne riječi: suvremena hrvatska književnost, *Vampirica Castelli*, *Vampir*, gotičko, vampiri, središnje, rubno, prostor, vrijeme, moć, kontrola, identitetske kategorije.

The Sinister Geometry – Vampires in the Contemporary Croatian Literature

Adjustable and persistent nature of the vampire motifs and vampire characters in the history of literature enabled their successful and relatively stable occurrence which, in relation to the Gothic literary tradition and its ambivalent position, can be followed since the 18th century. However, the popularity intensified over time. Supported by new media in the 20th century, vampires were even more exploited through TV series, movies, video games, etc. Furthermore, a multitude of scientific papers dedicated to the Gothic literature and vampire themes were published, clearly indicating that, in addition to the wider public, academics also found an interest in the topic. In the contemporary Croatian literature there are two noteworthy novels with vampires as their main theme, both published in 2006: R. Naprta's novel *Vampirica Castelli (Lady Castelli the Vampire)* and B. Perić's *Vampir (Vampire)*. In this paper the author analyses the relation between the centre and the periphery through the prism of space and time geometry of myth/legend/folklore and the urban contemporaneity in the two novels. Moreover, the dynamics of power and control within various types of relations and identity categories are studied.

Keywords: contemporary Croatian literature, *Vampirica Castelli*, *Vampir*, gothic, vampires, centre, periphery, space, time, power, control, identity categories.

Dvije autobiografije u stihovima

Iako su stihovi forma koju autobiografi rijetko biraju, povijest hrvatske autobiografije ukazuje na to da autobiografi stihovima nisu sasvim neskloni. Formu pjesme povezujemo uz same početke hrvatskog autobiografskog korpusa i s prvim autobiografskim diskursom obojenim djelima hrvatskih književnika. Iako smještene na periferiji interesa teorije autobiografije, autobiografske elemente u pjesmama susretat ćemo u hrvatskoj književnosti već od 15. i 16. stoljeća kod latinista, pa sve do danas, u zlatno doba autobiografskog pisma. Tematizirajući naklonost autobiografa prema stihovima (od heterogenih autobiografija, u kojima se stihovi inkorporirani u autobiografije, do autobiografija pjesama), rad ukazuje na marginalizirani položaj pjesničke forme u istraživanju i definiranju autobiografije. Spomenuto potkrepljuje pregledom stihova u autobiografijama i autobiografijama u stihovima kroz povijest hrvatske književnosti. Posebno se detaljno zaustavlja na dvjema autobiografijama pjesmama, nastalim iz pera dvaju vršnjaka, autora hrvatske moderne, Ivane Brlić-Mažuranić (*Autoportrait iz Rogoške Slatine*; 1932.) i Vladimira Nazora (*Autobiografija*; 1927.). Povezane odabirom forme i tematsko-motivskom okosnicom (osvrt autora na vlastiti život, identičnost autora, pripovjedača i glavnog lika, retrospektivna perspektiva), ove dvije autobiografije ukazuju na to kako se pjesnička forma može različito otvoriti formi autobiografije, nudeći naglasak na intimnim elementima. Ne dovodeći u pitanje tematiku, poziciju pripovjedača/pjevača u kazivanju ili stavu o zbilji i doživljenome, ovi osobniji i emotivniji elementi u pjevanju o sebi snažno će potisnuti faktografske elemente, čija je dominacija u autobiografijama početkom 20. stoljeća jedna od značajnih karakteristika.

Ključne riječi: autobiografija, Ivana Brlić-Mažuranić, Vladimir Nazor.

Two Autobiographies in Verses

Although verses as a form are rarely chosen by autobiographers, the history of Croatian autobiography shows that some writers have had the inclination towards writing autobiographies in verses. The form of a poem can be linked with the beginnings of writing autobiographical texts and with the autobiographical discourse in the works of Croatian writers. Even though it has not been in the focus of interest of autobiographical theory, the autobiographical elements can be found in the period spanning from the 15th- and 16th-century Croatian poetry in the works of the Croatian Latinists up to the present time which represents the golden period of autobiographic writing. Focusing on the autobiographers' inclination to write in verse (from heterogeneous autobiographies, where verses are incorporated into the text itself, to autobiographies poems), this paper shows the marginal place that the form of a poem occupies in the field of researching and defining autobiography as a genre. The fact has been corroborated by providing an outline of verses in autobiographies and autobiographies in verses throughout the history of Croatian literature. Special attention is given to two autobiographies poems, written by two contemporary writers of Croatian Modernism – Ivana Brlić-Mažuranić (*Autoportrait from Rogaška Slatina*; 1932) and Vladimir Nazor (*Autobiography*; 1927). Having in common the form and some themes and motifs (such as looking back at their lives, the author, the narrator and the main character being one and the same person, retrospective perspective), these two autobiographies show how placing emphasis on intimate elements, the form of a poem can be used to write an autobiography. Without putting into question the theme, the place of the narrator/poet in telling about or taking attitude towards the reality or experiences lived, factographic elements which dominate the early 20th century autobiographies, here are largely overshadowed by the more personal and emotional elements.

Keywords: autobiography, Ivana Brlić-Mažuranić, Vladimir Nazor.

JAGODA GRANIĆ

Od periferije do centra i natrag: sociopragmatika supkulturnoga žargona

Odnos centar-periferija dinamičan je sam po sebi jer je upravo ustanovljen na međusobnoj suprotnosti. Iako prvotno prostorno određen, odavno je iskoračio iz tih okvira i postao konstrukt koji se realizira u različitim kontekstima – i u jeziku i u kulturi i u politici, u njihovoj ukupnosti i u svakome od njih zasebno. Prakse pokazuju da ni granice između centra i periferije nisu ni tako čvrste ni nepropusne ni nepomične, pa je stoga očekivana i nužna revalorizacija perifernoga. Kreativnost nije isključivo specifikum centra, u određenim okolnostima "seli" se na periferiju koja ima veći prostor slobode jer nema "vanjsku" granicu.

Neposredni kontakti i prožimanja jezika i kultura dokazuju da ni to kretanje nije jednosmjerno, neovisno o tome odakle je krenulo. Kada je u pitanju supkulturni žargon s kojim se upravo identificira društvena grupa na margini, pasivnost je *a priori* isključena. Supkulturni žargon u hrvatskome diskursu rezultat je spontanoga, u današnjoj internetskoj eri ne nužno usmenoga stvaralaštva čija visoka leksička produktivnost i gramatička fleksibilnost dodatno ubrzavaju komunikaciju. Supkulturni žargon kao onaj "pravi" žargon, semantički je ekspresivan (ističući se u pejorativnosti i ironiji, pa i u sarkazmu), metaforičan i asocijativan, s mnogo točaka humora. Takav zasigurno obogaćuje komunikaciju, no neki smatraju da "osakaćuje" jezik, pogotovo kada neki žargonizmi, posredstvom razgovornoga jezika, pronađu svoje mjesto u standardu.

Različiti stavovi govornika prema tome, relativno govoreći, perifernome idiomu obilježeni su stereotipima i predrasudama, no činjenica je da nekada ima ulogu katalizatora u standardnome jeziku – idiomu centra, jer se u njemu već događaju ili bi se morale dogoditi promjene.

Ključne riječi: sociopragmatika, periferija – centar, supkulturni žargon, razgovorni jezik, hrvatski standard.

From the Periphery to the Center and Back: The Sociopragmatics of Subcultural Jargon

The center-periphery relationship is dynamic in itself, since it is based on a contradiction. Though it was originally defined spatially, it long ago grew out of this framework and became a construct that can be realized in a variety of contexts – in language, in culture, in politics, in all of these together and in each one separately. Practical experience shows that the boundaries between center and periphery are neither firm nor watertight nor immobile, so that we can expect an essential re-evaluation of the "peripheral". Creativity is not exclusively a feature of the center; under some circumstances it moves to the periphery, which has a larger area of freedom since it has no "external" boundary.

Direct contacts and interpenetration of languages and cultures show that such a movement is not one-way, no matter where it started from. When there is a subcultural jargon with which a marginalized social group identifies, passivity is excluded *a priori*. The subcultural jargon in Croatian discourse is the result of spontaneous creativity, which in these days of the Internet need not be oral; its high lexical productivity and grammatical flexibility accelerate communication even further. The subcultural jargon, like the original "real" jargon, is semantically expressive (which manifests itself in pejorativity and irony, even sarcasm), metaphorical and associative, with many points of humor. Thus it surely enriches communication, though there are those who consider that it "cripples" the language, particularly when some jargonisms, via the colloquial language, find their way into the standard.

The various attitudes of speakers towards this, relatively speaking, peripheral idiom are marked by stereotypes and prejudices, but it undeniably sometimes has the role of a catalyst in the standard language or idiom of the center, since it is the locus of actual or virtual changes.

Keywords: sociopragmatics, periphery – center, subcultural jargon, colloquial language, Croatian standard.

PETRA GVERIĆ KATANA

Kroatistika u akronimu – položaj hrvatskog jezika i književnosti na njemačkim sveučilištima

U izlaganju se razmatra položaj hrvatskoga jezika i književnosti na njemačkim sveučilištima na temelju istraživanja provedena tijekom protekle akademske godine, od utjecaja socioloških čimbenika na formiranje lektorata koji se većinom vode pod akronimom BHS (bosanski-hrvatski-srpski), odnosno, BHSC, do konkretnih glotodidaktičkih problema podučavanja njemačkih i nasljednih govornika različitim jezicima koji se na njemačkim sveučilištima smatraju jednim, kao i obuhvaćanja različitih kultura i književnosti unutar jednoga nastavnog modula.

Ključne riječi: Njemačka, BHS, lektorati, hrvatski jezik i književnost.

Croatian Studies in Acronym – the Position of the Croatian Language and Literature at German Universities

The paper addresses the position of the Croatian language and literature at German universities based on a research carried out during the past academic year, discussing the influence of sociological factors on the forming of a module led by the acronym BKS/BKSM (Bosnian-Croatian-Serbian-Montenegrin language) and concrete glottodidactic problems which appear during teaching German and hereditary speakers different languages which are regarded as one, as well as the problems in inclusion and apprehension of Bosnian, Croatian and Serbian cultures and literatures within a single teaching module.

Keywords: Germany, BKS, glottodidactics, Croatian language and literature.

ZRINKA JELASKA

Boje na rubovima hrvatskoga jezika

U radu se raspravlja o nazivima za boje koje se pojavljuju u hrvatskome jeziku i kulturi, od same opće riječi do najrazličitijih potkategorija. Nakon kratkoga pregleda različitih kategorizacija naziva za boje u hrvatskome postavljaju se pitanja o rubnosti u tom leksičkom području. Jesu li (svi) nazivi za boje u hrvatskom jeziku boje hrvatskoga jezika ili hrvatski nazivi za boje? Neki su nazivi za boje rubno hrvatske jer zapravo pripadaju drugim jezicima iz koji su samo preuzete, katkada samo privremeno ili u određenu kontekstu, poput *aubergine*. Drugi su međukulturne pojave, poput *bianca bijele*. Ta je cijela kategorija, s obzirom na današnji marketing i prisutnu globalnu trgovinu, moguće rubna. Jesu li boje na rubovima hrvatskoga jezika i svi budući nazivi za boje koji će se pojaviti na proizvodima prodanim hrvatskim govornicima, bez obzira kojemu jeziku pripadaju ili je riječ u preključivanju pa je samo preključivanje rub?

Ključne riječi: nazivi za boje, hrvatski jezik, rubni članovi.

The Colors at the Margins of Croatian language

The paper presents color terms in Croatian language and culture, including the general term and various subcategories. After a short review of different color classifications in Croatian, it discusses the marginality in this lexical field. Are all colors terms found in Croatian texts colors in Croatian and/or Croatian terms for colors? Some colors are marginal as they are words of languages that are simply taken into Croatian, temporarily or in a certain context, e.g. *aubergine*. Others are intercultural entities, e.g. *bianca bijela*. The whole category of colors named for certain products, due to marketing and globalism, could be viewed as marginal. Are all future names for colors that will be offered to Croatian speakers, with products they describe, colors that appear at the margins of Croatian language regardless of the language they belong to? Alternatively, those should be viewed as code switching; but if that is the case, should code switching be excluded from (Croatian) language, or should it be considered a marginal part of it?

Keywords: names for colors, Croatian language, marginal members.

KRISTINA JUG

Zagorec kao lik periferije u kontekstu kajkavske dopreporodne svjetovne književnosti i hrvatskoga književnoga kanona 20. stoljeća

Kajkavska književnost dopreporodnog razdoblja često se sagledavala kao manje vrijedan segment nacionalne književnosti i već samim time se smještala u perifernu književnu pojavu. Najčešće joj se zamjerao nabožni karakter, utilitarnost i didaktičnost. Tek s pojavom dijalektalne književnosti u 20. stoljeću kajkavštini će se vratiti ravnopravnost u hrvatskoj književnosti. Rad će se baviti analizom likova periferija koji se pojavljuju u razdoblju prosvjetiteljstva u kajkavskoj književnosti krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Odabrana je upravo ta dionica kajkavske književnosti jer u tom trenutku u nju ulazi svjetovna tematika te ona doseže svoj vrhunac, pogotovo u dramskom izrazu. U radu će se istražiti koje arhetipove predstavljaju ti likovi i koje vrijednosti zastupaju. Odgovorit će se na pitanje slijede li europsku praksu toga vremena ili odstupaju od nje i korespondiraju li s likovima drugih hrvatskih periferija. Analiza će obuhvatiti nekoliko naslova iz svjetovne kajkavske proze i dramatike s kraja 18. i početka 19. stoljeća: djelo Jakoba Lovrenčića i kajkavske dramske adaptacije koje su bile izvođene na pozornici školskoga kaptolskog kazališta. Budući da je ilirski pokret nasilno i neprirodno zaustavio kajkavsku književnu produkciju, kajkavština je neposredno nakon ilirskoga pokreta bila namijenjena karakterizaciji likova u svrhu izrugivanja i komičnoga efekta. Rad će istražiti u kojem trenutku likovi kajkavskih periferija ponovno postaju inspirativni hrvatskim književnicima kao reprezentanti jedne sredine i svjetonazora. Posebna pažnja posvetit će se analizi likova iz novelističkog ciklusa Hrvatski bog Mars Miroslava Krležu i odgovorit će se na pitanje koje su to univerzalne vrijednosti likova kajkavskih periferija te koja je njihova funkcija u nacionalnoj književnosti.

Ključne riječi: kajkavska književnost, razdoblje prosvjetiteljstva, periferno u hrvatskoj književnosti, lik periferije, lik Zagorca, Miroslav Krležu, Jakob Lovrenčić, anonimne kajkavske dramske adaptacije.

***Zagorec* as a Peripheral Literary Character in the Context of Kajkavian Secular Literature of the Pre-Illyrian Movement Period and the Croatian Literary Canon of the 20th Century**

Kajkavian literature of the pre-Illyrian movement was often seen as a less valuable segment of national literature and for that reason was already placed in a peripheral literary phenomenon. Such literature often was underestimated because of its religious character, utilitarianism and didactics. In the 20th century, when the dialectal literature emerged, Kajkavian literature was recognised as equal in Croatian literature. The main purpose of the paper is the analysis of peripheral literary characters who were appearing in the Enlightenment period in Kajkavian literature at the end of the 18th and beginning of the 19th century. In that period secular topics were included in the Kajkavian literature and reached its culmination, especially in the drama. The paper will explore which archetypes are represented by these literary characters and which civic values they represent. The paper will answer the question whether they follow literary archetypes of European practice and if they correspond to the literary characters of other Croatian literary peripheries. The analysis will cover several titles from the secular Kajkavian prose and drama from the late 18th and beginning of the 19th centuries, works by Jakob Lovrenčić and Kajkavian drama adaptations performed on the stage of the school theatre at Kaptol Roman-Catholic Preparatory. The Illyrian movement forcefully and deliberately stopped the Kajkavian literary production. Immediately after the Illyrian movement the Kajkavian was used to characterize types of literary character whose purpose was mocking and comic effect. The paper will explore at which moment the literary characters of Kajkavian peripheries became inspirational to Croatian writers as representatives of one milieu and worldview. Particularly interesting will be the analysis of literary characters from the collection of stories *Croatian God Mars* by Miroslav Krleža and we will try to answer the question about the universal values of the literary characters of Kajkavian periphery and their purpose in the national literature.

Keywords: Kajkavian literature, the Enlightenment, peripheral in the Croatian literature, peripheral literary character, literary characters of Zagorje, Miroslav Krleža, Jakob Lovrenčić, anonymous Kajkavian drama adaptation.

DRAGANA KALEZIĆ

O poljskoj književnosti u Crnoj Gori

Članak se bavi poljskom književnošću i njenom recepcijom u Crnoj Gori. Poljska književnost unatoč pripadnosti grupi slovenskih književnosti, nije bila posebno zastupljena u Crnoj Gori, premda je zanimanje za nju bilo prisutno od ranije.

O Poljskoj državi i kulturi u Crnoj Gori čitalo se početkom 19. stoljeća, najčešće posredno, preko ruskih prijevoda poljskih autora ili stranih izvora. Njegoševa biblioteka sadrži djela autora Georga Samuila Bandtkea, poljskog povjesničara i bibliografa, koji je zaslužan za formiranje znanstvene osnove bibliografije u Poljskoj, Jana Tadeuša Bugarina, koji je izdavao prvi ruski pozorišni almanah "Ruska Talija", a koji je u Rusiji aktivno promovirao poljsku kulturu, pisao članke o povijesti i književnosti Poljske, prevodio poljske autore.

Međusobne književne i kulturne veze Crne Gore i Poljske razvijane su, međutim, tek posljednjih desetljeća. Ipak, zanimljivo je i značajno prikazati u ovom trenutku, u eri pristupačnosti i informacijske tehnologije, kada Crna Gora prati razvoj polonistike u regiji, kako je zapravo poljska književnost prisutna u Crnoj Gori, u obliku poezije ili proze, te kako je predstavljena čitateljima. U radu se daje osvrt na crnogorske i poljske prevoditelje poljske književnosti i izbor poljskih naslova i autora prevedenih na crnogorski jezik, te na značajan doprinos poljskog pjesnika Grzegorza Łatuszyńskoga brisanju granica perifernog upoznavanjem i približavanjem crnogorske i poljske suvremene kulture.

Ključne riječi: poljska književnost, recepcija, književne veze Crne Gore i Poljske.

About Polish Literature in Montenegro

The article refers to Polish literature and its reception in Montenegro. The Polish literature, despite its belonging to Slovenian literature, has not particularly been represented in Montenegro, even though there had been some interest in the past.

Facts about Polish state and literature were read in Montenegro at the beginning of 19th century, mostly indirectly, through Russian translation of Polish authors or foreign sources. Njegoš's library contains works of Polish historian and bibliographer, Jerzy Samuel Bandtkie, who is responsible for creation of scientific basis of bibliography in Poland, Jan Tadeusz Bulharyn, who published the first Russian theater almanac "Russian Thalia" and was actively promoting Polish culture in Russia, writing articles on history and literature of Poland and translating Polish authors.

However, mutual literature and cultural relations of Montenegro and Poland have been developed in the last few decades. Still, it is interesting and significant to present, at this moment, in the era of availability and developed information technologies, when Montenegro follows development of Polish studies in the region, the presence of Polish literature in Montenegro, in the form of poetry or prose, as well as how it is presented to readers. The paper gives an overview of Montenegrin and Polish translators of Polish literature and selection of Polish titles and authors translated in the Montenegrin language, as well as a significant contribution of Polish poet Grzegorz Łatuszyński to erasing the boundaries of the peripheral by mutual acquainting and approaching of Montenegrin and Polish modern culture.

Keywords: Polish literature, reception, literature relation of Poland and Montenegro.

SOFIJA KALEZIĆ-ĐURIČKOVIĆ

Nastavno proučavanje *Novele od Stanca Marina Držića u Crnoj Gori*

U radu Nastavno proučavanje *Novele od Stanca Marina Držića* autorica Sofija Kalezić- Đuričković analizira spomenutu komediju koja je zastupljena sveučilišnim programom u Crnoj Gori (predmet Dubrovačka književnost). Ovo je djelo nastalo u periodu renesanse kao tipično renesansna vrsta – farsa, u čijoj se osnovi nalazi šala. Iako najkraće sačuvano Držićevo ostvarenje, veoma je bogato sadržajem i didaktički usmjereno. Namijenjeno za izvođenje pred publikom, sadržajem je prilagođeno svadbenom veselju na kome je i prikazano. Izvedena je tijekom Poklada 1550. godine, koje su u Dubrovniku poznate kao vrijeme karnevala. Radnja *Novele* prolazi kroz sve etape dramske radnje, poznate još od antike. Izvršena je podjela na lica i na scene. U djelu je ispoštovano antičko jedinstvo mjesta, vremena i radnje. Temu predstavlja tipično renesansni običaj da se građani našale s onim tko je u gradu nov, a autor obrađujući spomenutu temu otvara brojna univerzalna pitanja, kao što su pitanje odnosa selo – grad, star –mlad, ljubavi, želja, slabosti i stradanja. U djelu su prikazane tri slike renesansnog Dubrovnika, takve da se u osnovi mogu svesti na prvu: slika karnevala i zabave u Dubrovniku noću. S jedne strane nalaze se oni koji su nosioci i pokretači fabule, a sa druge oni koji se nalaze u sjenci prvih i s njima čine bogatstvo dramske radnje. Jezik je narodni s mnoštvom romanizama, a stil obiluje humorom i kontrastom.

Ključne riječi: renesansa, šala, igra, zabava, farsa, nastava, interpretacija.

A Literary Study of "Novella of Stanac" by Marin Držić in the Montenegrin University Program

In the work entitled *Literary Study of "Novella of Stanac" by Marin Držić* the author Sofija Kalezić-Đuričković analyzes the given comedy represented by the university program in Montenegro (the subject of Dubrovnik Literature). This work was created during the Renaissance period as a typical Renaissance genre – a farce, based on humor. Though being Držić's shortest preserved achievement, it is very rich in content and didactically oriented. Intended for performance in front of the audience, the content was adjusted for performance on a wedding celebration. It was shown in the course of Poklade in 1550, known in Dubrovnik as the carnival time. *Novella's* plot goes through all stages of dramatic action, known since the Antique period. The roles were assigned, and scenes divided. In this work the ancient unity of place, time and action is respected. The theme is represented by a typical Renaissance practice for citizens to jest with newcomers in the city, whereupon the author explains a number of universal issues, such as the relationship village – city, old – young, love, desire, weakness and despair. Three images of Renaissance Dubrovnik are shown in the work, such that they can basically be reduced to the first: an image of the carnival and entertainment in Dubrovnik at night. On the one hand, there are those who are the bearers and drivers of the plot, while on the other hand there are those who are in the shadow of the former and together with them make the dramatic action richer. The language is folk with a multitude of romanisms, the style abounding with humor and contrast.

Keywords: Renaissance, jest, game, entertainment, farce, teaching, interpretation.

KATARINA KNEZOVIĆ LOZIĆ

Popovi glagoljaši u pustinji Blaca na srednjodalmatinskom otoku Braču

Popovi glagoljaši podrijetlom iz Braču obližnjih Poljica, koji su svoju zajednicu u 16. stoljeću osnovali u vrhu dubodoline nad uvalom Blaca na južnoj obali otoka Brača, privlače svestranu pozornost. Njihova redovnička zajednica bila je potpuno samoodrživa i izuzetno je negovala knjigu i znanost. O uporabi glagoljice i njegovanju i čuvanju crkvenoslavenskoga jezika u bogoslužju kazuju i knjige s popisa inventara knjižnice iz 1777. godine, gdje se navode dva stara glagoljska misala, stari šćavet te glagoljski misalić za mrtve.

Osim glagoljskih, blatska je pustinjačka knjižnica imala i djela na hrvatskoj ćirilici. Zna se da je početkom 17. stoljeća u pustinji Blaca boravio prepisivač don Marko Rudanović koji je 1614. godine poljičicom (s ponekim inicijalima na uglatoj glagoljici) ispisao Poljički molitvenik koji se danas čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Bogata samostanska knjižnica do danas nije potpuno obrađena, ali se zna da ima preko 11 000 naslova s djelima iz područja svestranoga interesa redovnika – matematike, fizike, geodezije, astronomije, glazbe, klasičnih književnosti i beletristike, notne zapise, zemljovide...

Blatski su glagoljaši osnovali i vlastitu tiskaru, gdje je u posljednjim desetljećima 19. i prvim desetljećima 20. stoljeća otisnuto nekoliko publikacija kao što su npr. *Oficij Neoskrvnjenog Začeca B. D. Marije*, *Povijesne crtice o pustinji Blaca*, *Pjevanja koja se običavaju pjevati u crkvi Milne*, *Pravilnici skupna življenja* te *Mladi zvjezdar – vjesnik prijatelja neba*, prvi i jedini broj prvog časopisa iz područja astronomije na tlu današnje Hrvatske.

Ključne riječi: popovi glagoljaši, hrvatsko glagoljaštvo, pustinja Blaca, tiskarstvo, don Nikola Miličević stariji, don Nikola Miličević mlađi.

Glagolitic Priests in the Blaca Monastery on the Central Dalmatian Island of Brač

Glagolitic priests coming from Poljica, nearby the island of Brač, which founded their community in the 16th century at the top of the steep valley on the bay of Blaca on the southern coast of the island of Brač, attract versatile attention. Their religious community was completely self-sustaining and has been extremely charitable for books and science. The use of Glagolitsa and the nurturing and preservation of the Croatian Church Slavonic language are also mentioned in the books of the library inventory from the year 1777, where two old Glagolitic missals, old church book written on Chakavian language and Latin script, and Glagolitic missal for the dead are mentioned.

In addition to Glagolitic, the Blaca Monastery library also had books written in Croatian Cyrillic script. It is known that scriptor Marko Rudanović, priest of the Dominican order, stayed in the Blaca Monastery at the beginning of the 17th century, and in 1614 he wrote *Poljički molitvenik* in Croatian Cyrillic script (with some initials in Glagolitsa) which is kept in the National and University Library in Zagreb.

The rich monastery library has not been fully elaborated until today, but it is known that it has over 11 000 titles with works from the area of universal interest of the Blaca monks –mathematics, physics, geodesy, astronomy, music, classical literature and fine arts, night records, maps, etc.

The Blaca Glagolitic priests also founded their own printing office, where in the last decades of the 19th and in the early decades of the 20th century several publications were printed, such as the *Oficij Neoskrvnjenog Začeca B. D. Marije, Povijesne crtice o pustinji Blaca, Pjevanja koja se običavaju pjevati u crkvi Milne, Pravilnici skupna življenja* and *Mladi zvjezdar – vjesnik prijatelja neba*, the first and the only issue of the first astronomy magazine in today's Croatia.

Keywords: Glagolitic priests, Croatian Glagolitism, Blaca Hermitage, printing, don Nikola Miličević Sr., don Nikola Miličević Jr.

NIKOLA KOŠČAK

Figure bjelina

Stilistika i retorika oduvijek pomalo zanemaruju stilogene postupke povezane s razinom zapisa jezične poruke, a postupci koji se temelje na manipuliranju razmacima između riječi periferna su tema čak i u jednom od najelaboriranijih pregleda pismovnih figura, onome njemačkoga retoričara H. F. Pletta, koji inače prikazuje mnoštvo postupaka koji se temelje na poigravanju grafemima (ili grafovima), interpunkcijskim i pravopisnim znakovima. Metoda ovoga istraživanja inspirirat će se upravo Plettovom, koji grafemske figure (kako on naziva postupke koji mi nazivamo figurama zapisa ili pismovnim figurama) dijeli i definira pomoću operacija adicije, suptrakcije, permutacije, supstitucije i ekvivalencije pojedinih elemenata zapisa. Prema tim operacijama ustanovit će se i oprimjeriti pet podtipova ovih figura: adicijske, suptrakcijske, permutacijske, supstitucijske i ekvivalencijske figure bjelina, ovisno o tome modificira li se kakav konvencionalan zapis dodavanjem, izostavljanjem ili premještanjem bjelina, zamjenom bjelina kakvim drugim pismovnim sredstvima, odnosno o tome pokazuje li se kakva ekvivalencija među postupcima manipuliranja razmacima između riječi unutar kakvoga zapisa. Korpus se sastoji od primjera iz hrvatskog reklamnog, novinarskog i književnog diskursa, ali uključit će zapise i iz drugih konteksta, da bi se uputilo na sveprisutnost ovih postupaka u suvremenoj kulturi.

Ključne riječi: grafostilistika, figure zapisa, figure bjelina.

Figures of Spacing

Stylistics and rhetoric have always neglected stylogenic procedures associated with the writing level of the language message, procedures based on manipulating the spacing between the words remaining peripheral even in one of the most elaborate overviews of the figures of writing, that of the German rhetorician H. F. Plett, who displays a series of procedures the basis of which is playing of graphemes (or graphs), punctuation and spelling signs. The method of this research will be inspired by the research of Plett, who divides and defines the graphemic figures (as he calls the processes known as figures of writing) by the addition, subtraction, permutation, substitution and equivalence of individual elements of the writing. According to these operations, five subtypes of these figures will be identified and exemplified: the addition, subtraction, permutation, substitution and equivalence figures of spacing, depending on whether any conventional record is modified by adding, omission or displacement of spacing, by replacing spacing with any other means of writing, or about whether any equivalence of the methods of manipulating the spacing between the word within a record is shown. The corpus consists of examples from the Croatian advertising, journalistic and literary discourse, also including examples from other contexts, in order to address the omnipresence of these figures in contemporary culture.

Keywords: graphostylistics, figures of writing, figures of spacing.

FILIP KOZINA

Matko Peić između poljskog centra i periferije

Matko Peić (1923. – 1999.) kao povjesničar je umjetnosti, posebno slikarstva, ostavio dubok trag u hrvatskoj kulturi, dok je po mišljenju Dubravka Jelčića "stvorio dosad najvrjedniji putopisni opus u hrvatskoj književnosti".

Tema izlaganja bit će putopis *Jesen u Poljskoj* (1969.), koji se može okarakterizirati kao trostruko periferan: 1) u kroatističkim je istraživanjima ostao u sjeni autorovih hrvatskih tema (*Skitnje*, 1967., *Crno zlato*, 1974. i *Ljubav na putu: od Drave do Jadrana*, 1985.), 2) nije doživio interkulturnu (kroatističko-polonističku) evaluaciju, 3) u Poljskoj je potpuno nepoznat, iako je riječ o jedinoj hrvatskoj putopisnoj knjizi u cijelosti posvećenoj Poljskoj.

Polazeći od uobičajenog, binarnog i hijerarhijskog shvaćanja odnosa centra i periferije, ali imajući na umu da je ta relacija i diskurzivni konstrukt, analiza će obuhvatiti s njima povezane geografske, antropološke, etnološke i kulturološke putopišćeve predodžbe i iskaze. Važnu ulogu u analizi imat će i kategorija putopisnog subjekta (profesionalne, svjetonazorske i književno-kulturološke preokupacije i sklonosti autora-putopisca, njegovo znanje o poljskoj kulturi itd.), kao i okolnosti njegova putovanja (ograničeno vremensko i prostorno putopišćevo iskustvo, načini putovanja itd.). U zaključku će se nastojati procijeniti koliko je uspješno bilo Peićevo "čitanje" Poljske, odnosno u kojoj su mjeri relevantne njegove predodžbe o prožimanju i/ili jukstapozicioniranju poljskog centra i periferije.

Ključne riječi: Matko Peić, putopis, Poljska, centar, periferija.

Matko Peić between Polish Centre and Periphery

Matko Peić (1923 – 1999) was an art historian specialized in painting and leaving a deep mark in the Croatian culture; while Dubravko Jelčić stated that "Peić has created the most valuable opus of travelogues in the Croatian literature."

The subject of the presentation will be the travelogue *Autumn in Poland* (1969) (Croatian title: *Jesen u Poljskoj*). This title can be categorized as a triple peripheral: 1) in Croatian studies it remained in the shadow of his work covering Croatian themes – *Skitnje* (1967), *Crno zlato* (1974), *Ljubav na putu: od Drave do Jadrana* (1985); 2) it has not had any intercultural evaluation between Croatian studies and Polish studies; 3) it is completely unknown in Poland although it is the only Croatian travelogue entirely dedicated to Poland.

The analysis is starting from the usual binary and hierarchical understanding of the center and periphery relationship, but considering that this relation is also a discourse construction, it will include the related geographical, anthropological, ethnological and cultural ideas and statements of the author.

Important parts of the analysis are the category of a travel subject (professional, worldview and literary-cultural concerns and preferences of the author, his knowledge of the Polish culture etc.) and the circumstances of his journey (travel limitations, modes of transport etc).

The conclusion tries to evaluate Peić's "reading" of Poland – how relevant his perceptions of pervading and juxtaposing of the Polish centre and periphery are.

Keywords: Matko Peić, travelogue, Poland, centre, periphery.

IVANA KRESNIK

***Syllabus* Alvaresove gramatike u hrvatskim izdanjima**

Latinska gramatika Emmanuela Alvaresa SJ (1526. – 1583.) *De institutione grammatica libri tres* (Lisabon, 1572.) bila je temelj poduke latinskoga jezika, pa i vernakulara u zapadnoj i srednjoj novovjekovnoj Europi. Kao pomoćna publikacija gramatici razvijen je priručnik *Syllabus omnium vocabulorum grammaticae Emmanuelis Alvari*, najprije za njemački, a potom i za druge jezike. U radu se prikazuju izdanja *Syllabusa* za hrvatsko govorno područje u kontekstu šire isusovačke obrazovne prakse te u kontekstu povijesti hrvatskih rječničkih izdanja do sredine 19. stoljeća.

Ključne riječi: Emmanuel Alvares, *Syllabus*, hrvatska leksikografija, isusovačko školstvo.

Croatian Editions of Alvares's Grammar *Syllabus*

Latin grammar *De institutione grammatica libri tres* (Lisbon, 1572) by Emmanuel Alvares SJ (1526 –1583) was the teaching base for Latin and vernacular in Western and Central Europe. As an auxiliary publication, the manual *Syllabus omnium vocabulorum grammar Emmanuelis Alvari* was developed, first for German and then for other languages. The paper presents the editions of the *Syllabus* for the Croatian speaking area in the context of the broader Jesuit education practice and in the context of the history of the Croatian lexicography by the middle of the 19th century.

Keywords: Emmanuel Alvares, *Syllabus*, Croatian lexicography, Jesuit education.

TANJA KUŠTOVIĆ

Jezično jedinstvo i stilaska razvedenost hrvatskih protestantskih tekstova 16. stoljeća

U 16. stoljeću hrvatski protestantski pisci u Urachu tiskaju tekstove glagoljicom, ćirilicom i latinicom, s nastojanjem da njihova djela dopru do što šireg kruga čitatelja. Jedno od tih djela je i *Spovid i spoznanie prave krsztianske vere* koju su preveli Antun Dalmatin i Stipan Konzul 1564. godine te objavili na glagoljici i latinici. To je djelo prijevod kritičkoga izdanja *Augsburške vjeroispovijesti* koju je priredio Philip Melenchthon. Riječ je o neliturgijskom tekstu podijeljenom u dva dijela: u prvom je tiskan dvadeset i jedan članak ili "artikul", a u drugom su tiskani duži članci o vjeri, dobrim djelima, o lošim običajima i drugo. U dosadašnjim proučavanjima hrvatskih protestantskih tekstova naglasak je uglavnom bio na proučavanju *Novog testamenta*, a u posljednje vrijeme se proučavaju i neliturgijski protestantski tekstovi. Poznato je otprije da jezik liturgijskih tekstova nije jednak jeziku neliturgijskih tekstova, tj. da liturgijski tekstovi imaju znatno više hrvatsko-staroslavenskih osobina. U ovom ću radu proučiti jezične, prije svega morfološke osobine oblika u tekstu koji do sada nije jezično obrađivan (*Spovid i spoznanie prave krsztianske vere*) te ću te osobine usporediti s jezičnim osobinama iz *Novog testamenta*. Na kraju ću pokušati ustanoviti razlikuje li se jezik neliturgijskih protestantskih tekstova od jezika liturgijskih tekstova koje su u istom vremenu objavili hrvatski protestanti i te rezultate usporediti s jezičnim osobinama koje imaju hrvatski tekstovi iz istog 16. stoljeća, a koje nisu objavili hrvatski protestanti.

Ključne riječi: protestanti, neliturgijski i liturgijski tekstovi, jezične osobine, glagoli, *Spovid*, *Novi testament*.

Linguistic Unity and Stylistic Diversity of the 16th Century Croatian Protestant Texts

In the 16th century, the Croatian Protestant authors at Urach print the texts in Glagolitic, Cyrillic and Latin script, in an effort to reach a wider audience. One of those texts is *Spovid i spoznanie prave krsztianske vere*, translated in 1564 by Antun Dalmatin and Stipan Konzul, and published in Glagolitic and Latin script. That literary work is the translation of the critical edition of *The Augsburg Confession* written by Philipp Melanchthon. It is a non-liturgical text divided into two parts: the first part contains 21 printed articles or "artikuli" and the second one consists of longer articles on religion, good deeds, bad habits, etc. The previous research of Croatian Protestant texts was principally centered on the study of the *New Testament*, while only recently have non-liturgical Protestant texts come under scientific scrutiny. It has already been known that the languages of liturgical and non-liturgical texts differ, the former having considerably more Old Church Slavonic features. In this paper I am going to study linguistic, primarily morphological features in the text not previously linguistically processed (*Spovid i spoznanie prave krsztianske vere*), and compare them to the *New Testament* linguistic features. The findings will help me establish the extent of variety between the language of non-liturgical and liturgical Protestant texts published by Croatian Protestants in the same period. Finally, I am going to compare those results with linguistic features of the 16th century Croatian texts not published by Croatian Protestants.

Keywords: Protestants, non-liturgical and liturgical texts, linguistic features, verbs, Spovid, the New Testament.

Kršćanski misticizam Side Košutić – na periferiji kanona nacionalne književnosti

Istraživanjem će se prikazati nekoliko ključnih uzroka recepcijske i književnopovijesne perifernosti bogata literarna opusa hrvatske pjesnikinje, esejistice, pripovjedačice i autorice jedne drame Side Košutić (1902. – 1965.). U prvome dijelu iznijet će se kontekst opće periferijalizacije stvaralaštva hrvatskih spisateljica prve polovice 20. stoljeća, a potom svratiti pozornost na posebnost slučaja predmetne spisateljice. Iako prije Drugoga svjetskoga rata čitana, pozitivno vrjednovana od strane tadašnjih eminentnih književnih kritičara (Ljubomir Maraković, Ton Smerdel i dr.), objavljivana u časopisima i antologijama, prevođena na svjetske jezike i nagrađivana, nakon 1945. godine, uz nekoliko iznimaka, spisateljica doživljava površnu književno-kritičku recepciju, prešućivanje ili izostavljanje iz glavnih ondašnjih pregleda povijesti hrvatske književnosti (u isto vrijeme djelo Side Košutić postaje predmetom disertacije jedne talijanske znanstvenice). Tek krajem 20. stoljeća u Hrvatskoj, s porastom znanstvenoga zanimanja za stvaranje spisateljica, raste zanimanje i za ovu književnicu, a objavljuju se i neka njezina djela iz ostavštine. Dok većina dosadašnjih istraživanja s pravom navodi ideološke i svjetonazorske uzroke rubnog položaja Side Košutić (kao spisateljice kršćanske inspiracije) u kanonu nacionalne književnosti, ovdje će se dominantno istraživati književničin iskaz o neizrecivome u ključu kršćanskog mističnog iskustva, koji u znatnoj mjeri obilježava njezin poetski, dramski, ali i pripovjedni opus. Time se ovo istraživanje uklapa u zanimanje književne teorije za problematiku "izricanja neizrecivoga" (tradicija apofatičkoga i katafatičkoga mističkoga diskursa; J. Derrida i dr.). Tema božanskog misterija (Utjelovljenja Logosa) u njezinu se djelu daje kroz stvarnost ljudske egzistencije (i vlastita subjekta) u 20. stoljeću, pa se naturalistički prikazi mjestimice povezuju s izrazito autorski individualiziranom kršćanskom simbolikom i tropologijom, tvoreći mjestimice hermetičan lirski diskurs, neovisno o žanru (pjesme u prozi i stihu, alegorijska priča *Vrijeska*, drama *K svitanju*, romani trilogije *S naših njiva*). Mistični je iskaz također jedan od mogućih uzroka perifernosti književničina djela (pitanje literarnog hermetizma i perifernosti poseban je problem). Ipak, u slučaju Side Košutić ne smije se zanemariti ni periferijalizaciju kršćanskog ontološkog koncepta u modernoj zapadnoj kulturi 20. stoljeća, u kome je misticizam ove književnice utemeljen, što dodatno otežava recepciju njezina djela u suvremenosti. Rad će, nasuprot tomu, pokazati kako se kršćanski misticizam Side Košutić ravnopravno uključuje u poetološke odrednice hrvatske moderne književnosti prve polovice 20. stoljeća narušavajući dominantne predodžbe o središtu i periferiji koje je definirao nacionalni književni kanon.

Ključne riječi: Side Košutić, kršćanski misticizam, neizrecivo, periferija, hrvatska moderna književnost.

Sida Košutić 's Christian Mysticism – on the Periphery of the National Literary Canon

Our research will show some of the key causes why the rich works of Sida Košutić (1902 –1965), who was a poet, essayist, writer of prose and the author of one drama, has been relegated to the periphery of the Croatian literary canon and Croatian literary history. In the first part of our work, we will present the context of why the work of this female author from the first half of the 20th century has been generally relegated to the periphery, and following this we will focus on the specific case of the author at hand. Although her works were read before the Second World War, and were highly regarded by her contemporary and eminent literary critics (Ljubomir Maraković, Ton Smerdel et al.), published in periodicals and anthologies, and translated into world languages, after 1945, with few exceptions, her works would undergo a superficial literary and critical reception, were ignored or left out of the surveys of Croatian literary history at that time (at the same time, though, Sida Košutić's works were the subject of an Italian female scholar's doctoral dissertation). Only toward the end of the 20th century in Croatia, with a growth of interest in work of women authors, and interest in the works of this author also grew: it also saw the publication of some of her works which remained in manuscript. While the majority of scholarship thus far has rightly taken the ideological causes for the marginal position of Sida Košutić's work (as a writer of Christian inspiration) in the canon of Croatian literature into account, the primary focus of our research will be the literary act of the expression of the inexpressible, with the Christian mystical experience as the key; this was a great presence which largely characterised her works not only in poetry and drama, but also in her prose. This allows the inclusion of our work into literary theories which question the expression of the inexpressible, "languages of the Unsayable" (the traditions of apophatic and cataphatic mystical discourse; J. Derrida et al.). The theme of the divine mystery (the Embodiment of the Logos) is expressed in her work through the realities of human existence (and one's own subjectivity) in the 20th century; naturalistic representations are occasionally linked to a specifically authorial and individualised Christian symbolism and tropes. Occasionally her lyric discourse is hermetic due to this, despite its genre (poems in prose and verse, the allegorical tale *Vrijeska* (*Heath bell*), her drama *K svitanju* (*Toward the Dawn*), her trilogy of novels *S naših njiva* (*From Our Fields*)). Her mystical expression is also one of the plausible causes why her literary works have remained on the periphery (the question of literary hermeticism and the literary periphery is a specific problem). And yet, what should not be ignored in Sida Košutić's case is that Christian ontological concepts have been relegated to the periphery of modern western culture in the 20th century; her mysticism has its foundation in this, which is an additional hindrance to the reception of her work today. As a counter-argument, our work will show how Sida Košutić's mysticism equally included into the poetological determinants of Croatian modernism in the first half of the 20th century, deconstructing the perception the centre and periphery of that has defined the Croatian literary canon.

Keywords: Sida Košutić, Christian mysticism, the unsayable, periphery, Croatian modern literature.

JOSIP LASIĆ

MAGDALENA NIGOEVIĆ

Tvorba etnika u govorima otoka Brača i Hvara

Termin je etnik u hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi definiran kao "ime za stanovnika ili stanovnicu nekoga naseljenoga mjesta (ojkonima), kraja, zemlje, države i kontinenta ili osobe koja odatle potječe" (Babić, 1976: 145).

Dosadašnja su istraživanja područja tvorbe etnika u standardnome jeziku (Silić i Pranjković, 2005) i u pojedinim dijalektima (Šimunović, 2006; Čilaš Šimpraga, Kurtović Budja, 2009) potvrdila izrazitu dominaciju sufiksalne tvorbe. Zabilježeno je u standardnome jeziku da u njoj sudjeluje osamdeset i šest (86) sufiksa za muški te dvadeset i jedan (21) sufiks za ženski rod.

U radu se najprije predstavlja, a potom analizira korpus etnika naseljenih mjesta otoka Brača i otoka Hvara. Korpus je izrađen nakon provedenoga terenskoga istraživanja u rujnu 2018. godine. Na otoku su Braču zabilježena dvadeset i dva (22) naseljena mjesta te na otoku Hvaru njih dvadeset i šest (26). Izvedeno je iz imena mjesta Brača i Hvara četrdeset i osam (48) etnika za muški i isto toliko za ženski rod.

U analizi se tvorbenih oblika etnika ovih dvaju otoka ovjerila činjenica o višeslojnoj dijalekatskoj različitosti pa će se u radu predstaviti terenski obrađena dijalekatska posebitost vidljiva kroz zanimljive postupke tvorbe i za muški i za ženski rod etnika na obama otocima. Etnici dvaju srednjodalmatinskih otoka za potrebe su ovoga rada zabilježeni, ovjereni, popisani i obrađeni na razini tvorbe s primarnim ciljevima: očuvanje od zaborava (jer su neka bračka i hvarska mjesta danas gotovo napuštena) kao prvi i usustavljanje bračkih i hvarskih etnika s opisanim modelima tvorbe etnika u standardnome jeziku kao drugi cilj istraživanja.

Gljučne riječi: etnici, tvorba etnika, dijalekt, govor Brača, govor Hvara.

Formation of Demonyms of the Islands of Brač and Hvar

The term *etnik* (en. *demonym*) is used in the Croatian linguistic bibliography to denote "the name of a person (a male or a female) living or having origins in an inhabited place (*oyconym*), region, country, state and continent" (Babić, 1976: 145).

Previous research on the formation of demonyms in the standard (Silić and Pranjković, 2005) and some regional varieties (Šimunović, 2006; Čilaš Šimpraga and Kurtović Budja, 2009) of the Croatian language suggests that they are most frequently formed by the means of suffixation. Namely, 86 suffixes for male and 21 suffix for female gender have been identified in the standard Croatian language.

The aim of this paper is to present and analyse a corpus of demonyms of the two Central Dalmatian islands, Brač and Hvar. The corpus is a result of a field research conducted in September 2018. The research shows that there are 22 inhabited places on the island of Brač and 26 on the island of Hvar whose names were used to obtain 48 demonyms for each gender.

For the purposes of this paper, they were subsequently recorded, verified, listed and analysed in terms of the type of their formation. Since the analysis of demonym formation revealed instances of multi-layered language variation, this paper will present some special features of local speeches recorded directly on the spot through the examples of interesting types of formation of demonyms for both genders and both islands. The aim of this paper is, therefore, two-fold: to preserve the demonyms from oblivion (since some of the places on the islands of Brač and Hvar may soon be abandoned and uninhabited), and to systematize the demonyms of Brač and Hvar in line with the models of demonym formation established for the standard Croatian language.

Keywords: demonyms, formation of demonyms, regional language varieties, local speech of Brač, local speech of Hvar.

MIRANDA LEVANAT-PERIČIĆ

Periferni polemički diskursi povodom Mandićeve knjige *Romani krize* – kritički paratekst ili "politikantska uzbuna"?

Objavljivanje knjige književnih kritika *Romani krize* Igora Mandića u Beogradu 1996. godine, kao i prigodna promocija u Srbiji, bili su povodom oštrih napada na njezina autora, koji su u hrvatskim medijima trajali od lipnja 1996. do veljače 1997. godine. U ovom "slučaju", koji je sâm Mandić nazvao "hajkom kolegijalnog zbora elitnih komentatora" zbog jedne "beznačajne knjige književnih kritika", može se izdvojiti nekoliko perifernih razina koje se pokušavaju nametnuti kao dominantne, odnosno izboriti za povoljniju diskurzivnu poziciju. Prije svega, kompleks perifernog u samom je statusu književne kritike, rubnog pisma, inferiornog u odnosu prema prestižnim diskursima beletristike i književne teorije. No, kako Mandić u predgovoru *Romana krize* ističe, ovo "statusno i građanski totalno obezvrijeđeno pisanje, ma koliko bilo 'sitno', uvijek je kao 'simptom' moglo biti upotrijebljeno za potpaljivanje kakve politikantske uzbune". Bez obzira na ironijski modus ovakva stava, "politikantska uzbuna" koja je uslijedila u potpunosti se odmaknula od samog predmeta kojim se ta Mandićeva zbirka bavila, odnosno od jednog desetljeća srpske i hrvatske književne produkcije, od 80-ih do 90-ih godina. Konačno, upravo to književno razdoblje, koje Mandić određuje kao desetljeće nakon smrti J. B. Tita i M. Krleže do početka raspada SFRJ, kao posljednje desetljeće književnog i kulturnog života u zajedničkoj državi, nakon njezina raspada ostalo je i samo na povijesnoj periferiji novonastalih nacionalnih kanona. Međutim, najbitnija periferna razina cijelog ovog "slučaja" dotiče se samog pristupa književnom korpusu kojim se ova knjiga bavi, odnosno komparativnog proučavanja srpske i hrvatske književnosti, koje je u vremenu kada je objavljena, 1996. godine, s perifernih kulturnih pozicija shvaćena kao radikalna politička provokacija koja se javlja iz zajedničke prošlosti u ime njezina obnavljanja. Premda će se u radu posebna pozornost posvetiti Mandićevu izboru srpskih i hrvatskih književnih naslova, dakle samom sadržaju *Romana krize*, budući da kulturni kontekst ove knjige nadilazi književnokritičko vrednovanje desetljeća na koje se odnosi, njezin značaj pokušat će se sagledati iz aspekta polemičkih diskursa koje je proizvela, pa makar i na periferiji hrvatskih devedesetih.

Ključne riječi: književna kritika, Igor Mandić, polemika, hrvatsko-srpske književne veze, hrvatske devedesete.

Peripheral Polemic Discourse on Mandić's Book *The Novels of Crisis* – a Critical Para-Text or a "Petty-Political Alert"?

The publishing of the book of literary criticism *The Novels of Crisis* by Igor Mandić in 1996 in Belgrade, as well as its occasional promotion in Serbia, provoked bitter attacks on its author in the Croatian media, which lasted from June 1996 to February 1997. In this "case", which Mandić himself called "the harassment of a bunch of elite commentators" because of an "insignificant book of literary criticisms", several peripheral levels may be distinguished that attempt to impose as dominant or rather to gain a more favourable discursive position. First of all, the complex of the peripheral is in the very status of literary criticism, the marginal writing, inferior to the prestigious discourse of fiction and literary theory. However, as Mandić points out in the preface to the *Novels of Crisis*, this "in status and civic terms utterly denigrated form of writing, no matter how insignificant it may be, could always have been used as a 'symptom' to raise some petty-political alert". Regardless of the irony of this attitude, the "petty-political alert" that followed moved entirely away from the subject of Mandić's collection, i.e. from the decade of Serbian and Croatian literary production, from the '80s to the '90s. Finally, it was precisely this literary period, which Mandić defined as a decade after the death of J. B. Tito and M. Krleža until the break-up of the SFRY, as the last decade of literary and cultural life in the shared state that after its disintegration remained only on the historical periphery of the newly established national canons.

However, the most important peripheral level of the whole of this "case" is concerned with the approach to the literary corpus that this book deals with. It is the comparative study of Serbian and Croatian literature, which at the time of its publishing in 1996, from the peripheral cultural positions was perceived as a radical political provocation that comes from the shared past, with the aim of its renewal.

Special attention will be given to Mandić's selection of Serbian and Croatian literary titles, which is the very content of *The Novels of Crisis*. However, since the cultural context of this book goes beyond the literary criticism of the decade to which it relates, we will attempt to look at its significance from the aspect of polemical discourse it produced, if only at the periphery of the Croatian nineties.

Keywords: literary criticism, Igor Mandić, polemic, Croatian-Serbian literary relations, Croatian nineties.

MILICA LUKIĆ

Vektorsko čitanje pismovnoga (azbučnog) sustava Konstantina Ćirila

U radu se pismovni sustav Konstantina Ćirila – njegova glagoljska (proto)azbuka – prikazuje i interpretira iz perspektive broja, tj. u matričnom obliku. Matrična interpretacija podrazumijeva raspored pismena u stupce i redove, tj. vektore, pri čemu se pod vektorima podrazumijevaju jednostupačne matrice. Takav raspored jedinica, desetica, stotica i tisućica izraženih pismenima uspostavlja nove značenjske odnose unutar toga pismovnoga sustava i nudi novo njegovo čitanje kao filozofsko-simboličkoga medija. Taj medij, pokazuje vektorsko čitanje, samim sobom svjedoči kristijanizacijsku svrhu namijenjenu mu u 9. stoljeću, a ne samo tekstovima njime ostvarenim; to pismo samo sobom (i danas) poučava vjeru u trojedinoga kršćanskoga Boga – Oca, Sina i Duha Svetoga, Riječ koja je postala tijelom i Slovo kao evanđeosku poruku i oporuku Utjelovljene Riječi.

Ključne riječi: Konstantin Ćiril, (proto)azbuka, glagoljica, vektorsko čitanje, matrica, broj.

Vectorial Reading of Constantine Cyril's (Azbuka) Script

The paper presents and interprets Constantine Cyril's script – his Glagolitic (proto)Azbuka – from the perspective of the number, i.e. in the matrix form. The matrix interpretation implies an arrangement of letters in columns and rows, i.e. vectors, whereby vectors mean one-column matrices. Such an arrangement of ones, tens, hundreds, and thousands expressed in letters establishes new meaning relations within that script and offers its new reading as a philosophical-symbolic medium. This medium, the vectorial reading shows, demonstrates with itself the purpose of Christianisation intended for it in the 9th century, and not just with the texts realised by it; this script teaches faith in the triune Christian God – the Father, the Son, and the Holy Spirit, the Word that has become the body and the Letter as the evangelical message and will of the Incarnate Word. The paper is a contribution to endogenous theories on the genesis and origin of the Glagolitic script.

Keywords: Constantine Cyril, (proto)Azbuka, Glagolitic, vectorial reading, matrix, number.

SUZANA MARJANIĆ

Labin ili nacrt prvoga futurističkoga podzemnoga grada na svijetu: izvedba *undergrounda* kao jedan od modusa otpora izolaciji/periferiji

Na primjeru istarskoga gradića Labina izložila bih na koji način izolacija, tzv. periferija može biti i izraz otpora u niši kulture. Ukratko, o kolektivu Labin Art Express (L.A.E. – inicijatori: Dean Zahtila, pokojni Krešimir Farkaš, Graziano Kršić) s njegovim TransArtom – međunarodnim transdisciplinarnim umjetničkim festivalom i laboratorijem. Dean Zahtila 1984. u Labinu otvara RE galeriju, jednu od prvih privatnih umjetničkih galerija u bivšoj Jugoslaviji. Godine 1991. s kiparom i pomorcem Krešimirom Farkašem osniva kulturno-umjetničko društvo (od 1998. udruga) Labin Art Express čiji je predsjednik od osnivanja do danas. Od 1993. do 1996. direktor je Radija L.A.E. – prve potpuno nezavisne radijske postaje u RH. Godine 1994. zajedno s Massimom Savićem i Krešimirom Farkašem osniva multimedijalnu grupu Metal Guru, jednu od frakcija Labin Art Expressa. Inicijator je i voditelj fundamentalnog L.A.E. projekta *Underground City XXI* – osnivanje podzemnoga labinskoga kulturnoga grada kao alternativu postojećem, nadzemnom, heteronomnom Labinu, tj. stvaranje pravog grada 150 metara ispod površine zemlje – u podzemnim halama i tunelima, isklesanim u živoj stijeni, koji spajaju Labin, Rašu, Plomin i Rabac, i to s ulicama, barovima, galerijama, bazenima, igralištima za djecu, trgovinama, restoranima, Muzejom rudarstva i industrije Istre.

Pritom Labin možemo usporediti urbanoantropološki s Katowicama u kojima je 2018. godine održana najvažnija UN-ova konferencija o klimatskim promjenama nakon Pariškog sporazuma 2015. godine. Katowice su, naime, odabrane, s jedne strane, kao jedno od najzagađenijih dijelova Europe zbog eksploatacije ugljena, no i zbog tranzicije navedenoga grada iz rudarsko-industrijskoga u moderno industrijsko, gospodarsko, tehnološko i kulturno središte.

Ključne riječi: Labin Art Express (L.A.E.), Labin, projekt *Underground City XXI*, Katowice, periferno kao izraz otpora, urbana antropologija.

Labin, or the Planning Scheme of the First Futuristic Underground City in the World: *Underground* Performance as a Mode of Resistance to Isolation/Periphery

Using the example of the town of Labin in Istria (Croatia), I shall demonstrate how isolation, the so-called periphery, can also serve as an expression of resistance. In 1991, at the former coalmine in Labin, Dean Zahtila – together with Krešimir Farkaš, sculptor and sailor, and Graziano Kršić – established the cultural and artistic association (an NGO since 1998 – independent underground cultural and artistic organisation) Labin Art Express, over which he has presided since its foundation until today. Furthermore, on September 12, 1998, as part of the former industrial complex of the Labin coalmine, L.A.E. also opened Lamparna Cultural Centre (KuC) as the first independent and international cultural centre in Croatia, which was the first step towards the implementation of their main project *Underground City XXI* – the foundation of an underground cultural city in Labin as the first futuristic underground city in the world, 150-160 meters under the Earth's surface. From 1993 to 1996, Dean Zahtila was Director of L.A.E. Radio – the first completely independent radio station in Croatia. In 1994, together with Massimo Savić and Krešimir Farkaš, he established the multimedia group Metal Guru, one of the fractions of Labin Art Express. He is also the initiator and head of L.A.E.'s fundamental project, *Underground City XXI Labin* (cf. *Labin Art Express*, 1992 – 2012).

Thereby we can compare Labin in terms of urbanity and anthropology with the town of Katowice, which has been selected this year (2018) to host the most significant climate change conference organised by the UN, following the 2015 Paris Agreement, as one of Europe's most polluted sites due to the exploitation of coal i.e. the transition of the aforementioned town from a mining and industrial site to a modern industrial, economical, technological and cultural centre.

Keywords: Labin Art Express (L.A.E.), Labin, project *Underground City XXI*, Katowice, periphery as a mode of resistance, urban anthropology.

IVAN MARKOVIĆ

Hrvatske stopljenice u 1980-ima (prvih 10 godina Ferala)

Hrvatski rječnik stopljenica sadrži više od 5000 natuknica (Marković – Klindić – Borković 2016). Stapanje je danas izrazito plodno u hrvatskoj publicistici, beletristici, jeziku reklame i u slengu. Premda stapanje kao svjestan i hotimičan rječogradni postupak u hrvatskome možemo pratiti već 150 godina, ono je sve do 1990-ih bilo rubna, periferna pojava (Marković 2016). Tada se njegova plodnost bitno povećava, između ostaloga u satiričkome tjedniku Feral Tribune, koji samostalno izlazi od 1993. Urednici i autori Feral Tribunea i danas su u svojim tekstovima, deset godina nakon gašenja tjednika, najplodniji tvorci stopljenica. U izlaganju će se prikazati neistraženi korpus stopljenica, onaj nastao dok je Feral bio tek omanja rubrika u tjedniku Nedjeljna Dalmacija (1983 – 1990) i potom prilog u dnevniku Slobodna Dalmacija (1990 – 1993). Time će se proširiti spoznaje o hrvatskome stapanju u 1980-ima, prije svega dati odgovor na pitanje kad se ono u Feralu javlja, ima li ga uopće i kakvo je. Zasad o stapanju u 1980-ima znamo toliko da možemo kazati da je najplodniji hrvatski tvorac stopljenica tada u svojim stripovima – dakle također rubnome, perifernome žanru – strip-crtič Ivica Bednjanec.

Ključne riječi: (leksičke) stopljenice, (leksičko) stapanje, hrvatski, Ivica Bednjanec, Feral Tribune.

Croatian Blends in the 1980s (Feral's First 10 Years)

The Croatian dictionary of blends contains more than 5000 entries (Marković – Klindić – Borković 2016). Blending is a very productive word-formation process in contemporary Croatian journalism, in fiction, in the advertising discourse and in the slang. Although deliberate and voluntary blending in the Croatian language can be traced back 150 years, until the 1990s it was a marginal, peripheral phenomenon (Marković 2016). Then its productivity increased significantly, due, among other influences, to the satirical weekly Feral Tribune, which was independently released from 1993 to 2008. The editors and journalists of Feral Tribune are still the most productive creators of blends. The presentation will refer to the unreported corpus of Croatian blends, one that was created while Feral was merely a section in the Nedjeljna Dalmacija weekly (1983–1990) and in the Slobodna Dalmacija daily (1990–1993). This will expand the knowledge of Croatian blending in the 1980s. Above all, it will provide an answer to the question of when it occurs in Feral and what it is like. So far we know enough to be able to say that the most productive creator of blends in the 1980s was a comic-book author Ivica Bednjanec, comic books also being a peripheral genre.

Keywords: (lexical) blends, (lexical) blending, Croatian, Ivica Bednjanec, Feral Tribune.

REBEKA MESARIĆ ŽABČIĆ

Žena u hrvatskoj migraciji stanovništva

Migracije (općenito) označavaju svaku promjenu mjesta boravka osobe koja migrira, većih i manjih grupa ili skupina ljudi. U povijesti istraživanja migracija vrlo je malo istraživanja posvećeno istraživanjima žena u migracijskom procesu, ženama kao migranticama, vrijednostima i važnosti žena u migrantskim obiteljima i problemima s kojima se susreću žene migrantice u međunarodnom migracijskom vrtlogu. Uloga se žene u migracijskom procesu najčešće istraživala s aspekata gospodarskih promjena u društvu ili kroz ulogu djevojke, supruge, sestre, majke i gotovo uvijek zajedno s iseljavanjem muških članova obitelji.

Različiti *push* i *pull* faktori utječu na ženu migranticu i njezinu odluku iseliti se ili ne iseliti iz sredine u kojoj je do nedavno živjela. Faktori iseljavanja mogu se istraživati, analizirati i promatrati kroz individualnu, obiteljsku i društvenu razinu.

Istraživanje mobilnosti žena, dilema dugogodišnje "ženske nevidljivosti" i njihov formalni položaj postavili su za polaznu točku rada ciljeve.

Rad ukazuje na probleme i ulogu hrvatske žene u migracijskom procesu kroz socijalo-povijesnu dimenziju, daje pregled i analizu dostupnih demografskih pokazatelja o ženama migranticama, analitički predstavlja izabrane teorije migracije koje se dotiču žena migrantica, ukazuje na različite oblike migracija žena, detektira koji društveni status migrantice imaju, u najvećem broju slučajeva, u novoj domovini, obogaćuje postojeća saznanja i promišljanja, otvara nove vidike i ukazuje na novija značenja o ženama u migracijskom procesu te ujedno otvara mnoga nova pitanja za daljnja istraživanja feminizacije migracija.

Ključne riječi: žena iseljenica, vanjske migracije, spol, stanovništvo.

Women and Migration

Migrations generally mean any change in the place of residence of a migrant or larger and smaller group of people. In the history of migration research, just few researches have been devoted to the research of women in the migration process, women as migrants, the values and importance of women in migrant families and the problems women migrants face in the international migratory whirlwind. The role of women in the migration process is most often studied from the aspect of economic change in society or through the role of a girl, a wife, a sister, a mother, and together with the emigration of male family members.

Different push and pull factors affect a migrant woman and her decision to move or not move away from the environment she has recently lived in. Emigration factors can be explored, analyzed and observed on individual, family and social levels.

Research on women's mobility, the dilemma of long-standing "female invisibility" and their formal position have set goals for the starting point of work.

The paper points to the problems and role of women in the migration process through the socio-historical dimension, provides an overview and analysis of available demographic indicators on migrant women, analytically represents selected migration theories related to migrant women, points to different forms of women migration, detects the social status migrants have in most cases in new homeland, enriches existing knowledge and reflection, opens up new perspectives and points to newer meanings of women in the migration process and opens up many new issues for further research into feminisation of migration.

Keywords: women immigrants, foreign migration, gender, population, women.

KREŠIMIR MIĆANOVIĆ

Hrvatski jezikoslovci i bosanskohercegovački standardnojezički izraz

U razdoblju socijalističke Jugoslavije jezični standard prakticiran u Bosni i Hercegovini, koja je tada jedna od šest republika jugoslavenske višenacionalne federacije, na periferiji je interesa hrvatskih jezikoslovaca. Sve do sredine 1960-ih i sama Bosna i Hercegovina manje-više zauzima rubno mjesto na jezičnopolitičkom polju na kojemu su u skladu sa zaključcima sastanka 1954. u Novom Sadu ključna mjesta pripala hrvatskim i srpskim jezikoslovcima, odnosno dvjema kulturnim ustanovama – Matici hrvatskoj (Zagreb) i Matici srpskoj (Novi Sad). U ovome se radu elaborira jezičnopolitički kontekst s kraja 1960-ih i početka 1970-ih, kada se u Bosni i Hercegovini uz podršku republičke vlasti oblikuje autonomna jezična politika u skladu s kojom se jezični standard bosanskohercegovačkih Muslimana, Srba i Hrvata identificira kao bosanskohercegovački standardnojezički izraz, „poseban i specifičan vid srpskohrvatskog odnosno hrvatskosrpskog standardnog jezika kakav se upotrebljava u Bosni i Hercegovini“. Posebna se pozornost posvećuje (polemičkim) tekstovima hrvatskih jezikoslovaca o jeziku i varijantama Hrvata, Srba, Crnogoraca i Muslimana u kojima se eksplicite uzima u obzir i jezični standard u BiH. Analiza tekstova objavljivanih u tome razdoblju pokazuje da hrvatski jezikoslovci s jedne strane prigovaraju da se u javnom jeziku Bosne i Hercegovine potiskuje tipičan hrvatski leksik, a s druge su strane skloni tomu da jezični standard u BiH identificiraju kao posebnu varijantu.

Ključne riječi: jezična politika, Bosna i Hercegovina, bosanskohercegovački standardnojezički izraz.

Croatian Linguists and the "Bosanskohercegovački Standardnojezički Izraz"

During the period of socialist Yugoslavia, the linguistic standard used in Bosnia and Herzegovina, one of the six republics constituting the multinational federation at the time, found itself on the periphery of linguists' interest. Up until the mid-1960s, Bosnia and Herzegovina itself occupied only a loosely marginal position in the language policy field where the central positions had been granted to Croatian and Serbian linguists, i.e. their respective cultural institutions – Matica hrvatska (Zagreb) and Matica srpska (Novi sad), as per the agreements reached at the 1954 meeting in Novi Sad. This paper presents an analysis of the language policy context in the late 1960s and early 1970s in Bosnia and Herzegovina, when the government of the federal republic lent its support to the shaping of an autonomous language policy according to which the language standard of Bosnian-Herzegovinian Muslims, Serbs and Croats was identified as the "bosanskohercegovački standardnojezički izraz", "a distinct and specific aspect of the Serbo-Croatian i.e. Croato-Serbian standard language used in Bosnia and Herzegovina". Special attention in the paper is paid to (polemical) texts by Croatian linguists concerning the language and variants used by Croats, Serbs, Montenegrins and Muslims in which the language standard in Bosnia and Herzegovina is explicitly taken into account. The analysis of texts published during the period shows, on the one hand, that Croatian linguists bemoan the eclipse of typical Croatian lexis in Bosnia and Herzegovina's public use of language but are, on the other hand, disposed to identify the Bosnian-Herzegovinian language standard as a distinct variant.

Keywords: language policy, Bosnia and Herzegovina, bosanskohercegovački standardnojezički izraz.

ANA MIKIĆ ČOLIĆ

VESNA BJEDOV

Gramatička kompetencija na periferiji standardnoga jezika

U ovome radu tematiziraju se odstupanja od standardnojezične norme na gramatičkoj razini. Iako se od nastavnika hrvatskoga jezika očekuje najviši stupanj kompetencije na svim razinama jezičnoga opisa, analizirajući pisane radove sa stručnih ispita nastavnika pripravnika hrvatskoga jezika uočeno je odstupanje od standardnojezične norme na gramatičkoj razini. Na građi od 90 pismenih radova analizira se pogrešna uporaba veznika *budući (da)* i *jer, s obzirom na to da, kako... tako*, potom pogrešna uporaba prijedloga *kroz*, promjena rekcije glagola *koristiti (se)*, nenormativno pisanje futura prvog kada zanaglasnica slijedi glagol koji završava na *-ti* te položaj zanaglasnice u rečenici. Primjenom kognitivnoga modela gramatičke kompetencije koji uz pravila i vještine, kao njezinu važnu sastavnicu, predviđa i gramatičku intuiciju, ovisnu o govornikovu komunikacijskom iskustvu, u radu se predlaže drukčiji pristup gramatičkim pogreškama te se one u tom kontekstu promatraju kao svjesne "odluke" govornika koji na temelju vlastitog komunikacijskog iskustva procjenjuje da navedena odstupanja neće dovesti u pitanje razumijevanje iskaza. Promjene, iako se isprva mogu činiti nasumičnima, reguliraju jezične zakonitosti kao što je jezična ekonomija te semantički kriterij. Čestotnost odstupanja od norme prikazana je u radu grafički te ide u prilog tezi da se svaka promjena u smjeru ekonomiziranja izraza u govornika vrlo brzo širi. U obrazovnom okviru, nastavnici sa svojim jezičnim odstupanjima predstavljaju model koji učenici preuzimaju, preslikavaju te na taj način doprinose njihovoj širenju. Zbog svega navedenoga, predlaže se da se pogreške počnu tretirati kao dvojnosti i na normativnoj razini.

Ključne riječi: gramatička kompetencija, nastavnici pripravnici hrvatskog jezika, standardni jezik, gramatičke pogreške.

Grammatical Competence on the Periphery of the Standard Language

The paper addresses deviations from the standard language norm on the grammatical level. Although it is expected of teachers of Croatian to display the highest degree of competence at all levels of language (description), an analysis of essays written by trainee teachers of Croatian at the licence examination revealed a deviation from the standard language norm. The paper uses a corpus of 90 essays to analyse the incorrect use of conjunctions *budući (da)* and *jer, s obzirom na to da, kako... tako*, the preposition *kroz*, the change of government relations of the verb *koristiti (se)*, as well as the non-normative spelling of Future I tense when the enclitic follows the verb ending in *-ti*, and the position of the enclitic within the sentence. The paper relies on the cognitive model of grammatical competence, which incorporates grammatical intuition (dependent on the speaker's communicative experience) and adds it to rules and skills, making it an important part of said grammatical competence, to argue for a different approach to grammatical errors. The latter are consequently observed as conscious "decisions" of the speaker, who relies on his/her experience in communication to estimate that the said deviations shall not jeopardize communication and call into question the understanding of the utterance. Although they may initially seem random, changes regulate linguistic rules such as linguistic economy and the semantic criterion. This means that abbreviation and cancellation of usage differences between synonymous units are the chief reasons of the said deviations, which do not result in violation or endangerment of semantic transparency. The paper presents the frequency of deviation from the norm in graphic terms and supports the thesis that any change aimed at economizing an expression spreads very quickly among speakers. In the educational domain, the linguistic deviations make teachers models which the students adopt, copy and thus contribute to their proliferation. The abovementioned arguments give rise to suggestions that errors should be treated as dualities on the normative level as well, since the quantitative data obtained through the analysis of essays by teacher trainees clearly demonstrate that linguistic changes are a clear fact regarding Croatian.

Keywords: grammatical competence, teacher trainees of Croatian, standard language, grammatical errors.

IVANA MIKULIĆ

Psovka i smijeh

U radu se istražuje suodnos dvaju rubnih fenomena u hrvatskoj znanosti o književnosti, a to su psovka i smijeh. Psovka kao govorni žanr određen opsceno-vulgarnim izrazima povezanim sa spolnim ili analnim tjelesnim područjem u suvremenoj se kulturi smješta u kontekst tzv. negativnih veličina. S druge strane, smijeh je osnovna svrha komedije koja je u žanrovskoj hijerarhiji niže pozicionirana vrsta, često i zapostavljena. Međutim, promatramo li psovku u kontekstu Bahtinove ideje *grotesknog realizma*, riječ je o afirmativnom i pozitivnom fenomenu koji je pridonosio stvaranju slobodne karnevalske atmosfere i drugog, materijalno-tjelesnog, smjehovnog aspekta svijeta. Hrvatske komedije druge polovice 17. stoljeća (*smješnice*), osim što su dugo vremena bile na rubu književnopovijesnih proučavanja, u ovom nas slučaju prvenstveno zanimaju jer pripadaju karnevalskom tipu obredno-predstavljачkih formi narodne smjehovne kulture, čiji je sastavni dio i psovka. Utvrđujući pojavnost psovke u smješnicama s obzirom na tip psovke ("bludna psovka", grdnja), usmjerenost psovke (govornik, slušatelj, treća osoba, neživa materija, životinje) i područje iz kojih se preuzimaju metaforično-uvredljive riječi (dijelovi tijela, životinje, etnička skupina, konfesija, neživa materija, ljudska osobina...), dobiva se uvid u umjetničku sliku dubrovačke svakodnevice predmodernog doba.

Ključne riječi: psovka, narodna smjehovna kultura (M. Bahtin), hrvatske komedije 17. stoljeća (smješnice), svakodnevica, Dubrovnik.

Swearing and Laughter

The paper examines the relationship between two marginal phenomena in the Croatian literature critique, swearing and laughter. Swearing is a speech genre determined by the obscenely-vulgar expressions associated with bodily lower stratum contextualized in the so-called negative values of contemporary culture. On the other hand, laughter is the main point of the comedy that is lower positioned and very often neglected in the hierarchy of genres. However, swearing in Bakhtin's concept of *grotesque realism* is an affirmative and positive phenomenon that has contributed to the creation of a free carnival atmosphere and the other, material-bodily, ridiculous aspect of the world. For a long time Croatian comedies of the second half of the 17th century (*smješnice*) were on the margins of literary history studies. In this paper we are primarily interested in *smješnice* because they belong to the carnival type of ceremonial-representational forms of the culture of folk humor, with swearing as its integral part. The study analyses swearing in *smješnice* considering the type (swear words refer to sex and sexuality, insult), the direction of swearing (speaker, listener, third person, inanimate matter, animals) and the domain from which metaphorically-insulting words are taken (body parts, animals, ethnic groups, confessions, inanimate matter, human qualities etc.). This way different types of swear words provide an insight into the literary representation of everyday life in premodern Dubrovnik.

Keywords: swearing, the folk culture of humor (M. Bakhtin), Croatian comedies of the 17th century (*smješnice*), everyday life, Dubrovnik.

ANDREA MILANKO

Istina politike u *Izvanbrodskom dnevniku* Slobodana Novaka

Premda je neosporan kanonski status pisca Slobodana Novaka, o njegovu se romanu *Izvanbrodski dnevnik* (1977) najmanje pisalo – svega jedna kritika i jedna studija. U povijesti književnosti prevladava ocjena da je to politička alegorija i da je zbog toga početna recepcija bila gotovo ugušena, no roman nije doživio recepcijski procvat ni nakon osamostaljenja. Objašnjenje dakle ipak valja tražiti u izazovnoj strukturi romana, visokom stupnju stilizacije i naratološkom odabiru pripovjedača, koji usprkos krinci ludila njeguje najzdraviji odnos prema jeziku od svih drugih likova. Politička alegorija, kako ću pokazati, reducira roman na onu vrstu udomaćenog ludila protiv kojeg pripovjedač ustaje.

Ključne riječi: Izvanbrodski dnevnik, Slobodan Novak, pisanje, tradicija, moderna književnost.

The Truth about Politics in *Three Journeys* by Slobodan Novak

Although Slobodan Novak's status in the canon of Croatian literature has never been challenged, his novel the *Three Journeys* (1977) has scarcely been analyzed, the total of references amounting to a review and a book chapter. There is a widely accepted claim in literary history of Novak's novel to be a political allegory, which allegedly accounts for the poor initial reception. However, the novel has not fared well even after Croatia's independence. We had better look elsewhere for explanation why the novel has not gained much attention, i.e. in the challenging novel's structure, high degree of stylization and the choice of narrator. The latter has maintained the sanest sense of language in spite of his alleged mental disturbance. My aim is to show how political allegory reduces the novel to the very insanity the narrator has risen against.

Keywords: Izvanbrodski dnevnik, Slobodan Novak, writing, tradition, modern literature.

JOSIP MILETIĆ

Slobodni diktat u nastavi hrvatskoga jezika u srednjim strukovnim školama

Slobodni diktat još je uvijek zanemarena vrsta diktata u hrvatskim školama premda su metodičari već davnih šezdesetih godina 20. stoljeća ukazivali na njegovu korisnu primjenu u nastavi hrvatskoga jezika. U radu će se na temelju rezultata terenskoga istraživanja pokazati mogućnost korisne primjene vježbe slobodnog diktata u nastavi hrvatskoga jezika u srednjim školama za stručne smjerove iz sektora ekonomije, trgovine i poslovne administracije (ekonomist, poslovni tajnik, upravni referent, komercijalist). Vježba će se provoditi reprodukcijom tonskog zapisa i upotrebom računala. Rezultati istraživanja upućuju na višestruku korisnost vježbe slobodnog diktata u nastavi hrvatskoga jezika u srednjim školama iz sektora ekonomije, trgovine i poslovne administracije. Prikladna je za korelaciju sa sadržajima niza stručnih nastavnih predmeta (Birotehnika, Tehnika komuniciranja, Kompjutorska daktilografija, Suvremene komunikacije u gospodarstvu, Upravni postupak, Uredsko poslovanje i dopisivanje, Tajničko poslovanje, Kompjutorska daktilografija s uredskim praktikumom), razvija praktične vještine koje su stručnjacima iz tog sektora važne pri obavljanju svakodnevnih poslova i radnih zadataka, a zbog interdisciplinarnog i multimedijskog pristupa učenicima je zanimljiva pa se ostvaruje motivacijski učinak.

Ključne riječi: hrvatski jezik, nastava, sektor ekonomije, trgovine i poslovne administracije, slobodni diktat, strukovno obrazovanje.

Free Dictation in Teaching the Croatian Language in Secondary Vocational Schools

Free dictation still remains a neglected type of dictation in Croatian schools, although researchers of methodics pointed to its useful use in teaching the Croatian language back in the 1960s. Based on the results of a field research, this paper will show the possibility of a convenient use of free dictation exercises in teaching Croatian in secondary vocational schools related to the sectors of economy, trade and business administration (economist, business secretary, administrative referent, commercialist). The exercises were performed by reproducing the tone record and by the use of a computer. The results of the research point to the multiple usefulness of free dictation exercises in teaching Croatian in secondary schools in the economy, trade and business administration sector. It is suitable for correlation with the contents of a number of vocational subjects (Office Automation, Communication Technique, Computer Dactylography, Modern Communication in Economy, Administrative Procedure, Office Business and Correspondence, Secretarial Correspondence, Computer Dactylography with Office Practice). Additionally, it develops practical skills important to experts from this sector in carrying out their everyday activities and tasks, while due to the interdisciplinary and multimedia approach, it is also interesting to students, thus enabling a motivational effect.

Keywords: Croatian language, teaching, sector of economy, trade and business administration, free dictation, vocational education.

LANA MOLVAREC

Televizijske serije u suvremenoj hrvatskoj kulturi

Već je opće mjesto da živimo u zlatno doba televizijskih serija. One u suvremenoj globalnoj popularnoj kulturi zauzimaju istaknuto mjesto, koje sve više zamjenjuje nekadašnju ulogu filmova. Procvatom internetskih i "on demand" servisa od kojih su najpoznatiji Netflix i HBO, revolucionirala se recepcija serija, pa čak i njihova forma, jer često sve epizode u sezoni izlaze odjednom te nema više sporog, tjednog tempa iščekivanja novih epizoda. U uvodu će se na tragu ovih osnovnih napomena dati kratak nacrt inovacija koje suvremene serije unose u filmsku umjetnost te faktora koji su pridonijeli njihovom usponu, popularizaciji i kulturnom utjecaju. Nakon toga, okrećem se hrvatskom kulturnom kontekstu koji je zasigurno u zadnjih 50-ak godina bio obilježen nekim kulturnim serijama koje su ostale pohranjene u kolektivnu memoriju mnogih generacija (Malo misto, Gruntovčani, Velo misto, U registraturi, Kuda idu divlje svinje itd.). Što je s hrvatskim serijama danas? Koliku ulogu igraju u suvremenoj hrvatskoj kulturi? Rad će se koncentrirati prvenstveno na dramske, kriminalističke i druge žanrovske serije izuzev sitcoma i sapunica. Neki od analiziranih naslova su: Balkan Inc., Novine, Mamutica, Počivali u miru, Crno-bijeli svijet, Uspjeh. Cilj izlaganja je dvojaki: istražiti pretpostavljeno periferni položaj serija u polju suvremene hrvatske kulture te, s druge strane, istražiti tretman tema o perifernom i o drugosti u samim serijama, imajući u vidu željene komercijalne učinke, ali i recepcijski horizont ciljane gledateljske publike.

Ključne riječi: TV serije, internet i on demand servisi, žanr, periferija, drugost.

TV Series in Contemporary Croatian Culture

It is almost a common knowledge that we live in the golden era of TV series. In the contemporary global popular culture TV series take on a prominent place, which films used to have in the past. Blooming of internet and on demand services like Netflix and HBO revolutionised the reception of series and even their form because all episodes in the season are often available at the same time and the slow, once a week tempo of expecting a new episode is a thing of the past. In the introduction, following these introductory remarks, it will be given a short outlook of innovation that contemporary series bring into film art and an explanation of factors which contributed to their rise, popularization and cultural impact. After that I will examine Croatian cultural context and the impact some cult TV series had on the generations of viewers in the last 50 years (Malo misto, Gruntovčani, Velo misto, U registraturi, Kuda idu divlje svinje etc.). But what about Croatian series today? What is their role in contemporary Croatian culture? My research is primarily concentrated on dramas, crime and other genre series, excluding sitcoms and soap operas. Some of the analyzed titles include: Balkan Inc., Novine, Mamutica, Počivali u miru, Crno-bijeli svijet, Uspjeh. The aim of the research is two-fold: to examine presupposed peripheral position of series in Croatian contemporary culture field and, on the other hand, to research a treatment of periphery and otherness topics in the series, while having in mind their desired commercial effects but also a reception horizon of target viewer audience.

Keywords: TV series, Internet and on demand services, genre, periphery, otherness.

ANDRIJANA NIKOLIĆ

Periferno kao izbor u romanu *Mirisi, zlato i tamjan* Slobodana Novaka

U ovom radu će se obraditi osobni izbor pojedinaca, koji će odabrati periferni život na otoku koji je istovremeno njihov zatvor i njihova sloboda. Iako željni bijega, protagonisti romana, Mali i Draga ne bježe s otoka. Oni su suštinski zarobljenici vlastitoga izbora od kojega prividno pokušavaju pobjeći, ne bježeći jedino od odgovornosti i obveza koje ih vežu uz otok, odnosno, uz njegovanje nepokretne starice Madone. U samoodricanju i potlačenom obliku udovoljavanja Madoninim prohtjevima, Mali dobrovoljno ispunjava njene želje, svjestan besmisla u koji tone, svjestan otuđenosti, kojoj se ne može oduprijeti. Iako će Mali u jednom trenutku izreći sva svoja razočarenja, čitatelj ih neće prihvatiti kao svijest glavnog junaka o promašenosti života, već će se u postmodernističkom maniru "uključiti" u promišljanja piščeva i njegovim odnosom prema glavnom liku. Suština psihološkog ne leži u činjenici da se pisac poigrao s mogućnošću odbacivanja glavnog lika, već mu je, naprotiv, omogućio da odabere svoj put, koji ga je poveo na otok, na kojem ostaje. Ogoljenost života svedena je književnim postupkom na krajnji ishod ovozemaljskog postojanja. Bez prisile, bez molbi, grubim realističkim postupkom pisac ukazuje na muškost glavnog lika koji je nepokolebljiv, ne odustaje od svojih ideala, ali istovremeno biva zarobljenik svojih navika. Uz obilje biblijskih motiva i simbola, Slobodan Novak stvorio je aktera romana koji izrasta iz pripovjednog zbivanja i koji nije jednoobrazan, već se u datim situacijama mijenja, odupire, povlači ili prilagođava. U atmosferi učmalog otoka stvorena je ironična i zajedljiva proza, čiji su glavni protagonisti prihvatili perifernost kao naviku.

Ključne riječi: Slobodan Novak, Mali, Madona, ironija, periferno, samac, simbol, izgubljenost.

Peripheral as a Choice in the Novel *Scents, Gold and Incense* by Slobodan Novak

In this paper we will analyze the personal choice of individuals, who chose peripheral life on the island which is their prison and their freedom at the same time. Though eager to escape, the protagonists of the novel, Mali and Draga, do not escape from the island. They are essentially prisoners of their own choice, from which they apparently try to escape, not escaping only from responsibilities and obligations that tie them to the island, that is, to nurturing a handicapped old woman Madonna. In self-deprivation and oppression satisfying Madonna's wishes, Mali voluntarily fulfills her desires, aware of the nonsense in which he dives, conscious of alienation, which he cannot resist. Although, at one point, Mali will pronounce all of his own disappointment, the reader will not accept it as the main hero's awareness about the failure of life but she/he will rather "involve" in a postmodernist way in author's thinking and his attitude towards the main character. The essence of the psychological lies not in the fact that the writer played with the possibility of rejecting the protagonist, but, on the contrary, enabled him to choose his path, which led him to the island, on which he remains. The bareness of life was reduced by the literary process to the final outcome of the earthly existence. Without coercion or request, just by rough realistic method, the writer points to the masculinity of the main character, who is firm, does not give up on his ideals, but at the same time remains a prisoner of his habits. With the abundance of biblical motifs and symbols, Slobodan Novak created the hero of the novel who grows out of the narrative events and who is not uniform, but in the given situations he changes, resisting, retreating or adjusting. In the atmosphere of the stagnant island an ironic and scathing prose was made, whose main protagonists accepted peripherality as a habit.

Keywords: Slobodan Novak, Mali, Madona, irony, peripheral, single, symbol, alienation.

PATRYCJUSZ PAJAŁ

Mali romantizam tužne provincije u dokumentarcima Krste Papića

Rad se odnosi na šest dokumentarnih filmova Krste Papića iz 60-ih i početka 70-ih u kojima redatelj tematizira problem siromaštva i zaostalosti hrvatske i bosanske provincije u socijalističkoj državi. U periodu nastanka ovi su filmovi bili gledani prije svega iz društveno-političke perspektive kao izraz kritičkog odnosa prema lažnom optimizmu komunističkih vlasti u zemlji. Mogu se gledati također iz druge, šire, društveno-kulturne, više današnje nego ondašnje perspektive kao ironičan komentar za balkanističku stereotipizaciju perifernog prostora u Hrvatskoj i Bosni. U tom slučaju može se pretpostaviti da Papić ne prihvaća niti odbacuje stereotipnu sliku provincije, nego traži u njoj element istine, zahvaljujući kojem je ta slika stalno živa.

Ključne riječi: Krsto Papić, dokumentarni film, socijalizam, balkanizam, romantizam.

A Small Romanticism of a Sad Province in Krsto Papić's Documentary Films

The paper relates to six documentary films directed by Krsto Papić in the 60s and early 70s. The director takes up the problem of poverty and the backwardness of the Croatian and Bosnian province in socialist Yugoslavia. In the period of their production, these films were viewed above all from the socio-political perspective as an expression of a critical relationship to the false optimism of the Yugoslav communist authorities. They can also be viewed from another, wider, socio-cultural, more contemporary perspective as an ironic commentary on the Balkan stereotyping of the peripheral space in Croatia and Bosnia. In this case it can be assumed that Papić neither accepts nor rejects the stereotypical image of the province, but he asks for the element of truth in it, thanks to which this image is constantly alive.

Keywords: Krsto Papić, documentary film, socialism, balkanism, romanticism.

MARINA PERIĆ KASELJ

ANAMARIA SABATINI

Periferna dijasporska kretanja od općehrvatskog značaja: jezik i religijska tradicija moliških Hrvata u kontekstu starih migracija

Rad tematizira okolnosti najstarijih hrvatskih migracija. Predočuje njihove uzroke, opisuje pravce migriranja i prati formiranja moliškohrvatske zajednice u Italiji. Definiira i opisuje rezultate proizašle iz petstoljetne društvene interakcije između hrvatskih doseljenika i drugih naroda (kultura) koje su hrvatski prijeplovi zatekli u novoj domovini. Uzajamna asimilacija koja je zaživjela u Moliseu artikulira rezultate spomenutih društvenih interakcija. U jednom pravcu rezultati se odnose na samosvojne forme hrvatske dijalektalne folkloristike, a s druge strane na moliškohrvatsku religijsku tradiciju. Oba fenomena, dakle, jezični (govorni) i drugi kulturološki oplemenjuju ukupan hrvatski dijasporski kolorit. Iako oba pristižu s periferije kuturno-povijesnih zbivanja, danas su u samostalnoj Hrvatskoj oslonac i dijasporskog i hrvatskog identiteta uopće. Radom se opisuje zapadnoštokavski dijalekt ikavskog izgovora, kao jezik aktivnoga sporazumijevanja među stanovnicima triju moliškohrvatskih naselja (Mundimitar, Kruč i Filić). Opisuje se govor *na našo* te apostrofira značaj toga endemskoga jezika pri afirmaciji moliških Hrvata kao legitimne jezične manjine. Pri tome se traga za uvjetima i razlozima koji su govor *na našo* sačuvali u autentičnoj formi kroz pet stoljeća. Antropološka dimenzija ovoga rada sažimlje se u diskursu kulturološko-religijskih običaja moliških Hrvata pa se analizom migracijskih valova proniče u religijski život moliškohrvatske dijeceze. Radom se lokalna religijska tradicija i antropološka stvarnost ovoga najstarijega segmenta hrvatske dijaspore relocira s perifernoga u globalni i znanstveni kontekst hrvatskoga kulturološkoga promišljanja. Dijasporski identitet nadraستا periferni okvir lokalnoga imidža, čime figurira kao svezremenska tema znanstvene svakodnevice.

Ključne riječi: pokrajina Molise, jezik, religija, migracije, periferno.

The Diaspora Peripheral Movements of Significance for Croatia in General: Language and Religious Tradition of Molise Croats in the Context of the Old Traditions

This paper discusses the circumstances of the oldest Croatian migrations. It presents their causes, describes the migration paths, and tracks the creation of Molise Croatian settlements in Italy. It defines and describes the results of the five hundred years long social interaction between Croatian immigrants and other peoples (cultures) Croats came across in the new homeland. The mutual assimilation that emerged in Molise articulates the results of the said social interactions. On the one side the results relate to the independent forms of the Croatian dialectal folklore, while on the other hand to the religious tradition of Molise Croats. Thus, both these phenomena - the linguistic (speaking) and the cultural phenomena - ennoble the overall diversity of the Croatian Diaspora. Although they both derive from the margins of cultural-historical events, nowadays in independent Croatia they constitute the foundation of the identity of both Diaspora and Croatia in general. This paper describes the Western Shtokavian dialect of Ikavian pronunciation, as the language of active communication among the inhabitants of the three Molise Croatian settlements of Mundimitar, Kruč and Filić. Thus, it describes *na našo* speech and stresses the significance of this endemic language in the affirmation of Molise Croats as a legitimate linguistic minority. At the same time, it explores the conditions and reasons that have preserved *na našo* speech in its authentic form for five centuries. The anthropological dimension of this paper is summarized in the discourse of cultural-religious customs of Molise Croats, thus the analysis of migration waves gives way into the religious life of Molise Croatian diocese. This paper relocates the local religious tradition and anthropological reality of the oldest segment of the Croatian Diaspora from the peripheral into the global and scientific context of the Croatian cultural thought. The diasporic identity surpasses the peripheral frame of the local image, constituting a timeless topic for the science.

Keywords: Molise, language, religion, migrations, peripheral.

PAVEL PILCH

Crni Popaj Štefa Bartolića kao ostvarenje moralne periferije

Strip-junak Crni Popaj, čiji je autor Štef Bartolić, pojava je u hrvatskom stripu toliko provokativna da zaslužuje pažljivo promatranje. Bartolićev izvrsni i dobro prepoznatljivi crtački stil se tu veoma lako uklapa s tvrdom ("hard-core") pričom u kojoj poznati junaci američkih crtanih filmova i stripova o pomorcu Popaju posjeduju potpuno drugačije osobine, bilo da su one fizičke ili psihičke. Popaj u glavnoj ulozi tog stripa izrasta u gadnu zvijer koja oko sebe širi strah i gađenje. U našem ćemo se izlaganju truditi pronaći odgovore na pitanje je li Crni Popaj *persona non grata* za svako pristojno društvo, ili samo upozorava na zlo koje je skriveno u svakom od nas. Je li njegova dekadentna i nihilistička brutalnost izraz poremećenja jednog jasnika, ili pokazuje na zarazu gubitka morala u cijelom društvu, samo na veoma upečatljiv i nasilan način? Crni Popaj ostvarenje je najgorih muških stereotipa i predrasuda, ipak na kraju izgleda kao produkt mržnje, a ne njezin proizvođač. Što ovaj parodičan no donekle i horor-strip govori o (ne samo) hrvatskom društvu, jedna je od mogućih tajni koje ćemo pokušati razotkriti na temelju semiotičke interpretacije spomenutog djela.

Ključne riječi: pomorac Popaj, strip, crni humor, dekadencija, Štef Bartolić.

Štef Bartolić's Black Popeye beyond Moral Boundaries

Štef Barolić's hero Crni Popaj is such a provocative phenomenon in Croatian comics that it requires a careful examination. Bartolić's outstanding and well-recognizable drawing style is being put together with a hard-core story in which well-known heroes of American cartoons and comics about Popeye the Sailor are being presented via totally different characteristics, both physical and mental. In the main role of this comic book, Popaj is becoming a beast that exudes anxiety and disguise. In this paper we will try to find answers to the question whether Popaj is a *persona non grata* for every decent society, or whether he only points to the evil that is being hidden inside each of us. Is his decadent and nihilistic brutality just an expression of distortion of one wretch, or does it – in a very distinct and outrageous style – show the plague of demoralization in the whole society? Crni Popaj is the representation of the worst men stereotypes and prejudice, but in the end he seems to be a product of hate, not its contriver. What is being said about (not only) Croatian society in this parodic – but sometimes even horror – comic book, remains one of the possible secrets which we will try to reveal by semiotic interpretation of the above-described work.

Keywords: Popeye the Sailor, comic book, dark humour, decadence, Štef Bartolić.

KORNELIJA PINTER

Lingvistički i geografski prostori u pjesništvu Delimira Rešickog

U radu se analiziraju izrazi iz semantičkoga polja vode u pjesništvu Delimira Rešickog. Analizi prethodi pregled dosadašnjih znanstvenih pristupa prostoru kao uvjetu jezičnoj strukturi iz perspektiva lingvistike i fonostilistike. U uvodnome dijelu iznosi se problematika preciznoga određivanja pojma prostora, njegove neodređenosti i metaforičnosti. Suodnos tijela, jezika i prostora, relevantan u različitim teorijskim pristupima (spaciocepcija, kognitivna lingvistika, lokalistička teorija padeža i dr.) u radu će biti prikazani analizom vodnoga leksika koji visokom frekventnošću vodnih riječi ističu bioidentitet životnoga prostora kojeg pjesnik Delimir Rešicki osjetilnošću tijela preispisuje jezikom. Središnji dio rada čini popis vodnoga leksika ekscerpiranog iz pjesničkoga opusa Delimira Rešickog te klasifikacija oslonjena na dosadašnja semantička istraživanja hidronimnih apelativa u hrvatskome jeziku.

U analitičkom dijelu rada nastojat će se popisanim te iz lingvističke i fonetske perspektive analiziranim izrazima iz semantičkoga polja vode poduprijeti teza o uvjetovanosti jezika životnim prostorom te naglasiti integriranost konkretnoga geografskog prostora Panonije u poetički identitet teksta. Panonija je u Rešickijevu tekstu prisutna svojom kompletnom geološkom identitetnošću, uključujući i geološku prošlost kada je voda bila njezin primarni identifikacijski označitelj. Visoka frekventnost vodnih imenica (koje u općem leksiku funkcioniraju kao zemljopisno nazivlje) u pjesničkome opusu Delimira Rešickog pokazuje reflektiranja prostornih fenomena, bilo onih neposredno postojećih bilo memorijski upisanih u konstituciju panonskoga prostora. Leksičkom i semantičkom analizom otkriva se obilato korištenje riječi iz semantičkoga polja vode, te ga je moguće podijeliti prema nekoliko kriterija: prema vrsti riječi, prema semantičkim gnijezdima (zemljopisno nazivlje vezano uz more, protočne vode, zbirališta vode, agregatna stanja vode, oborinske vode, tjelesne vode, flora i fauna vezana uz vodu i dr.) te prema semantičkim parametrima važnim za analizu prostornih odnosa u sintaksi. Gramatička analiza pokazala je, u podjeli vodnoga leksika prema kategoriji riječi, prevlast imenica u odnosu na pridjeve, glagole i priloge. Padežna podjela vodnih imenica koje se nalaze u prijedložno-padežnim izrazima s prostornim značenjem pokazuje očekivanu prevlast genitiva u odnosu na druge prostorne padeže (lokativ, akuzativ, instrumental i dativ).

Najbrojniji primjeri vodnih imenica iz semantičkoga gnijezda *Zemljopisno nazivlje vezano uz more, podmorje te dodir kopna i mora* u sastavu prijedložno-padežnih izraza su u genitivu. Imenice u sastavu prijedložno-padežnih izraza iz toga gnijezda pokazuju najveću brojnost u prostornom odnosu intralokativnosti te supralokativnosti.

Fonostilistička je analiza pokazala kako leksički materijal Rešickijeva pjesničkoga opusa u zatvorenom prostoru pjesme upućuje, preko postupaka gradnje pjesničkoga prostora i ključnih uloga vodnoga leksika, na isti princip izgradnje pjesničkoga i stvarnog prostora. I pjesnički i stvarni prostor rezultati su međudjelovanja, doživljajno afektivnim vezama s mjestom te geografski osviještenog preispisivanja prostorne stvarnosti.

Vodni leksik u pjesništvu Delimira Rešickog valentnošću i visokom frekventnošću ističe jezično-prostornu identitetnost i konstantnost: vodu kao tematsko-motivsko obilježje književnih tekstova panonskoga prostora i obilježje bioidentiteta Panonije.

Rezultati četiriju analiza potvrdili su našu pretpostavku o mogućnosti i važnosti uvođenja kategorije prostora i umreženje geografije u interdisciplinarna istraživanja. Čitanje krajolika kao prvo ljudsko čitanje te krajolici kao prvi ljudski tekstovi otvaraju spoznaje o neprestanoj korespondenciji između krajolika i rukopisa te postaju izazov lingvističkoj analizi, posebice onoj koja je zaokupljena prostornim relacijama u jeziku.

Ključne riječi: prostor, vodni leksik, semantika vodnih prostora, prijedložno-padežni izrazi, prostorni odnosi, prostor pjesme, Delimir Rešicki, panonizam, spaciocepcija, Panonija.

Linguistics and Geographics Spaces in Delimir Rešicki's Poetry

The paper analyzes the expressions from the semantic field of water in Delimir Rešicki's poetry. The analysis is preceded by a review of the existing scientific approaches to space as a condition for linguistic structure from the perspectives of linguistics and phonostilistics. The introductory part deals with the issues of the precise definition of space, its indeterminacy and metaphoricity. Correlation of body, language and space, relevant in different theoretical approaches (spacioception, cognitive linguistics, localistic theory of case, etc.) in the paper will be presented by the analysis of water lexics that emphasize the bioidentity of the living space that the poet Delimir Rešicki rewrites with body sensitivity, through the high frequency of water words. The central part of the paper consists of a list of water lexics extracted from the poetic opus of Delimir Rešicki and the classification based on the existing semantic researches of the hydronymic appellatives in the Croatian language. In the analytical part of the paper, through the listed and from the linguistic and phonetic perspectives analyzed terms from the semantic field of water, we will try to support the thesis on the conditionality of language on the living space and emphasize the integrity of the particular geographical area of Pannonia in the poetic identity of the text. In Rešicki's text, Pannonia is present with its complete geological identity, including the geological past when the water was its primary identifier. The high frequency of water nouns (having a function of geographic terms in general lexic) in Delimir Rešicki's opus shows the reflection of spatial phenomena, those which directly exist or the ones which are memorized in the creation of the Pannonian space. The lexical and semantic analysis reveals the abundant use of words from the semantic field of water which can be divided according to several criteria: by word class, by semantic nests (geographic terminology related to the sea, flowing waters, water aggregates, water substances, precipitation water, body water, flora and fauna related to water etc.) and by the semantic parameters which are important for the analysis of spatial relations in the syntax.

Grammatical analysis has shown, in the division of water lexic by the category of words, the predominance of the nouns in relation to the adjectives, verbs and adverbs. The case division of the water nouns found in the preposition-case expression with spatial meaning shows the expected dominance of the genitive in relation to other spatial cases locative, accusative, instrumental and dative. The most numerous examples of water nouns from the semantic nest *The geographic terminology related to the sea, the underwater* which are a part of the preposition-case

expressions are in the genitive. The analysis that divides the water nouns which are a part of preposition-case expressions according to spatial relationships shows the largest number of examples from the semantic nest *Geographical terminology related to the sea, underwater and the touch of land and sea*. The nouns which are a part of the preposition-case expressions from that nest show the greatest number in the spatial relationship of intralocatability and supralocatability.

Phonostilistical analysis has shown that the lexical material of Rešicki's poetic opus in the inner space of the poem points, through the procedures of poetic space construction and the key roles of water lexic, to that same principle of building poetic and real space. Both the poetic and real space are the results of interactions, experiencing-affective relationships with the place, and a geographically conscious review of spatial reality.

The water lexic in Delimir Rešicki's poems with high valence and high frequency emphasizes linguistic-spatial identity and constancy: water as a thematic-motive feature of the literary texts of Pannonian space and a characteristic of the bioidentity of Pannonia.

The results of the four analyzes confirm our assumption of the possibility and importance of introducing space categories and involving geography into interdisciplinary researches. Reading the landscape as the first human reading and the landscapes as the first human texts open the cognitions of the constant correspondence between the landscapes and manuscripts and become a challenge to the linguistic analysis, especially the one related to the spatial relations in language.

Keywords: space, water lexic, semantic analysis of water lexic, preposition-case, spatial relationships, space of the poem, Delimir Rešicki, panonism, spatioception, Panonia.

TATJANA PIŠKOVIĆ

***Jbt, nitko mi nije lajkao profilnu.* Hrvatski leksik na društvenim mrežama**

Kako su u prvom desetljeću 21. stoljeća društvene mreže postajale sastavnim dijelom suvremenoga života, tako se sve više počela potvrđivati društvena orijentiranost aktivnosti korisnika interneta. Otvaranjem profila na društvenim mrežama korisnici interneta prestaju biti pasivni konzumenti sadržaja i informacija koje internet nudi te se pretvaraju u kreatore koji svojim djelatnostima i doprinosima oblikuju dinamični prostor novih medija. Jedno od najvažnijih područja u koje korisnici društvenih mreža unose mnoge promjene i inovacije svakako su komunikacijske i jezične prakse. Pojedinačne društvene mreže svoju prepoznatljivost počesto temelje na zadanosti komunikacijskih žanrova dostupnih korisnicima i na taj način određuju kako će oni međusobno komunicirati. Zato su pred sve polifunkcionalne jezike, pa tako i hrvatski, postavljeni mnogi novi zahtjevi na koje odgovaraju izrazito brzim punjenjem svojih leksičkih fondova. Bez obzira na katkada zastrašujuću propulzivnost leksičkog polja povezanog s društvenim mrežama, istraživanje je tih fenomena još uvijek na periferiji hrvatskog jezikoslovlja. U izlaganju ćemo prikazati tri načina na koja hrvatski jezik popunjava svoje leksičke praznine u polju društvenih mreža. Prvi je način semantičko posuđivanje iz engleskog jezika ili tvorba neosemantizama, što počesto kolidira s leksičkom metaforom (npr. *profil, prijatelj, status, zid, pratitelj, dodati, podijeliti, notifikacija*), drugi je leksičko posuđivanje (npr. *lajkati, postati, šerati, atendati, hejtati, trolati, influencer, selfi, mesindžer*), a treći tvorba domaćih kratica (*pozz, nezz, bmk, jbt, dns, fkt*) ili posuđivanje engleskih (*omg, lol, wtf, btw, tnx, brb*). Zbog pojave bogatog novog leksičkog sloja u hrvatskom jeziku valjalo bi prionuti sastavljanju specijaliziranog rječnika društvenih mreža, ali i registrirati niz novih leksičkih jedinica u općim rječnicima.

Ključne riječi: leksik, neosemantizam, posuđenice, kratice, društvene mreže.

F**k, my profile pic has not a single like. Croatian Vocabulary on Social Networks

Since the first decade of the 21st century, when social networks have become a part of everyday life, socially-oriented activities of Internet users have been on the continual rise. By creating a profile on social networks, Internet users cease to be passive Internet content and information consumers, but rather turn into creators, who shape a dynamic space of new media by virtue of their activities and personal contribution. One of the most significant areas in which social network users introduce numerous changes and innovative contents is most certainly communication and language practices. Each and every social network most often ground their recognizability on a fixed set of communication genres available to their members and in that way determine how the members are going to communicate with each other. This has made all the polyfunctional languages, Croatian among them, respond with a rather swift expansion of the existing vocabulary. Despite great and, at times, intimidating a propensity of social networks lexical field to expand, research of these phenomena has not left the margins of Croatian linguistics. In my paper, I will be presenting three ways in which Croatian language makes up for social networks lexical gaps. The first is a semantic loan from the English or neosemanticism word formation, which is more often than not at odds with lexical metaphor (e.g. *profil, prijatelj, status, zid, pratitelj, dodati, podijeliti, notifikacija*); the second is a lexical loan word (e.g. *lajkati, postati, šerati, atendati, hejtati, trolati, influencer, selfi, mesindžer*), and the third is creation of abbreviations (*pozz, nezz, bm, jbt, dns, fkt*) or loans from the English (*omg, lol, wtf, btw, tnx, brb*). Emergence of this new and abundant lexical layer in Croatian language requires from us to compile a specialized social networks dictionary, as well as to register a number of new entry units in general dictionaries.

Keywords: vocabulary, neosemanticism, lexical loan word, abbreviations, social networks.

Iznova o dopreporodnoj kajkavskoj svjetovnoj lirici

Dopreporodna kajkavska književnost relativno je slabo proučena i slabo je integrirana u korpus nacionalne književnosti. Takav njezin periferan status uglavnom je posljedica političkih i nacionalnoidentifikacijskih procesa koji su se zbivali od 30-tih godina 19. stoljeća, a u kojima je ključna uloga dodijeljena štokavskoj književnosti. Kada se kajkavska dionica i proučavala, u fokusu su bile ponajprije tiskane knjige. Za razliku od dopreporodne kajkavske proze, koja je bila uglavnom autorska i najčešće tiskana, kajkavska lirika sačuvana je pretežno kao anonimna i rukopisna, a nijedna od brojnih sačuvanih kajkavskih pjesmarica čak ni u novije vrijeme nije objavljena u kritičkom izdanju. Predmetom ovoga izlaganja bit će *Pjesmarica Nikole Šafrana*. Riječ je o najopsežnijoj rukopisnoj pjesmarici, koja, uz nekoliko latinskih, sadrži više od 180 kajkavskih svjetovnih pjesama. Velik opseg, znatan broj pjesama koje se pojavljuju i u drugim kajkavskim pjesmaricama, kao i njezina žanrovska i tematska raznolikost, čine tu zbirku reprezentativnom za detaljnije istraživanje žanrovske sastava zbirke kao i poetičkih obilježja kajkavske svjetovne lirike.

Ključne riječi: kajkavska svjetovna lirika, Pjesmarica Nikole Šafrana, lirski žanrovi.

On Kajkavian Secular Lyric Poetry before the Croatian National Revival

Old Kajkavian literature or, Kajkavian literature before the Croatian National Revival, remains relatively unstudied and poorly integrated into the corpus of Croatian national literature. Its peripheral status is mostly due to the political and national-identity-forming processes occurring since the 1830s, where the key role was given to Štokavian literature. When Kajkavian literature was studied, the focus was placed predominantly on the printed books. Unlike pre-Revival Kajkavian prose, where the author was in most cases known and the prose was printed, Kajkavian lyric poetry was chiefly preserved as anonymous and in manuscript form. None of the numerous preserved Kajkavian collections of poems have been published in a critical edition, not even recently. The topic of this paper is *Pjesmarica Nikole Šafrana (Nikola Šafran's Collection of Poems)*, the largest manuscript collection which, along with several Latin poems, contains more than 180 Kajkavian secular poems. Its large size, a significant number of poems which also appear in other Kajkavian collections, as well as its diversity in genres and themes make this collection representative, and a good subject for a detailed research of both the collection's genre content and the poetic traits of Kajkavian secular lyric poetry.

Keywords: Kajkavian secular lyric poetry, Nikola Šafran's Collection of Poems, lyric genres.

IVANA PRIJATELJ PAVIČIĆ

Utjecaj interpretacija pojma periferijske umjetnosti Ljube Karamana i Miroslava Krleže na dalmatinsku povijest umjetnosti

Mada je izvorno Bečka škola gajila univerzalistički pristup povijesti umjetnosti, njezini su korifeji, Alios Riegel i Max Dvořak, utjecali na oblikovanje nacionalističkih ideja kod srednjeeuropskih povjesničara umjetnosti koji su djelovali između dva svjetska rata. Evidentan je primjer takvih utjecaja ugledni hrvatski povjesničar umjetnosti Ljubo Karaman (1886. – 1971.), bečki student, koji se već tridesetih godina bavio umjetnošću centra i provincije, granice i periferije, a svoja će razmišljanja sintetizirati 1963. godine u knjizi *Problemi periferijske umjetnosti. O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva*. Kolonijalni karakter Karamanove definicije odnosa centar – periferija očituje se u shvaćanju da se diseminacija i asimilacija umjetničkih stilova odvija samo u jednom smjeru – od razvijenoga centra prema provinciji. Njegova se definicija pojma periferijske umjetnosti pojavila kao reakcija na djela istaknutih predstavnika Bečke škole s početka XX. stoljeća (s naglaskom na poljsko-austrijskog povjesničara umjetnosti Josefa Strzygowskog), a temeljena je na ideji o vanjskim, političkim i umjetničkim utjecajima u Dalmaciji, kao vanjskim snagama umjetničke razmjene.

Ugledni pisac i enciklopedist Miroslav Krleža u diskusiji na Drugom kongresu književnika u Zagrebu preokrenuo je ideju o umjetničkom transferu iz naprednoga Zapada prema nerazvijenome Istoku – Balkanu kao provinciji na rubu civilizacije, predstavljajući ideju o periferiji kao centru. Tijekom pedesetih godina prošloga stoljeća Krleža je snažno utjecao na stvaranje nove kulturne paradigme i na razvoj znanstvene paradigme unutar hrvatske povijesti umjetnosti. Autorica će u referatu nastojati pokazati u kojoj se mjeri u tekstovima hrvatskih povjesničara umjetnosti o staroj dalmatinskoj umjetnosti očituje utjecaj i odjek Karamanovih i Krležinih ideja i stavova o periferijskoj, provincijskoj i graničnoj umjetnosti.

Ključne riječi: Ljubo Karaman, Miroslav Krleža, Josef Strzygowski, periferno, provincijsko, granično u likovnoj umjetnosti.

The Influence of the Interpretations of the Peripheral Art by Ljubo Karaman and Miroslav Krleža on Dalmatian Art History

Although the so-called "Vienna school" practised a universalist approach to the history of arts, their prominent figures including Alois Riegel and Max Dvořák influenced the nationalist ideas among the Central European art historians in the interwar period. An evident example of such an influence is the Croatian art historian Ljubo Karaman (1886 – 1971) – a Vienna student who studied the art relations between center and periphery from the early 1930s. His thoughts on this topic were collected in his book *Problemi periferijske umjetnosti. O djelovanju domaće sredine u umjetnosti hrvatskih krajeva* (*Problems of peripheral art. On influence of local surrounding in the art of the Croatian areas*) published in 1963. A colonial character of the Karaman's definition of relation center/periphery is clear in his notion that the dissemination and assimilation of the artistic styles is always one-way: from developed center to the province. His definition of "peripheral art" appeared as a reaction to works of famous "Vienna school" scholars from early 20th century (particularly Polish-Austrian art historian Strzygowski). It is based on the idea of external, political and artistic influences in Dalmatia as external forces of artistic exchange.

A prominent writer and encyclopaedist Miroslav Krleža turned upside-down the idea of the artistic transfer from the advanced West toward underdeveloped East/Balkans as a periphery at the edge of civilisation. In his discussion on the 2nd Congress of writers in Zagreb he promoted the idea of the periphery as a true center. During 1950s, Krleža influenced a formation of a new cultural paradigm, and development of the new scientific paradigm within art history in Croatia. In this paper, the author explores how the texts of the Croatian art-history scholars regarding ancient Dalmatian art were influenced by Karaman's and Krleža's ideas and concepts on peripheral, provincial, and borderline art.

Keywords: Ljubo Karaman, Miroslav Krleža, Josef Strzygowski, peripheral, provincial, borderline in art.

GABRIJELA PULJIĆ

Homoseksualnost i rodni identitet u suvremenoj hrvatskoj drami

Pitanja homoseksualnosti i rodnoga identiteta, iako u posljednje vrijeme često tematizirani pojmovi, u hrvatskome su društvu i dalje poprilično marginalizirana. Unatoč tome, u suvremenoj se hrvatskoj drami te teme javljaju kao ključan koncept unutar kojega se razvijaju radnja, dramski sukobi i likovi. Dvije drame koje će biti analizirane u ovome radu nagrađene su Marinom Držićem za najbolji dramski tekst te su uprizorene u dvama hrvatskim kazalištima – Zagrebačkom kazalištu mladih i Kerempuhu. Drama Tomislava Zajeca *Ono što nedostaje* prikazuje međuljudske odnose unutar jedne obitelji te ljudi koji su bliski članovima obitelji. Kao jedan od likova ističe se šesnaestogodišnji David koji, osim što ne pronalazi način komunikacije sa svojim roditeljima, bori se sa svojom homoseksualnošću i željom da bude prihvaćen i voljen. Pitanje njegove homoseksualnosti nije fokus drame, ali je njegova unutarnja borba najveći dramski sukob i razrješenje istovremeno, i na planu govora i fizičkoga čina. Druga drama *Ja od jutra nisam stao* Une Vizek eksplicitno tematizira problem rodnoga identiteta u današnjem društvu. Autorica uzima u obzir društvene predrasude i očekivanja te ih preokreće pridajući muškarcima u drami karakteristike žena. Likovi su označeni samo brojevima, a replike koje izmjenjuju tipičan su oblik ženskoga neobaveznoga razgovora. Cilj je analize prikazati kojim se govornim strategijama služe autori kako bi pokazali marginaliziranost navedenih društvenih skupina, na koji način likovi dolaze do riječi ili gube pravo na govor te ulaze u dramski sukob.

Ključne riječi: homoseksualnost, rodni identitet, suvremena hrvatska drama.

Homosexuality and Gender Identity in Contemporary Croatian Plays

Homosexuality and gender identity issues, although lately often thematized, are still marginalized in Croatian society. Nonetheless, these topics occur as key concepts within which dramatic conflicts and characters are evolving. The two plays which will be analyzed were given the Marin Držić award for the best drama text and were staged in two Croatian theaters – ZKM and Kerempuh. The interpersonal relationships within one family and people close to the family members are on display in Tomislav Zajec's play *Ono što nedostaje*. The main focus is on a sixteen-year-old David, who, apart from finding a way to communicate with his parents, has to struggle with his sexuality and the desire to be accepted and loved. In terms of speech and physical act his inner struggle is the greatest dramatic conflict and resolution at the same time, so his homosexuality is not in the focus of the play. The second play *Ja od jutra nisam stao* by Una Vizek addresses the issue of gender identity in today's society. The author of the play attributes women's characteristics to men by taking into account social prejudices and expectations. Each character is indicated with a number and their replica exchange is the usual form of a female chatter. The aim of this research is to show which strategies are used by authors to show the marginalization of the mentioned social groups, how characters start a conversation or lose the right to speak but also how they enter into a dramatic conflict.

Keywords: homosexuality, gender identity, contemporary Croatian play.

PAULINA PYCIA-KOŠČAK

Periferija i margina – značenja i konteksti

U članku se istražuju semantika i uporaba dvaju leksema: *periferija* i *margina*. Oba se leksema u rječnicima eksplicitno ili implicitno definiraju u opreci prema *centru* i označavaju površinu, područje, prostor koji je od njega udaljen, koji je 'izvan'. U prvom dijelu analiziraju se njihove definicije u rječnicima hrvatskog jezika, primarna i sekundarna značenja te sličnosti i razlike u značenjima. Drugi dio obuhvaća proučavanje konteksta u kojima su oni zabilježeni i podudarnost leksičkog značenja s određenom konsituacijom. Analizirani leksemi imaju sličan opseg značenja, pa se u članku postavlja također pitanje njihove moguće zamjenjivosti. Oba leksema stranog su porijekla i u izvornim jezicima odnose se na neutralne kategorije, imaju denotativno značenje. Međutim u hrvatskom jeziku imaju također sekundarno, obilježeno značenje, zbog čega istraživanje uzima u obzir (in)direktno vrednovanje koje ukazuje kako ti leksemi funkcioniraju u svijesti govornika. Traži se odgovor na pitanje jesu li oni uvijek stigmatizirani kao negativna oznaka koncepata koji označavaju što mogu sugerirati hrvatski frazemi (npr. *biti na periferiji*, *biti na margini*) ili se mogu odnositi i na pozitivna svojstva te afirmirati određene pojave i objekte. Analiza se provodi na primjerima koji su ekscerpirani iz *Hrvatskog jezičnog korpusa* i *Hrvatskog nacionalnog korpusa*, što je omogućilo pregled različitih tipova diskursa i tekstova.

Ključne riječi: periferija, margina, semantika, kontekstualizacija.

Periphery and Margin – Meanings and Contexts

The article explores semantics and the use of two lexemes: *periphery* and *margin*. Both lexemes in dictionaries are explicitly or implicitly defined in opposition to the *center* and denote the surface, the area, the space that is away from it, which is 'outside'. The first part analyzes their definitions in Croatian language dictionaries, primary and secondary meanings and similarities and differences in meanings. The second part covers the study of contexts in which they have been recorded and the correspondence of lexical meaning with a specified situation. The analyzed lexemes have similar range of meaning, thus the article also questions their possible substitutability. Both lexemes are of foreign origin and in the original languages they refer to neutral categories, they have a denotative meaning. However, in the Croatian language, they also have a secondary, marked meaning, therefore the research takes into account (in)direct evaluation that indicates how these lexemes work in the mind of language user. We have tried to answer whether they are always stigmatized as a negative sign of concepts that indicate what Croatian phrases can suggest (for example *to be on / at the periphery of sth*, *to be on the margins*) or they can also refer to positive features and affirm certain phenomena and objects. The analysis is carried out on examples from the Croatian Language Corpus and the Croatian National Corpus, which allowed an overview of different types of discourses and texts.

Keywords: periphery, margin, semantics, contextualisation.

ALEKSANDAR RADOMAN

Roda Roda kao majstor humoreske

U ovome radu dan je osvrt na humoreskni dio opusa Alexandera Friedricha Rosenfelda (1872. – 1945.), poznatijeg pod pseudonimom Roda Roda. S obzirom na stupanj prisustva zavičajne, slavonske, tematike u njegovu literarnom opusu – poglavito u zbirkama iz 1904. godine *Kraljica ljeta* (*Die Sommerkönigin*), *Ta bitanga Matković!* (*Dieser Schurk', der Matkowitch*) te u *Carskim komornicima* (*Kaiserliche Kämmerer*) iz 1912. godine – ali i činjenicu da su njegovim djelom Slavonija i njezin čovjek, bilo da je riječ o pastirima bilo plemenitašima, proslavljeni daleko van granica Hrvatske, pa i Austrougarske, pozna recepcija njegova stvaralaštva u Hrvatskoj zaista je neobična. Danas se otvara niz pitanja vezanih uz žanrovske, tipološke, poetičke i druge osobine njegova stvaralaštva. Budući da je Roda Roda i u austrijskoj književnosti prepoznavan kao najbolji pričalac anegdota na njemačkome jeziku te da je i u novijim radovima o njemu istican humor kao bitna karakteristika stila, u ovome radu usredotočit ćemo se na važan segment, žanrovski i stilski, njegova opusa – Roda Rodine humoreske, a na korpusu tekstova prevedenih u knjizi *Pripovijesti iz Slavonije*. U svojim novelama i humoreskama Roda Roda poseže za različitim postupcima uvođenja humora. Bilo da humor proizlazi iz neobičnih situacija, da ga generiraju sami likovi, bilo, pak, da proizlazi iz pripovjedačevih komentara te vrcave igre riječi, a nerijetko i sve to zajedno, Rodine humoreske i novele ipak odlikuje zajednički duh vedrine i atmosfera životne vitalnosti, kao prepoznatljivi pečat njegova stila i literarnoga majstorstva.

Ključne riječi: Alexander Friedrich Rosenfeld Roda Roda, hrvatska književnost, njemački jezik, humoreska.

Roda Roda as a Master of Humoresque

In this paper, the author reflects on the humoresque part of the works of Alexander Friedrich Rosenfeld (1872 – 1945), better known under the alias of Roda Roda. Given the degree of presence of the native and Slavonic themes in his literary works – especially in the collections from 1904, *Kraljica ljeta (Die Sommerkönigi)*, *Ta bitanga Matković! (Dieser Schurk', der Matkowitz)*, and in *Carski komornici (Kaiserliche Kämmerer)* from 1912 – and taking into account the fact that his work celebrated Slavonia and its people, whether shepherds or noblemen, well beyond the borders of Croatia and Austro-Hungarian Empire, the belated reception of his works in Croatia is truly unusual. Today, however, a number of issues related to genre, typological, poetical, and other aspects of his work are raised. Given that humour is an important characteristic of Roda Roda's style, the present paper focuses on humoresque as an important segment of his work in terms of genre and style, using the corpus of texts translated in the book *Pripovijesti iz Slavonije*.

In his writing (novels and humoresques), Roda Roda uses a variety of ways to introduce humour. Sometimes, humour arises from unusual situations; sometimes it is generated by the characters themselves; and sometimes it is derived from the narrator's comments and the lexical playfulness, which altogether infuse his novels and humoresques with the common spirit of serenity and vitality, as a recognisable trait of his style and literary mastery.

Keywords: Alexander Friedrich Rosenfeld Roda Roda, Croatian literature, German language, humoresque.

Zadarska periferija hrvatskoga književnog kanona od (pred)romantizma do moderne

U radu će se analizirati zadarska sastavnica hrvatske književnosti od četrdesetih godina XIX. do prvog desetljeća XX. stoljeća, u vremenu koje je obilježeno nacionalno-integrativnim procesima i formiranjem modernoga nacionalnog identiteta. Razmotrit će se specifičnosti razvoja toga dijela hrvatske književnosti te njegov odnos prema književno-povijesnim procesima u matičnoj literaturi – od narodno-preporodnih gibanja, odnosno razdoblja predromantizma i romantizma, preko predrealizma i realizma do prelaska u modernu te snažnijeg integriranja zadarske (pokrajinske, dalmatinske) u nacionalnu, hrvatsku književnost. Znatna će se pozornost posvetiti procesima uzajamnog prožimanja, prihvaćanja i odbijanja, afirmacije i negacije jedne od važnijih periferija hrvatskoga književnog kanona – zadarske – i njegova nacionalnoga središta, zagrebačke matice. Ta će se problematika predočiti preko paradigmatičkih književnika i časopisa koji su obilježili ključna razdoblja hrvatske jezične i književne homogenizacije: u razdoblju (pred)romantizma, četrdesetih godina XIX. st., to je časopis *Zora dalmatinska* te paradigmatičke ličnosti iz književnoga kruga formirana oko toga preporodnoga glasila (Šime Starčević i Petar Preradović, pa i Ana Vidović); u razdoblju pučko-prosvjetiteljskog (pred)realizma, od šezdesetih do konca osamdesetih godina, to je paradigmatička ličnost hrvatskoga narodnog preporoda u Dalmaciji – političar i književnik Mihovil Pavlinović, te časopis *Iskra* i njezin urednik Nikola Šimić (tvorac specifičnoga perifernog žanra pučke pripovijesti iz seoskog života); u vremenu dezintegracije realizma i zaokreta prema modernističkim stilovima to je začetnik hrvatske moderne književne kritike Jakša Čedomil te istaknuta imena hrvatskoga književnog kanona u razdoblju moderne – Ivo Vojnović, Vladimir Nazor i Milan Begović, kao i časopis *Lovor* Milutina Cihlara Nehajeva.

Ključne riječi: periferija, nacionalno središte, hrvatski književni kanon, zadarska književnost.

Zadar's Periphery of Croatian Literary Canon from (pre-)Romanticism to Modernism

The paper will analyze Zadar's components of Croatian literature in the period from 1840s until the first decade of the 20th century, marked by national-integrative processes and forming a modern national identity. The research object will be the specifics of the development of that part of Croatian literature as well as its relations to literary and historical processes in the center, mainstream, of national literature – from national revival movements or the period of pre-romanticism and romanticism, through pre-realism and realism to the period of modernism and stronger integration of Zadar's (provincial, Dalmatian) segment into central, national Croatian literature. Considerable attention will be paid to the processes of mutual permeating, accepting and rejecting, affirming and negating of Zadar's periphery, one of the most important peripheries of the Croatian literary canon, and its national center, Zagreb's mainstream. This issue will be presented through paradigmatic writers and journals that marked key periods of Croatian linguistic and literary homogenization: in the period of (pre)romanticism, during 1840s, this implies the journal *Zora dalmatinska* and paradigmatic personalities of the literary circle formed around that revival paper (Šime Starčević and Petar Preradović, even Ana Vidović); in the period of folk-enlightenment (pre)realism, from the sixties to the end of the eighties, this includes paradigmatic personality of the Croatian National Revival in Dalmatia – politician and writer Mihovil Pavlinović, as well as *Iskra* magazine and its editor Nikola Šimić (a writer who created a specific peripheral genre of folk stories from rural life); in the time of disintegration of realism and turning towards modernist styles this implies the initiator of Croatian modern literary criticism Jakša Čedomil and the prominent names of the Croatian literary canon in the period of modernism – Ivo Vojnović, Vladimir Nazor and Milan Begović, as well as *Lovor* magazine of Milutin Cihlar Nehajev.

Keywords: periphery, national center, Croatian literary canon, Zadar's literature.

TEA ROGIĆ MUSA

Odnos središta i periferije u oblikovanju književnoga kanona: uloga poljskoga kanona u oblikovanju hrvatskoga književnoga kanona – romantizam i moderna

U izlaganju će se postaviti tri književnopovijesna problema i ponuditi obrisi njihovih rješenja: najprije će se, na primjerima epoha romantizma i moderne, supostaviti pojmovi središte-periferija, s obzirom na ulogu ideologije sveslavenske uzajamnosti u polju poljsko-hrvatskih književnih veza; potom će se opisati proces atribucije unutar književne i kulturne povijesti u kojem je nastao niz tzv. velikih autora, kojima pripadajuće zajednice (poljska te hrvatska) pridaju ulogu podjednako estetskoga koliko i ideologijskoga središta. Nadalje, polazeći od postavke da su s pomoću književnoga kanona poljska i hrvatska kulturna zajednica legitimirale vlastite umjetničke te društvene sklonosti, pokušat će se doprijeti do univerzalističkih značajki koje su omogućile da u dvjema književnim razdobljima, riječju romantizmu te moderni kao njezinu mlađem srodniku, poljski književni kanon postane poželjna alternativa i izvor homogenizirajućih poetika koje su omogućile estetsku sinkroniju hrvatske književnosti s europskom paradigmom. Za razdoblja romantizma ta je sinkronija bila djelomična, dok je za moderne dostigla svoj vrhunac.

Ključne riječi: književni kanon, romantizam, moderna.

The Relationship between Centre and Periphery in Shaping Literary Canon: the Role of the Polish Canon in Shaping the Croatian Literary Canon – Romanticism and Modernism

This presentation will define three literary-historical problems and offer outlines of their solutions. Firstly, using the examples of Romanticism and Modernism, we will examine the opposition centre-periphery regarding the role of the ideology of pan-Slavic reciprocity in the field of Polish-Croatian literary relationships. Next, we will describe the process of attribution within literary and cultural history in which a series of so-called great authors have arisen, and to which their communities (Polish and Croatian) attribute central aesthetic and ideological roles. Further, starting from the assumption that the Polish and Croatian cultural communities used their literary canon to legitimise their own artistic and social inclinations, we shall attempt to determine the universalistic characteristics that allowed the Polish literary canon to become a desirable alternative and a source of homogenising poetics that enabled the aesthetic synchrony of Croatian literature with a European paradigm in two literary periods – Romanticism and its younger relative, Modernism. This synchrony was partial during the Romanticist period and reached its peak during Modernism.

Keywords: literary canon, Romanticism, Modernism.

EVELINA RUDAN

Kanon izvana i kanon iznutra, dijalektalna poezija i antologizacija

Različiti postupci i strategije uposljeni su u oblikovanju književnoga kanona. Jedan od takvih postupaka svakako je i sastavljanje pjesničkih antologija, pa i panorama i pregleda. U ovom se radu pokušavaju omjeriti antologije, pregledi i panorame suvremene hrvatske poezije na kraju 20. i početkom 21. stoljeća o sastavnicu čakavske i kajkavske poezije. U tom smislu pokušat će se odgovoriti na nekoliko pitanja: jesu li čakavske i kajkavske pjesme zastupljene, na koji način tu zastupljenost ili nezastupljenost argumentiraju priređivači tj. imaju li se potrebu o njoj odrediti; zatim u kakvoj su međusobnoj vezi ti postupci, i jesu li uopće, s uspostavljenjem svojevrsnog unutarnjeg kanona, odnosno u antologijama samo kajkavske (Skok, 1999) ili samo čakavske poezije (Stojević, 1987). Okvir istraživanja pritom računa: a) s opsežnim raspravama koje su se o dijalektalnoj poezije vodile (od npr. Nazora do npr. Črnje); b) s uvidom da se pojave koje su se smatrale rubnima (pa tako i dijalektalno pjesništvo) u novom osvjetljavanju mogu pokazati zapravo konstitutivnima i središnjima za određeno razdoblje (Milanja, 2008); c) s uvidima o ulozi (konstitutivnoj i subverzivnoj istodobno) dijalektalnog pjesništva (čakavskog u Istri) u konstrukciji regionalnog identiteta i /ili identitetskog samopotvrđivanja (Rudan 2007) i: d) s uvidom da u društvenoj percepciji i samopercepciji govornika (a onda i potencijalnih čitatelja) čakavski i kajkavski ni izbliza ne pokazuju opravdanost Bourdieueve (1989) teze o nadmoći standardnojezične norme na jezičnom tržištu, što na različite načine pokazuje i dokazuje I. Žanić (2015, 2016).

Ključne riječi: kanon, čakavska poezija, kajkavska poezija, antologizacija.

Canon within and Canon from the Outside: Dialect Poetry and Anthologization

Many different actions and strategies are employed in the process of forming a literary canon. One of such actions involves compiling poetry anthologies, as well as the poetic panoramas and poetry overviews. This paper analyses the anthologies, overviews and panoramas of the contemporary Croatian poetry in the late 20th and early 21st century in regards to Chakavian and Kajkavian poetry. Furthermore, it attempts to answer the question whether the Chakavian and Kajkavian poetry is represented in the anthologies, present the arguments behind its representation or absence from it, as well as establish whether there is a need to determine such representation. Moreover, it examines the interrelationship between those actions and their significance in establishing a sort of a canon within the canon, or the anthologies of only Kajkavian (Skok, 1999) or Chakavian poetry (Stojević, 1987). In that sense, the research takes into account: a) a wide-ranging debate regarding the dialectal poetry (from Nazor to Črnja, for example); b) the presumption that the phenomena which were once deemed marginal, were later proven to be essential and central for a certain time period (Milanja, 2008); c) the role (that is simultaneously essential and subversive) which the dialect poetry (especially the Chakavian poetry in Istria) has had in the construction of a regional identity and/or self-affirmation (Rudan 2007) and d) the presumption that, when it comes to the social perception and self-perception of the speakers (and potentially the readers), the Chakavian and Kajkavian dialects do not even remotely demonstrate that the Bordieu's thesis on the supremacy of the standard language norms in linguistic market is justified, which has been proven and demonstrated by I. Žanić (2015, 2016).

Keywords: canon, Chakavian poetry, Kajkavian poetry, anthologization.

ANA SAMARDŽIĆ

NINOSLAV RADAKOVIĆ

Semantičko-sintaktičke osobine perifernih glagola osjetilne percepcije u hrvatskom jeziku

Predmet rada predstavlja semantičko-sintaktički opis glagola osjetilne percepcije hrvatskoga jezika koji se nalaze na periferiji navedenog semantičkog polja glagola. Perifernost u nazivu tiče se javljanja ovih glagola s različitim semantičkim obilježjima, što utječe na to da neki od njih funkcioniraju kao hiperonimi glagola osjetilne percepcije, neki se mogu odnositi na sve tipove percepcije, ali i stvarati veze s drugim semantičkim poljima. Budući da se jezikoslovna analiza obično završava prototipičnim glagolima poput *vidjeti*, *gledati*, *čuti*, *slušati* i sl., ovim radom željeli bismo posvetiti pažnju glagolima osjetilne percepcije koji nisu ograničeni samo na jedan modalitet te pokazati kako i oni zavređuju pažnju jezikoslovaca. Analizi se pristupa iz aspekta komponencijalne analize, konceptualne metode, pri čemu se predstavlja i njihova predikatno-argumentna struktura. Cilj rada je razložiti semantički sadržaj spomenutih glagola na sitnije komponente, s tim u vezi ukazati na manjkavost rječničkih definicija, opisati minimalne leksičke i sintaktičke kontekstualne uvjete neophodne za iskazivanje odgovarajućeg značenja, otkriti veze između semantičkog polja osjetilne, čisto fizičke percepcije i drugih semantičkih polja, odnosno istražiti njihov semantički potencijal. Glagoli koji ulaze u analizu su: *fiksirati*, *izmjeriti*, *mjeriti*, *opažati*, *opaziti*, *osjećati*, *osjetiti*, *primjećivati*, *primijetiti*, *razabirati*, *razabrati*, *razaznati*, *razaznavati*, *šmekati*, *uočavati*, *uočiti*, *zapaziti*, *zapažati*. Istraživački korpus čine dostupni jednojezični rječnici hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: glagoli osjetilne percepcije, periferni, semantika, sintaksa.

The Semantic-Syntactic Characteristics of Verbs of Sensory Perception in the Croatian Language

The paper deals with the semantic-syntactic description of verbs of sensory perception in Croatian, which are located on the periphery of the mentioned semantic field of verbs. The term periphery refers to the occurrence of these verbs with different semantic features, which affects that some of them function as hypernyms of perception verbs, some may refer to all types of perception, and some are able to make connections to other semantic fields. Since linguistic analysis usually ends with prototype verbs such as *vidjeti*, *gledati*, *čuti*, *slušati*, etc., this article takes into consideration perception verbs which are not limited to one modality only and show that they also deserve linguistic attention. The analysis is based on the componential analysis, which implies the decomposition of the semantic content of the lexical unit into smaller elements, and will also present their predicate-argument structure. The objectives of this work are: isolating the semantic components of verbs of sensory perception, pointing out the imperfection of dictionary definitions, describing minimal lexical and syntactic context conditions necessary for expressing a particular meaning, discovering connections between the semantic field of sensory, purely physical perception, and other semantic fields, or exploring their semantic potential. The verbs taken into consideration are: *fiksirati*, *izmjeriti*, *mjeriti*, *opažati*, *opaziti*, *osjećati*, *osjetiti*, *primjećivati*, *primijetiti*, *razabirati*, *razabrati*, *razaznati*, *razaznavati*, *šmekati*, *uočavati*, *uočiti*, *zapaziti*, *zapažati*. The analyzed material consists of available monolingual dictionaries of the Croatian language.

Keywords: verbs of sensory perception, peripheral, semantics, syntax.

ANITA SKELIN HORVAT

Sleng kao periferno u jeziku i jezikoslovlju

Sleng je jedna od onih jezičnih pojava koje je uglavnom lako prepoznati, no ne i jasno i precizno definirati. U literaturi su prisutne najrazličitije definicije slenga od toga da ga se promatra kao specifičan leksički sloj nekoga jezika kojim se služe samo neki pojedinci do toga da ga se promatra kao stilski varijetet definiran kontekstom uporabe, što uključuje govornike, sugovornike, mjesto i općenito situaciju u kojoj se javlja. U ovome se radu o slengu promišlja kao perifernome na dvojak način; naime, sleng je u mnogome periferna jezična pojava, ali istovremeno i periferna pojava u jezikoslovlju. Perifernost slenga kao jezične pojave uočava se i kada ga se promatra kao specifičan leksički sloj isticanjem kako se radi o marginalnome, rubnome, pa prema nekima i "parazitskome" sloju leksika. Definirajući sleng kao stilski varijetet nekoga jezika perifernost je vidljiva u tome što se ističe rubnost i ograničenost njegove uporabe s naglaskom na neformalnosti i obilježenosti. S druge je strane sleng periferna pojava i u jezikoslovlju time što ga se često isključuje iz "ozbiljnih" jezikoslovnih teorija i rasprava. U ovome se radu propituje perifernost slenga kao jezične i kao jezikoslovne pojave služeći se primjerima (koji uključuju leksičke jedinice koje bismo definirali kao sleng i definicije slenga) iz korpusa sakupljenoga anketiranjem srednjoškolaca u nekoliko srednjih škola u Hrvatskoj pomoću metalingvističkoga upitnika.

Ključne riječi: sleng, hrvatski jezik, leksik, uporaba, perifernost slenga.

Slang on the Periphery of Language and Linguistics

Slang is one of the rather complex linguistic notions, namely it is easy to recognize it but not to precisely define it. Different definitions of slang are presented in the literature, from ones that define it as a special vocabulary within the language used by some members of a language community to those who see it as a stylistic variety determined by the context of its use, including participants, a place and a situation in which it is used. Slang is thus considered to be peripheral in two different ways; i.e. slang is in many ways a peripheral language phenomenon, but at the same time takes a peripheral position in linguistics. When seen as a special vocabulary, it is defined as marginal, and even "parasitical" layer of lexis. When seen as a stylistic variety, its non-formality is stressed making it peripheral phenomenon again. It is peripheral in linguistics because it is very often excluded from "serious" linguistic theories. In the paper the multiple meaning of a "peripheral" position of slang in language and linguistics is examined by analysing the examples collected via metalinguistic questionnaires conducted in several high schools in Croatia.

Keywords: slang, the Croatian language, lexis, usage, slang peripherality.

Jezične ideologije za mase: preskriptivizam uživo na Hrvatskoj radioteleviziji

Masovni se mediji često koriste za prikazivanje političkih i neutemeljenih ideja kao 'neutralnih' i 'znanstvenih' – drugim riječima, kao 'neupitnog znanja' i 'istine'. Ovo istraživanje fokusira se na propagiranje jezičnih ideologija na Hrvatskoj radioteleviziji iz perspektive multimodalne kritičke analize diskursa (Verschueren 2012, Machin & Mayr 2012, Fairclough 2015). U radu se analizira diskurs mozaične emisije *Dobar dan, Hrvatska* (HRT-HTV1), u čijem se posljednjem dijelu (od 5 do 8 minuta) ugošćuje 'jezični stručnjak', koji je pratio jezičnu proizvodnju sudionika emisije i zatim objašnjava što je u njoj 'krivo', 'nepravilno' i sl. Istraživačka pitanja su sljedeća: (1) koje se ideologije promoviraju? i (2) koje se verbalne i neverbalne strategije koriste u promociji tih ideologija? Rezultati upućuju na prisutnost (1) ideologije standardnog jezika (Milroy 2001), (2) ideologije monoglosije (Wardhaugh & Fuller 2015), (3) ideologije doslovnih značenja, (4) ideologije jezika izvornika, (5) ideologiju monosemonimije (*jedan oblik ~ jedno značenje*), (6) ideologiju lažne analogije, te (7) ideologiju nulte redundancije. Nadalje, (8) trivijalna formalna varijacija se stigmatizira, a (9) legitimna se jezična građa briše (Irvine & Gal 2000). Među strategijama su verbalna i neverbalna stigmatizacija uobičajenih nestandardnih i navodno nestandardnih elemenata kroz retorička pitanja i komentare o navodno niskoj kvaliteti medijskog sadržaja, neprofesionalizmu i nepristojnosti, kao i kroz 'stručnjakove' neverbalne znakove iritacije, gnušanja itd. Sve navedeno pokazuje da je u masovnim medijima potreban racionalniji i znanstveniji pristup jeziku kako se štetne ideje ne bi prikazivale kao 'objektivne' i 'neutralne', što može samo povećati jezičnu i izvanjezičnu nesigurnost govornika hrvatskog te ih demotivirati za sudjelovanje u javnom diskursu.

Ključne riječi: jezične ideologije, ideologija standardnog jezika, preskriptivizam, masovni mediji, multimodalna kritička analiza diskursa.

Language Ideologies for the Masses: Prescriptivism Live on Croatian Radiotelevision

The mass media are often used to portray politically motivated and unfounded ideas as ‘neutral’ and ‘scholarly’ – in other words, as ‘incontestable knowledge’ and ‘truth’. This study investigates the propagation of language ideologies on Croatian Radiotelevision (HRT) from a multimodal critical discourse perspective (Verschueren 2012, Machin & Mayr 2012, Fairclough 2015). More specifically, it analyses the discourse of the magazine program *Dobar dan, Hrvatska* [Good afternoon, Croatia] (HRT-HTV 1), whose final segment (approx. 5-8 minutes) features a ‘language expert’, who has been observing the participants’ language production and then moves on to explaining what was ‘wrong’, ‘incorrect’, etc. in their usage. The research questions are the following: (1) what ideologies are promoted? and (2) what verbal and non-verbal strategies are used in the promotion of these ideologies? The results point to the presence of (1) the ideology of the standard language (Milroy 2001), (2) the monoglossic ideology (Wardhaugh & Fuller 2015), (3) the ideology of literal meanings, (4) the ideology of the source language, (5) the ideology of monosemonymy (*one form ~ one meaning*), (6) the ideology of false analogy, and (7) the ideology of zero redundancy. In addition, (8) trivial formal variation is stigmatized, and (9) legitimate linguistic data is erased (Irvine & Gal 2000). The strategies include verbal and non-verbal stigmatization of common non-standard and supposedly non-standard elements through rhetorical questions and comments about the purportedly low quality of media content, unprofessionalism, and impoliteness, as well as through non-verbal signs of irritation, disgust, etc. on the part of the ‘expert’. All of this demonstrates that a more rational and scholarly approach to language is required in the mass media so that damaging ideas are not promoted as ‘objective’ and ‘neutral’, which can only heighten Croatian speakers’ linguistic and extralinguistic insecurity and demotivate them from participating in public discourse.

Keywords: language ideologies, ideology of the standard language, prescriptivism, mass media, multimodal critical discourse analysis.

PETR STEHLÍK

Od ideologije do subverzije: promišljanje jugoslavenstva u Hrvatskoj u 21. stoljeću

Nakon raspada SFRJ i "otmice" jugoslavenskog imena od režima Slobodana Miloševića činilo se da je jugoslavenstvo pojam koji pripada isključivo prošlosti. Jugoslavenstvo je izgubilo svoju nacionalno-integracijsku ulogu koju je imalo u 19. stoljeću, pa i privilegiranu poziciju državne ideologije što ju je uživalo u objema Jugoslavijama. Međutim, u osvit 21. stoljeća nekoliko hrvatskih intelektualaca na čelu s povjesničarom i publicistom Draganom Markovinom jugoslavenstvu nastoji udahnuti novi smisao. Izlaganje će predložiti i kontekstualizirati idejna polazišta njihova promišljanja jugoslavenstva kao subverzivne strategije i vrijednosne alternative dominantnom kulturnom modelu u Hrvatskoj i u drugim zemljama bivše Jugoslavije.

Ključne riječi: jugoslavenstvo, ideologija, subverzija, Dragan Markovina.

From Ideology to Subversion: Thinking about Yugoslavism in Croatia in the 21st Century

After the dissolution of Yugoslavia and the "abduction" of Yugoslav name by the regime of Slobodan Milošević it seemed that Yugoslavism is a concept solely belonging to the past. Yugoslavism lost its national-integrational role it used to have in the 19th century, as well as its privileged status of the state ideology, which it used to enjoy in both incarnations of Yugoslavia. However, at the dawn of 21st century several Croatian intellectuals – with historian and publicist Dragan Markovina at the forefront – strive to reconceive Yugoslavism. The aim of the paper is to present and contextualize their deliberations on Yugoslavism as a subversive strategy and a value alternative to the dominant cultural model in Croatia and the other countries of the former Yugoslavia.

Keywords: Yugoslavism, ideology, subversion, Dragan Markovina.

HELENA STRANJIK

Književno stvaralaštvo manjina u Hrvatskoj – dio hrvatske književnosti ili ne?

U Republici Hrvatskoj žive brojne nacionalne manjine koje država podupire u njihovu njegovanju manjinskih jezika, kultura i tradicija. A mnoge od tih manjina uz pjesmu, ples i običaje njeguju i vlastitu književnost, znači poeziju, prozu i drame na manjinskim jezicima ili na hrvatskom iz pera svojih pripadnika. Ova djela su uglavnom poznata među pripadnicima manjine, ali ponekad teško traže put do čitatelja iz većinskog dijela stanovništva. Primjer takve manjinske književnosti s dugom tradicijom stvaralaštvo je Čeha koji žive na području današnje Hrvatske već više od dvjesto godina. U današnje vrijeme redovito ili povremeno stvara tridesetak autora koji pišu uglavnom na češkom jeziku, ali da bi došli do čitateljske publike, neki od njih u posljednje vrijeme prevode svoje radove na hrvatski jezik ili napuštaju svoj materinji jezik i počinju stvarati na hrvatskom. Je li manjinsko stvaralaštvo u Hrvatskoj poznato i u kojoj mjeri? Kakve su mogućnosti pisaca na manjinskim jezicima objavljivati svoje radove? U čemu je manjinsko stvaralaštvo važno, što može ponuditi široj čitateljskoj publici i na kakav način može obogatiti hrvatsku književnost? Kako bi moglo do većinskog stanovništva doći i bi li moglo probuditi zanimanje i iza granica Hrvatske? I s kakvim problemima se susreću sami manjinski pisci? U izlaganju ćemo pokušati kroz primjer češkog manjinskog stvaralaštva u Hrvatskoj odgovoriti na ova i druga pitanja vezana uz temu književnosti manjina koje nastaju u Hrvatskoj, ali hrvatskoj javnosti ostaju nepoznate.

Ključne riječi: književnost, nacionalne manjine, Hrvatska, Česi.

Literary Works of Minorities in Croatia – Are They a Part of Croatian Literature or Not?

There are numerous national minorities in Croatia supported by the state in their maintenance of minority languages, cultures and traditions. And many of these minorities with songs, dance and customs cherish their own literature, meaning poetry, prose, and drama of their members in minority languages or in Croatian. These works are mostly known among members of the minorities, but sometimes it is difficult to seek the way for readers of the majority of the population.

An example of such a minority literature with a long tradition are the works of the Czech, which have been living in the area of today's Croatia for over two hundred years. Nowadays regularly or occasionally there are about thirty authors who write mostly in Czech, but to come to the readership, some of them have translated their work into Croatian language lately or left their mother tongue and started to create in Croatian.

Are Croatia's minority works known and to what extent? What are the possibilities of writers in minority languages to publish their works? Why are minority literary works important, what can they offer to a broader readership and in what way can they enrich Croatian literature? How could they reach the majority population and could they wake up the interest behind the borders of Croatia? And what difficulties do minority writers encounter?

In the presentation, we will use the example of Czech minority literary works in Croatia to answer these and other questions related to the subject of minority literature emerging in Croatia, but remaining unknown to the Croatian public.

Keywords: literature, national minorities, Croatia, the Czechs.

NIKOLA SUNARA

Usmena književnost u povijestima hrvatske književnosti

Usmena književnost postoji od kada postoji i čovječanstvo. Kroz povijest se ta vrsta književnosti nazivala: narodnom, anonimnom, folklornom, tradicijskom, seljačkom (za vrijeme vladavine Hrvatske seljačke stranke). Usmena je književnost tradicija pisanoj književnosti. Kroz minula vremena pokatkad se usmenoj književnosti pridavala veća pozornost nego pisanoj, a pokatkad je usmena književnost zanemarivana. U renesansi se javlja velik interes za narodnom književnošću. Michel de Montaigne bio je oduševljen narodnom poezijom te se od njegova vremena rabi naziv narodna književnost. Svoj je procvat usmena književnost doživjela za vrijeme romantizma. Četverostruk je pristup usmenoj književnosti u povijestima hrvatske književnosti. Neki povjesničari književnosti u svojim povijestima ne spominju usmenu književnost. Drugi povjesničari u svojim djelima periferno se dotiču usmene književnosti pišući, primjerice, o Petru Hektoroviću, Ivanu Gunduliću, Andriji Kačiću Miošiću i mnogim drugim. Neki povjesničari u svojim povijestima književnosti pišu i o usmenoj (narodnoj) i pisanoj književnosti. Neki povjesničari književnosti napisali su povijesti usmene (narodne) književnosti. Neki su povjesničari književnosti napisali povijesti usmene književnosti. Maja Bošković-Stulli u suradnji s Divnom Zečević 1978. godinu usmenoj književnosti posvetila je prvu knjigu u ediciji *Povijest hrvatske književnosti: u sedam knjiga*. U toj povijesti autorice su usmenoj književnosti priključile i pučku književnost. Tvrtko Čubelić publicirao je 1990. godine monografiju *Povijest i historija usmene narodne književnosti*. Marko Dragić 2008. objavio je *Poetiku i povijest hrvatske usmene književnosti*, a 2013. Stipe Botica publicirao je *Povijest hrvatske usmene književnosti* iz 2013. godine.

Ključne riječi: usmena književnost, povijest hrvatske književnosti, višestruk pristup.

Oral Literature in the Histories of Croatian Literature

Oral literature exists as long as humankind. Through history, that kind of literature was known as folk, anonymous, folklore, traditional, peasant (during the reign of Croatian Peasant Party). Oral literature is the tradition of written literature. In the past, oral literature was often given more attention than the written, and sometimes it was neglected. A great interest in folk literature emerged in the Renaissance period. Michel de Montaigne was enthusiastic about folk poetry and since his time term folk literature has been in use. The oral literature has reached its peak of popularity during the Romanticism. Approach to the oral literature in Croatian histories of literature is fourfold. Some literary historians do not mention it in their histories. Others speak of it peripherally when dealing with, for example, Petar Hektorović, Ivan Gundulić, Andrija Kačić Miošić, and many others. Some literary historians write about both oral (folk) and written literature in their histories of literature. The final approach is by those authors who have written histories of oral (folk) literature. Some literary historians have written histories of oral literature. Maja Bošković-Stulli in collaboration with Divna Zečević dedicated the first book of 1978 edition *Povijest hrvatske književnosti: u sedam knjiga* to the oral literature. In that history, the authors wrote about folk literature alongside the oral. In 1990 Tvrtko Čubelić published a monograph *Povijest i historija usmene narodne književnosti*. Marko Dragić published *Poetika i povijest hrvatske usmene književnosti* in 2008 and Stipe Botica published *Povijest hrvatske usmene književnosti* in 2013.

Keywords: oral literature, history of Croatian literature, multiple approaches.

VICE ŠUNJIĆ

Uzdizanje novoštokavske ikavice na razinu hrvatskoga književnog jezika u izvandomovinskoj jezikoslovnoj kroatistici

Sredinom pedesetih godina dvadesetoga stoljeća u izvandomovinskoj jezikoslovnoj kroatistici javila se ideja o izboru novoštokavske ikavice kao osnovice hrvatskoga književnog/standardnog jezika. Istu su ideju zagovarali pojedini hrvatski jezikoslovci još sredinom osamnaestoga stoljeća, u vremenu standardizacije hrvatskoga jezika, kada je upravo ikavica bila najzastupljeniji hrvatski govor. Slično je bilo i u devetnaestom stoljeću kada je uporaba novoštokavske ikavice jezikoslovnoj kroatistici trebala poslužiti kao klasifikacijsko obilježje razlike između zapadnoga (hrvatskoga), ikavskoga i istočnoga (srpskoga), ekavskoga govora. Upravo je spomenuto razlikovno obilježje između hrvatskoga i srpskoga jezika postalo glavni motiv hrvatskim kroatistima izvan Hrvatske u zagovaranju uvođenja novoštokavske ikavice kao osnovice hrvatskoga književnog/standardnog jezika. Začetnik ovakvoga jezičnoga rješenja bio je hrvatski kroatist izvan Hrvatske Petar Tutavac Bilić i njegovi suradnici okupljeni oko časopisa Svitlenik. U ovom će radu biti riječi upravo o tim Tutavčevim radovima kojima je pokušao utjecati na promjenu standardnojezične osnovice hrvatskoga književnog/standardnog jezika. Tutavčeva je ideja ostala zapamćena u jezikoslovnoj kroatistici tek kao zakašnjeli i periferni te u velikoj mjeri nestručni i gotovo neostvarivi pokušaj promjene standardnojezične osnovice hrvatskoga jezika u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća.

Ključne riječi: novoštokavska ikavica, izvandomovinska kroatistika, hrvatski kroatisti izvan Hrvatske.

Rise of Novoštokavian Ikavian as Croatian Literary Language in the Works of Croatian Linguists Living Abroad

The idea of Novoštokavian Ikavian as the basis for Croatian literary language appeared in the works of Croatian linguists from abroad in the mid-1950s. The same idea was promoted by certain Croatian linguists as early as mid-18th century, in the period of Croatian language standardisation, when Ikavian was the most dominant among Croatian speeches. The same goes for 19th century, when usage of Novoštokavian Ikavian served as a distinctive feature between the western (Croatian, Ikavian) and eastern (Serbian, Ekavian) speeches. The architect of such a solution was Petar Tutavac Bilić, a Croatian linguist living abroad, together with his associates gathered around the magazine Svitlenik. This paper addresses the works by Tutavac Bilić in which he tried to initiate changes with regard to the basis of the Croatian literary language. His idea was remembered only as a late, peripheral, mostly inept and an almost impracticable attempt at changing the basis of the Croatian literary language in the second half of the 20th century.

Keywords: Novoštokavian Ikavian, Croatian linguists living abroad, Croatian literary language.

MARIJANA TERIĆ

Periferni likovi i njihova funkcija u romanu U registraturi Ante Kovačića

U radu autorica sagledava djelo jednoga od najznačajnijih stvaralaca hrvatske književnosti Ante Kovačića, čiji roman *U registraturi* mnogi književni kritičari i teoretičari smatraju najboljim ostvarenjem hrvatskoga realizma. Riječ je o autoru koji nije bio shvaćen u vrijeme kada se njegovo djelo pojavilo, zbog čega se na objavu romana čekalo dvadeset i tri godine. Nelinerana kompozicija teksta, elementi fantastične književnosti i inovativan literarni postupak u kreiranju fabularno-sižejnog tijeka događaja zbunjivali su književne kritičare epohe realizma, kao i čitalačku publiku, što ukazuje na činjenicu da je Ante Kovačić dugo tretiran kao periferni autor.

Budući da se u romanesknom djelu opisuje bijeda i bespomoćnost seljaka i njihov revolt protiv feudalnog gospodstva u Hrvatskoj, predmet naše analize bit će usmjeren na karakterizaciju likova iz različitih društvenih slojeva, s posebnim fokusom na "perifernu likove" Kovačićeve proze. Terminom "periferni likovi" pokušat ćemo približiti one likove potčinjenih seljaka u odnosu na feudalno-kapitalistički društveni sloj i tako naglasiti njihovu ulogu u djelu u odnosu na ostale junake i njihove sudbine.

Nasuprot likovima seljaka: Ivica Kičmanovića (koga društveno uređenje pretvara u lakeja i podlaca), Jožice Zgubidana (oličenje siromašnog Zagorca), Anice (patrijarhalne djevojke anđeoskog lica), Mihe, Perice, susjeda Kanonika, Medonjića, Kovačić nam donosi grube, drastične slike moralnih posrtanja u gradu u kojim dominiraju figure izobličene do karikature. Suprotstavljanjem seoske sredine gradskom životu, autor piše "epopeju sela i grada" u kojoj "periferni likovi" postaju tragični. Ti su likovi nosioci elemenata "fantastičnog realizma", pri čemu je njihova funkcija da prikažu sve izopačenosti jednoga društva i najave pojavu inovativnih postupaka pripovijedanja bliskih autorima moderne književnosti.

Na kraju dolazimo do zaključka da je Ante Kovačić svojim djelom napravio iskorak u odnosu na generaciju realista, pri čemu periferna pozicija njegova stvaralaštva nestaje pojavom modernih literarnih ostvarenja, čime autor i njegovo djelo, konačno, dobivaju zasluženo mjesto u hrvatskoj književnosti.

Ključne riječi: Ante Kovačić, fantastični elementi, inovativni postupci, demonski likovi, društvena izopačenost.

Peripheral Characters and Their Function in Ante Kovačić's Novel

U Registraturi (In the Registry Office)

In this paper the author examines a work of one of the most significant Croatian literary writers, Ante Kovačić, whose novel *U registraturi (In the Registry Office)* is considered by many literary critics and theoreticians to be the best writing of Croatian realism. The mentioned author was not understood at the time when his work appeared, which is why the publication of the novel was twenty-three years late. Nonlinear composition of the text, elements of fantasy literature and innovative literary process in creating a fabulously-mild course of events confused literary critics as well as readership, which points to the fact that Ante Kovačić was treated for a long time as a peripheral author.

This fictional text describes the misery and helplessness of peasants and their revolt against their feudal lords in Croatia, therefore the subject of our analysis will be the characterisation of figures from various layers of society, with a particular focus on the "peripheral characters" of Kovačić's prose. Using the term "peripheral characters" we will attempt to bring close those characters of subjugated peasants in relation to the feudal-capitalist social layer and thereby emphasise their role in the novel in relation to their fate.

Unlike the characters of the peasants – Ivica Kičmanović (whom the social order turns into a lackey and scoundrel); Jožica Zgubidan (the personification of a poor person from Zagorje), Anica (a patriarchal girl with an angelic face); Miha; Perica; the neighbouring Kanoniks; and the Medonjićes – Kovačić brings us harsh, drastic images of moral vacillations in the city dominated by figures distorted into caricatures. By contrasting the rural environment with life in the city, the author is writing an "epopee of the village and city" in which the "peripheral characters" become tragic ones. These characters are the carriers of elements of "fantastic realism", their function being to show all the depravities of a society and to announce the phenomenon of the innovative processes of narration familiar to authors of the modern literature.

Finally, we come to the conclusion that Ante Kovačić made a step forward in relation to the generation of realists, with the peripheral position of his creation disappearing with the emergence of modern literary achievements, which ultimately gives the author and his work a deserved place in Croatian literature.

Keywords: Ante Kovačić, fantastic realism, innovative processes, demonic characters, societal depravity.

LIUDMYLA VASYLYEVA

Rječnici u nastavi slavenskih jezika kao inih

Sastavljanje rječnika je od davnih vremena jedna od važnih vrsta filološke djelatnosti, ali se s vremenom promijenila njihova struktura, usavršio se način sastavljanja, neprekidno su se pojavljivali novi zahtjevi za kombiniranjem teoretskih nalaza i njihove praktične primjene. Danas rječnici imaju važnu ulogu ne samo u međusobnoj komunikaciji, već i u poslovnoj, kao i u međudržavnim vezama. Rječnici su učinkoviti i u procesu učenja bilo kojeg jezika. Kao prvo, leksička razina zauzima centralno mjesto u jezičnom sustavu, a kao drugo, izdvajamo činjenicu da je jedno od glavnih obilježja leksičkog sustava vrlo neznatna mogućnost za njegovo strukturiranje: u leksičkom sustavu je znatno manje pravila, nego unikalnih pojava. Ako je fonetske, morfološke, sintaktičke sustave jezika moguće prikazati u knjigama u dovoljnoj mjeri (čak i za početni stupanj proučavanja jezika), leksički sustav prikazati u njima gotovo nije moguće. Upravo ovo je prouzrokovalo unikalnost edukativnih rječnika.

Članak se bavi principima izrade rječnika kao sredstva za poučavanje stranog jezika, koji, u odnosu na specifičnu organizaciju leksika, odgovara zahtjevima komunikacijske metode. Specifičnost tematskog rječnika podrazumijeva koegzistenciju sustavnog opisa jezične leksičke razine ili njezinih fragmenata s orijentacijom na poučavanje različitih vrsta govornih aktivnosti. Prikazan je završeni projekt sastavljanja ukrajinsko-hrvatskog rječnika.

Ključne riječi: ukrajinsko-hrvatski rječnik, sastavljanje rječnika, organiziranje leksika, dvojezični rječnik, tematski rječnik.

Dictionaries in the Teaching of Slavonic Foreign Languages

The process of dictionary compiling is one of the oldest philological activities. In due course, the structure of the dictionaries and the methods of their compiling have been improved, the new requirements have emerged to combine theoretical knowledge and their practical application. Today, the dictionaries play an important role not only in mutual communication, but also in interstate political and business communication. The latter is related to the decisive importance of the vocabulary in mastering a foreign language, which is a generally accepted fact in teaching methodology. On the one hand, the lexical level is central in the linguistic system; on the other hand, one of the main peculiarities of the lexical level is its having a slight possibility for its structuring: there are fewer rules in the lexical subsystem than the unique phenomena. If we can present the phonetic, morphological, and syntactic subsystems in the textbooks sufficiently completely, the lexical subsystem is practically impossible to be represented. Precisely this caused the uniqueness of educational dictionaries.

The article deals with the principles of compiling dictionaries as means of teaching a foreign language, which through their relative vocabulary organization, can be subjected to the requirements of the communicative method. Their specificity of a thematic dictionary involves the coexistence of a systematic description of the language lexical level or its fragments with an orientation towards the teaching of various speech activity types. The implemented project on creation of a Ukrainian-Croatian dictionary is presented here.

Keywords: Ukrainian-Croatian dictionary, dictionary compilation, lexical organization, bilingual dictionary, thematic dictionary.

Poetika splitskih rubnih usmenoknjiževnih oblika

U radu se donosi prikaz rubnih usmenoknjiževnih oblika zabilježenih u gradu Splitu i njegovoj neposrednoj okolini kroz upisane i ispisane grafite. U suvremenoj su teoriji književnosti rubni usmenoknjiževni oblici opisani kao dio nefikcionalne književnosti koji uglavnom definiraju priče iz svakodnevice. Vladimir Biti opisao je ovu vrstu književnoga stvaralaštva određivši ga terminom *svakodnevna priča* (1999: 203). Tekstovi su to kraćega formata, prisjećaju na realne doživljaje i događaje iz vlastita pripovjedačeva života (tzv. *memorat*), ostavština su kazivača suvremenika ili njegovih bliskih predaka koji su (do)živjeli zgodu o kojoj se kroz zabilježeni tekstualni oblik progovara. Ono što svakako intrigira čitatelja i promatrača ovakvih oblika njihov je naglašen i dominantan humor. Predstavit će se stoga, na korpusu izabranih splitskih usmenoknjiževnih tekstova upisanih u grafite, kontekst tzv. *vječno žive mediteranske satire*. Kroz grafite, kao dio književne strukture, analizirat će se nadalje poetika malih literarnih formi kao najbližih oblika u književnoteorijskoj zbilji ranije determiniranih (suvremenih) poslovice i aforizama. Cilj je rada prije svega predstaviti splitske grafite smještene u područje rubnih usmenoknjiževnih oblika i prikazati njihovu poetiku u koju je uključena neuobičajena komunikacija gdje se autor obraća ciljanom recipijentu (ili, pak, skupini recipijenata). Posebno će se dati osvrt na zanimljivost grafita unutar svijeta rubnih usmenoknjiževnih oblika u kojoj je recipijent aktivan sudionik (prema Tomašić, 2010) koji na vlastiti tekst grafita odgovara, mijenja ga pa nerijetko i briše stvarajući pritom nove forme i zanimljive (pre)oblike u ispisanoj priči iz svakodnevice.

Ključne riječi: rubni usmenoknjiževni oblici, splitski grafiti, priče iz svakodnevice.

The Poetics of Peripheral Forms of Oral Literature in Split

The paper presents the overview of peripheral oral forms recorded in Split and its immediate surroundings in the form of graffiti. In contemporary theories of literature, peripheral oral forms are described as a part of the non-fictional literature mostly defining stories from everyday life. Vladimir Biti described this kind of literary creation calling it *everyday story* (1999: 203). The texts are of a shorter format, they recall realistic experiences and events from storyteller's life (the so-called *memorat*), they present a legacy of the contemporary storyteller or of her/his close ancestors who lived/experienced the event the recorded text refers to. What certainly intrigues readers and observers of these forms is their accentuated and dominant humor. Therefore, in the corpus of selected oral texts written in graffiti in the area of Split, we will present the context of the so-called *eternal Mediterranean satire*. Through the graffiti, as a part of the literary structure, the poetics of small literary forms will be analyzed as the closest forms in the literary reality of previously determined (modern) proverbs and aphorisms. The aim of the paper is to present, first of all, graffiti located in Split, in the domain of peripheral oral texts, and present their poetics which includes unusual communication, whereupon the author addresses the target recipient (or, indeed, the group of recipients). Particular attention will be given to a review of the graffiti in the world of peripheral oral forms in which the recipient is an active participant (according to Tomašić, 2010), who replies to her/his own graffiti text, changing it and often erasing it, creating new forms and (re)shaping the written everyday life stories.

Keywords: peripheral oral forms, graffiti recorded in Split, everyday life stories.

IVICA VIGATO

Kontaktna sinonimija u glagoljskim rukopisima zadarskoga kraja iz 17. i 18. stoljeća

Poznato je da je kontaktna sinonimija kao sredstvo premošćivanja narječnih i dijalektnih neujednačenosti često prisutna u starijim hrvatskim tekstovima. U radu autor pronalazi primjere kontaktne sinonimije u glagoljskim rukopisima zadarskoga područja iz 17. i 18. stoljeća koji pripadaju administrativnome funkcionalnom stilu. Njima se nastojalo prevladati neujednačeno nazivoslovlje s jedne strane razumljivo stanovnicima mjesta gdje je zapis zabilježen ili njima upućen, a s druge ono razumljivo službenicima institucija koji su takve zapise kontrolirali, odobravalili ili upućivali. Naime, u svijesti pisara postojao je model, obrazac pisanja sinonima u kontaktu, zasigurno uočen u nekim starijim kodeksima, a kojim su se ti pisari u tekstovima različitih sadržaja i namjena koristili. Zato je, zaključuje autor, uporaba kontaktne sinonimije tako čvrsto utkana u temelje hrvatskoga jezika.

Ključne riječi: kontaktna sinonimija, glagoljski rukopisi, 17. i 18. stoljeće, zadarsko područje.

Contact Synonymy in the Glagolitic Manuscripts of Zadar Region of the 17th and 18th Centuries

It is known that contact synonymy, as an instrument of bypassing dialectical discrepancies, was frequently present in older Croatian writings. In this work the author is discovering examples of contact synonymy in Glagolitic manuscripts of Zadar region of the 17th and 18th centuries which belong to administrative functional style. With them it was endeavored to overcome uneven terminology which was, on the one hand, understandable to the inhabitants of the area where the records were noted or referred and, on the other hand, understandable to the officials of the institutions which were controlling, approving and referring those records. Namely, in the consciousness of the clerks existed a model, a template of writing synonyms in contact, which was certainly seen in some older codices which those clerks were using in texts of different contents and purposes. That is why, as the author concludes, the use of contact synonymy is so firmly interwoven in the foundation of the Croatian language.

Keywords: contact synonymy, Glagolitic manuscripts, 17th and 18th centuries, Zadar region.

Suvremeno hrvatsko kazalište – od jasne poruke do estetike

Kada govorimo o hrvatskoj literaturi o kazalištu, možemo primijetiti da se ona primarno bavi poviješću kazališta, kazališnom teorijom i kritikom te kronikom. Iako je hrvatsko kazalište u prošlom stoljeću pokazivalo izrazito jezičnu usmjerenost i govorno izražavanje smatralo bitnim čimbenikom kazališnoga stvaranja, u suvremenoj se hrvatskoj literaturi pitanje jezika i govora u kazalištu pojavljuje rubno i rijetko. Jezična i osobito govorna (prozodijska) sredstva na sceni mogu se promatrati od izraza na razini obavijesti do izraza umjetničke vrijednosti. Prozodijska sredstva analizirali na dvadesetak suvremenih hrvatskih kazališnih predstava subjektivnom (slušna procjena stručnjaka) i objektivnom analizom (računalni program). Istraživanje pokazuje da se pod govornom jasnoćom podrazumijeva odgovarajuća glasnoća govora i intonacija rečenice, dobro logičko isticanje i dostatna artikulacija. Dobra se govorna scenska izražajnost, osim logičkim naglaskom i intonacijom rečenice, postiže i prozodijskim figurama koje se opisuju u odnosu na značaj dramske osobe i kontekst (radnju). Izraz umjetničke vrijednosti u prozodijskom smislu obuhvaća široku lepezu prozodijskih figura i njihovo značenje u govornim ostvarenjima na sceni. To se značenje, kao i njihov umjetnički doseg, mijenja s obzirom na odgovarajući ili neodgovarajući odabir prozodijskih figura.

Ključne riječi: suvremeno hrvatsko kazalište, scenski govor, govorna stilistika, prozodija.

Contemporary Croatian Theatre – from the Explicit Message to Aesthetics

When discussing the existing Croatian literature about theatre, it can be noticed that it primarily deals with the history of theatre, its theory, criticism and chronology. Although throughout the previous century the Croatian theatre exhibited purely linguistic orientation, considering verbal expression a crucial factor in theatrical creation, the contemporary Croatian literature is rarely concerned with the issue of language and speech in theatre. Linguistic, and especially spoken (prosodic) features on stage can be observed varying from the simple expression, such as announcement, to the expression which carries artistic value. We have analysed prosodic features in about twenty contemporary Croatian theatre plays, applying subjective (auditory assessment performed by an expert) and objective (computer software) analysis. The research has shown that speech clarity implies appropriate volume of speech and sentence intonation, effective logical accentuation and sufficient articulation. Good verbal expression, apart from logical accent and sentence intonation, can be achieved through prosodic features, which are described in relation to the significance of the dramatis personae and context (plot). The expression which carries artistic value, in terms of prosody, encompasses a wide range of prosodic features and their meaning in speech production on stage. The meaning, as well as its artistic range, changes in relation to adequate or inadequate choice of prosodic features.

Keywords: contemporary Croatian theatre, stage speech, stylistic devices, prosody.

SLAVICA VRSALJKO

Periferno u hrvatskome pravopisanju – zabranjeni pravopisi hrvatskoga jezika od Drugoga svjetskog rata do uspostave hrvatske samostalnosti

Nametanje drugih jezika tijekom povijesti, a osobito srpskoga jezičnoga unitarizma, uvelike su odredili razvojni put hrvatskoga standardnog jezika. Povijesne okolnosti toga vremena uvjetovale su stanje hrvatskoga pravopisanja, stoga nije bilo čudno da je svaki pokušaj jezične slobode bivao utrt. U radu će se dati povijesna slika vremena od Drugoga svjetskog rata do uspostave hrvatske samostalnosti te pregled pravopisa nastalih i zabranjenih u tome razdoblju. Riječ je o *Hrvatskome pravopisu* Franje Cipre, Petra Guberine i Krune Krstića koji je nastao 1941., (odlukom novoosnovanoga Hrvatskoga državnoga ureda za jezik, koji teži povratku hrvatskoj pravopisnoj tradiciji, tj. povratku na etimološki pravopis, zbog svoje pretežito fonološke osnove biva zabranjen te je svjetlo dana ugledao tek 1998. godine). Sličnu sudbinu dijeli i *Hrvatski pravopis*, tzv. *Londonac*, autora Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša, sastavljenoga po uzoru na hrvatsku fonološku tradiciju i predan u tisak 1971. (zbog utrućuća političke klime toga vremena koja je težila povratku i isticanju hrvatskih pravopisnih posebnosti, biva zabranjen, a prvo objavljivanje u domovini doživio je tek 1990. godine). Iako su nastali u dvama različitim vremenima, proživjeli istu sudbinu, oba Pravopisa pretežito su fonološke osnove, premda oba nastavljaju već utrti put fonološko-morfonološkoga pravopisanja, zbog čega među njima nema značajnijih razlika.

Ključne riječi: zabranjeni pravopisi, povijesne okolnosti, *Hrvatski pravopis* Franje Cipre, Petra Guberine i Krune Krstića, *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša.

Peripheral Croatian Orthography – Banned Orthography of the Croatian language from the Second World War until the Establishment of Croatia's Independence

The imposition of other languages in history, especially Serbian linguistic unitary, has largely determined the developmental path of the standard Croatian language. The historical circumstances of that time caused the condition of Croatian orthography; therefore it was not strange that every attempt to linguistic freedom was beaten. The paper will give a historical picture of the time from the Second World War until the establishment of Croatian independence and a review of the orthography created and banned during that period. The focus is on *Croatian orthography* by Franjo Cipra, Petar Guberina and Kruno Krstić which originated in 1941 (by the decision of the newly founded Croatian State Office for Language, which sought the return of the Croatian orthographic tradition, that is, returning to etymological spelling, but due to its predominant phonological basis it was banned and did not see daylight until the year 1998). A similar fate was shared by *Croatian orthography*, also known as *The Londoner*, by the authors Stjepan Babić, Božidar Finka and Milan Moguš, composed of a model of Croatian phonological tradition and submitted to the press in 1971, (due to the depletion of the political climate of that time which sought to return and emphasize Croatian orthographic peculiarities, it was banned, and its first publication in the homeland took place in the year 1990).

Although they were created during two different periods, they experienced the same fate, both *Orthographies* have predominantly phonological basics, even though they both continue to pave the way for more phonological and morphonologic orthography, there are no significant differences between them.

Keywords: banned orthography, historical circumstances, *Croatian orthography* by Franjo Cipra, Petar Guberina and Kruno Krstić, *Croatian orthography* by Stjepan Babić, Božidar Finka and Milan Moguš.

TVRTKO VUKOVIĆ

Humanistika na periferiji: pogled s ruba na društvo znanja

U radu ću sažeto prikazati proces devalvacije humanističkih vrijednosti pokrenut na Zapadu unazad nekoliko desetljeća. Postavit ću pitanje zašto i na koji način takozvana društva znanja marginaliziraju humanistička znanja. Potom ću postaviti tezu da upravo danas, izgurana na društvenu periferiju, humanistika ima zadatak očuvati onaj vid znanja koji društvo znanja smatra suvišnim. Pritom ću pokrenuti važnost povratka filologiji, kako ga je u članku *Return to Philology* zamislio Paul de Man, nastojeći pokazati u kojoj mjeri filologija, prestajući biti nacionalna, postaje komunalna, politička i etička sila.

Ključne riječi: humanistika na periferiji, društvo znanja, filologija.

Humanities on the Periphery: a View from the Edge at the Knowledge Society

In the paper I will summarize the devaluation process of humanistic values that has begun in the West a few decades ago. I will ask why and how the so-called knowledge societies marginalize humanistic knowledge. Then I will propose that precisely today, pushed out to the society's periphery, the humanities have the task of preserving the kind of knowledge that knowledge society considers to be needless. While doing so, I will advocate the importance of returning to philology, as Paul de Man puts it in his article *Return to Philology*, and try to show the extent to which philology, ceasing to be national, becomes a communal, political and ethical force.

Keywords: humanities on the periphery, knowledge society, philology.

ANA VULELIJA

Feministički i spisateljski angažman Adele Milčinović na početku 20. stoljeća

Adela Milčinović, hrvatska spisateljica s europskom i američkom adresom, neumorna radnica u borbi za ženska i dječja prava u Hrvatskoj u prvim desetljećima 20. stoljeća, rijetko se u povijestima hrvatske književnosti spominje kao samostalno spisateljsko ime, a češće samo kao supruga hrvatskog spisatelja Andrije Milčinovića i suautorica zbirke pripovjedaka *Pod branom* (1903.), koju zajedno potpisuju. Osim spisateljskog angažmana, posebno zanemaren i neistražen ostaje njezin feministički angažman u vremenu kada se u Hrvatskoj spisateljice ne shvaća ozbiljno u namjeri doprinosa književnosti moderne, smješta ih se u njezinu periferiju, što se daje i naslutiti iz kritičkog Matoševa pera, koji *Domaće ognjište*, list u kojem se spisateljice javljaju sa svojim prvim priložima, naziva 'djelom većinom nježnih srdaca' (Matoš, 1976: 40). Ovaj rad donosi prikaz značajnog feminističkog angažmana Milčinovićeve, kojim su obilježeni tekstovi koje je pisala, a koji su najčešće osvrst na negativne kritike hrvatskih spisatelja o 'ženskom' pisanju u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća i u prvim desetljećima 20. stoljeća. Nadalje se postavlja pitanje je li feministički angažman spisateljice utjecao na njezin uži spisateljski interes, što će se istražiti davanjem odgovora na pitanje koliko su ženski likovi Milčinovićeve mogli biti odraz stvarnosti vremena kojem je spisateljica pripadala, a u kojem su se u Hrvatskoj događale velike promjene i na književnom i na društvenom planu.

Ključne riječi: Adela Milčinović, feministički angažman, hrvatska moderna, hrvatske spisateljice, ženski likovi.

Feminist and Writing Engagement of Adela Milčinović in the beginning of the 20th century

Adela Milčinović, a Croatian writer with European and American address, a tireless worker in the struggle for women and children's rights in Croatia in the first decades of the 20th century, is rarely mentioned in the history of Croatian literature as a self-employed writer, and more often just as the wife of the Croatian writer Andrew Milčinović and a coauthor of a collection of short stories entitled *Pod branom* (1903). In addition to her writing engagement, especially ignored and unexplored remains her feminist engagement in the time when Croatian female writers were not seriously understood in their intentions and contribution to the Modern literature, being placed in its periphery, which can be perceived from the description of *Domaće ognjište*, a magazine in which women writers appeared with their first contributions, as the work of "mostly gentle hearts" (Matoš, 1976: 40). This paper presents Milčinović's remarkable feminist engagement, reflected in the texts she wrote, which are mostly reviews of the negative critiques of the Croatian writers on 'female' writing in Croatia at the turn of the century and in the first decades of the 20th century. Furthermore, we have raised the question whether the feminist engagement of the writer influenced her narrower writing interest, which will be researched by answering the question to what extent Milčinović's female characters could be a reflection of the time the writer belonged to, which saw the major changes in Croatia both in literary and social terms.

Keywords: Adela Milčinović, feminist engagement, Croatian Modern, Croatian female writers, female characters.

SANJA VULIĆ

Sudbina pjesništva na rubu hrvatskoga kulturnoga prostora na primjeru Stipana Bešina iz Bačke

Tridesetih godina 20. stoljeća razvija se hrvatsko neokatoličko pjesništvo, koje do raspada posljednje jugoslavenske države egzistira kao ideološki rubno pjesništvo. Većina pripadnika toga pjesničkoga kruga duže je ili kraće vrijeme boravila u hrvatskoj dijaspori (npr. Rajmund Kupareo, Ivo Lendić, Srećko Karaman), a dio ih je rođen izvan hrvatskih zemalja (npr. Ante Jakšić iz Bačke). Dio ih je čitav život proveo na rubu hrvatskoga kulturnoga prostora, kao npr. Stipan Bešin (1920. – 1941.), koji je također bio iz Bačke (danas u Vojvodini u državi Srbiji). U izlaganju će, na primjeru toga u Hrvatskoj vrlo slabo poznatoga pjesnika, biti prikazana sudbina darovitih hrvatskih pjesnika s ruba hrvatskoga kulturnoga prostora u doba Kraljevine Jugoslavije. Nakon kratkoga pregleda Bešinove zastupljenosti u hrvatskim književnopovijesnim djelima, bit će analizirano Bešinovo pjesništvo s različitih aspekata, također njegov pjesnički jezik. Budući da dio Bešinovih pjesama za njegova kratkoga života nije objavljen, analizirat će se različite rukopisne inačice pojedine pjesme, također njegov odnos prema vezanomu i prema slobodnomu stihu. Razmatrat će se njegova pejzažna lirika, utjecaj pjesnika hrvatske moderne na ovoga autora, njegova duhovna lirika, ali i piščev odnos prema hrvatskim književnim klasicima i prema hrvatskomu standardnomu jeziku. Analizom se želi pokazati neopravdanost zapostavljanja toga prerano umrloga pjesnika s ruba hrvatskoga kulturnoga prostora, koji je svesrdno želio biti dionikom hrvatske književnosti i kulture.

Ključne riječi: Stipan Bešin, pjesništvo, rub (periferija), hrvatski kulturni prostor.

The Fate of Poetry on the Outskirts of Croatian Cultural Space Illustrated by the Example of Stipan Bešlin from Bačka

The 1930s saw the development of Croatian neocatholic poetry, existing as ideological peripheral poetry until the disintegration of the last Republic of Yugoslavia. Most of the members of this poetry circle lived for a longer or a shorter period in diaspora (eg. Rajmund Kupareo, Ivo Lendić, Srećko Karaman). Some of them were born outside Croatian states (eg. Ante Jakšić from Bačka). There were those who spent their whole life on the outskirts of Croatian cultural space. Among them is Stipan Bešlin (1920 – 1941), who was from Bačka (now situated in Vojvodina, Serbia). The presentation will focus on the destiny of gifted Croatian poets from the periphery of Croatian cultural space at the time of the Kingdom of Yugoslavia, illustrated by the example of the aforementioned poet, pretty unknown in Croatia. After a brief overview of Bešlin's representation in Croatian literature history works, his poetry will be analysed from different aspects, including his poetic language. As some of Bešlin's poems were not published during his short life, different manuscript variations of a particular poem will be analysed. Furthermore, his use of the bound and free verse will be analysed. The analysis will also include his landscape lyric poetry, his spiritual lyric poetry, the influence of poets of Croatian moderna period on this author, and the poet's attitude towards Croatian literary classics and the Croatian standard language. The analysis will show the inadequacy of neglecting this prematurely gone poet, writing from the outskirts of the Croatian cultural space, who wholeheartedly wanted to be a part of Croatian literature and culture.

Keywords: Stipan Bešlin, poetry, outskirts (periphery), Croatian cultural space.

ALEKSANDRA WOJTASZEK

Rubni žanrovi, goruće teme. Hrvatska stvarnost u zrcalu žanrovske fantastike devedesetih

Dok je sve popularnije mišljenje da je hijerarhija među žanrovima rezultat kriterija koje nameću nositelji društvene moći, hrvatska je žanrovska fantastika još uvijek rijetko predmet interesa kritičara i teoretičara književnosti. Najčešći su uzroci prezira prema žanrovima poput znanstvene fantastike, *fantasyja*, horora ili distopije ukorijenjenost tog tipa fantastike u *pulp* tradiciju te predrasuda o nepromišljenoj ludičnosti i eskapizmu većine djela. Međutim, Fredric Jameson smatra da znanstvena fantastika posjeduje svojstva pomoću kojih bolje opisuje stvarnost nego "izjalovljen realizam", dok Darko Suvin također *fantasy* smatra spoznajnom literaturom, književnošću otpora i subverzije.

Devedesete su posebno vrijeme za hrvatsku žanrovsku fantastiku u kojoj se po prvi put ozbiljno javljaju domaće teme, motivi i prostori, što je povezano s malo zakašnjelom primjenom svjetskih trendova, ali također okretom prema stvarnosti karakterističnim za hrvatsku književnost glavnog toka. U ovom su referatu analizirane priče i novele sabrane u časopisu "Futura" te godišnjim zbirka priča zagrebačkog društva za znanstvenu fantastiku "SFera". U djelima, između ostalih, Aleksandra Žiljka, Marine Jadrečić, Darka Macana i Tatjane Jambrišak, bez obzira na njihov futuristični i fantastični kostim, važno mjesto zauzima kritička konfrontacija s empirijskom okolinom čitatelja. U referatu će se prije svega tražiti odgovor na pitanje uspijeva li hrvatska žanrovska fantastika devedesetih, s obzirom na svojevrsnu marginalizaciju na književnom i društvenom polju, ostvariti svoj subverzivni potencijal ili ipak reproducira dominante političke i ideološke diskurse tog vremena.

Ključne riječi: žanrovska fantastika, devedesete, stvarnost, subverzija.

Marginal Genres, Burning Topics. Croatian Reality in the Mirror of Speculative Fiction from the Nineties

Although opinion that hierarchy amongst genres is the result of the criteria imposed by the holders of social power grows in popularity, literary critics and theorists rarely focus on Croatian speculative fiction. The most important reasons for depreciating genres such as science-fiction, fantasy, horror or dystopia seems to stem from their *pulp* roots and the prejudice against the unreflective ludic and escapist character of most works. Nevertheless, Fredrick Jameson claims that science-fiction sends back more reliable information about the contemporary world than an exhausted realism, while Darko Suvin considers not only science-fiction, but also fantasy as the literature of cognition, subversion and resistance. The nineties are a significant period for Croatian speculative fiction – in this time local topics, motifs and spaces have started to dominate. This process was associated with the somehow late adaptation of world trends, but also with the reality turn seen in the Croatian mainstream literature. In this paper I analyse stories from the magazine "Futura" and annually collections of short stories published by Zagreb's Science Fiction Society SFera. In analysed works written by, among others, Aleksandar Žiljak, Marina Jadrežić, Darko Macan and Tatjana Jambrišak, regardless of their futuristic and fantastic decor, a crucial place is given to critical confrontation with the empirical environment of the readers. The paper is focused primarily on answering the question of whether the Croatian speculative fiction of the nineties achieved its subversive potential, given the fact that it was somehow marginalised on literary and social field, or merely reproduced the dominant political and ideological discourses of that time.

Keywords: speculative fiction, nineties, reality, subversion.

EWA WRÓBLEWSKA-TROCHIMIUK

"Perfidno, podmuklo i dobro organizirano, u Hrvatskoj se dogodila konzervativna revolucija". Konzervativni otpor na semi-periferijama

Cilj je rada analiza fenomena konzervativnog otpora u hrvatskoj kulturi nakon 2000. godine. Dosadašnja istraživanja otpora stavljaju dotičnu pojavu prije svega u perspektivi antitradicionalističkog i antisustavnog (Drozda 2015, Horvat 2013). Ipak, od početka 21. stoljeća primjećuje se porast otpora konzervativnih sredina, koji izražava suprotstavljanje suvremenoj društvenoj evoluciji prema kapitalizmu i univerzalizmu te se sukobljava s materijalizmom i racionalizmom (DelSol 2018). Moja istraživanja ideje revolucije pokazuju da je ona u hrvatskoj kulturi gotovo do kraja 20. stoljeća bila duboko povezana s nacionalnom idejom te je imala prvenstveno konzervativni karakter (v. Rewolucja [Chorwacja], u: Leksykon idei wędrownych na Słowiańskich Bałkanach, Warszawa 2018). Analizirajući nekoliko odabranih suvremenih artikulacija konzervativnog otpora u Hrvatskoj nakon 2000., namjeravam odgovoriti na pitanje do koje mjere spomenute pojave uvjetuje semi-periferijni položaj hrvatske kulture.

Ključne riječi: otpor, konzervativni otpor, revolucija, semi-periferije, Hrvatska.

"Perfidiously, sneaky and in a well-organised way, the conservative revolution has happened in Croatia".

Conservative resistance in semi-peripheries

The aim of the paper is to analyse the phenomenon of the so-called conservative resistance in the Croatian culture after the year 2000. The previous researches place resistance, above all, in the anti-traditionalist, anti-systemic tradition (Drozda 2015, Horvat 2013). Yet, from the beginning of the 21st century, we can also talk about conservative resistance, which expresses a protest against the contemporary social evolution towards capitalism and universalism, entering into disputes with materialism and rationalism (DelSol 2018). The preliminary research carried out by me shows that until the end of the 20th century the idea of revolution in the Croatian culture was strongly connected with the national idea and that it was mainly of conservative nature (see: Rewolucja [Chorwacja], in: Leksykon idei wędrownych na Słowiańskich Bałkanach, Warszawa 2018). By analysing several articulations of contemporary conservative resistance in Croatia, I intend to answer the question to what extent this phenomenon is related to semi-peripheral position of Croatian culture.

Keywords: resistance, conservative resistance, revolution, semi-peripheries, Croatia.

SANJA ZUBČIĆ

Glagoljaška djelatnost na zapadnoj periferiji

Pod glagoljaškim se prostorom misli na geografsko područje na kojem je u srednjem vijeku ili ranom novovjekovlju bila potvrđena uporaba glagoljice u tekstovima različitih žanrova i na različitim podlogama i/ili u kojima se liturgija održavala na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku te je na njemu vladao pozitivan i afirmativan stav prema glagoljaštvu. S obzirom na poznate povijesne i društvene okolnosti, glagoljaštvo se razvilo hrvatskom tlu, s time što je bilo intenzivnije na njegovu južnom, osobito jugozapadnom dijelu (Istra, sjeverno Hrvatsko primorje, Lika, sjeverna Dalmacija i pripadajuća otočja). Na zapadnoj se periferiji toga prostora, na prostorima današnje Slovenije i Italije, također glagoljalo pa su pronađeni i u literaturi opisani glagoljski spomenici. Predmet su interesa u ovom radu upravo ti tekstovi, njihova struktura i jezik. Polazeći od teze da se inovacije u jeziku razvijaju radijalno, tj. da počinju od centra te se šire prema periferiji, moguće je pretpostaviti da će se na zapadnoj glagoljskoj periferiji među elementima narodnoga jezika potvrđivati i neke arhaičnije dijalekatske značajke. Bitno je pritom da su ti spomenici nastajali i upotrebljavali se na području u kojem većinski jezik nije hrvatski pa se može očekivati i upliv inojezičnih elemenata ili drugi načini iskaza višejezičnosti. U radu će se prikazati glagoljaška djelatnost na tim prostorima te sačuvani spomenici, a u cilju utvrđivanja razlika među glagoljskim spomenicima nastalim na periferiji i u središtu glagoljaškoga prostora, analizirat će se tip i struktura glagoljskih rukopisa iz Slovenije i Italije, s posebnom pozornošću na eventualne specifične jezične značajke čiji je nastanak mogao biti uvjetovan perifernošću.

Ključne riječi: glagoljaštvo, glagoljica u Italiji, glagoljica u Sloveniji, jezik.

Glagolitic Activity in the Western Periphery

The Glagolitic space encompasses the geographical area in the Middle Ages and the Early Modern Period where the Glagolitic script was used for texts of different genres and on different surfaces, and/or where liturgy was observed in Croatian Church Slavonic and a positive attitude towards Glagolitism was maintained. In line with known historical and social circumstances, Glagolitism developed on Croatian soil, in particular in its southern and, especially, southwestern part (Istria, northern Croatian Littoral, Lika, northern Dalmatia and adjacent island groups). The western periphery of that area, in today's Slovenia and Italy, also saw the use of Glagolitic script, as confirmed by descriptions of Glagolitic monuments in the literature. It is these texts that this paper is concerned with, their structure and language. Starting with the assumption that linguistic innovations develop radially, i.e. from the centre towards the periphery, we can also expect to find some archaic dialectal features alongside vernacular elements in the western Glagolitic periphery. It is important to note that these monuments came about and were used in an area where Croatian is not the majority language, hence the influence of foreign linguistic elements or other expressions of multilingualism can also be found. This paper will present the Glagolitic activity in this area, as well as the preserved monuments. With the aim of determining the differences between Glagolitic monuments from the periphery and the centre of Glagolitic space, the type and structure of Glagolitic manuscripts from Slovenia and Italy, with special emphasis on linguistic features specifically tied to a manuscript's peripheral origin, will be analysed.

Keywords: Glagolitism, Glagolitic script in Italy, Glagolitic script in Slovenia, language.

MATEO ŽAGAR

Jezik oglednog primjerka prijevoda glagoljskoga Novog testamenta iz 1560. u kontekstu jezičnog uređivanja protestantskih izdanja u Urachu 1561. – 1565.

Jezik brojnih glagoljskih, ćirilskih i latiničkih izdanja protestantske tiskare u Urachu pokraj Tuebingena u hrvatskoj je filologiji neopravdano zauzeo posve perifernu poziciju, iako je riječ o iznimno dorađenom i iznijansiranom čakavskom jeziku, s dugom tradicijom u pisanju biblijskih tekstova, s osloncem u crkvenoslavenskome i bez njega. Bio je to projekt usporediv s drugim biblijskim izdanjima u Europi početkom novoga vijeka, a jezično oblikovanje iziskivalo je poman odabir, selekciju i kreaciju, kontroliranje i korigiranje.

Deset pronađenih stranica Konzulova autografa prvog prijevodnog teksta iz 1560. (više od dvije godine prije tiskanja) koje su pronađene u bečkom Državnom arhivu (Iv. 9, Dj. 1) omogućilo je uvid u jezične razlike prema konačno otisnutom glagoljskom Novom testamentu te njegovoj ćirilskoj inačici.

Nedavno provedena istraživanja jezika biblijskih tekstova otisnutih uraških izdanja dovela su do spoznaje o različitim udjelima čakavskih, štokavskih, crkvenoslavenskih elemenata u tekstovima otisnutima prije sredine 1563. godine i nakon toga. Temeljita usporedba rješenja našeg oglednog primjerka, koji je bio poslan caru Maksimilijanu II. na provjeru i dopuštenje, s otisnutim prvim dijelom glagoljskoga Novog testamenta, jasno će pokazati do kojih je promjena moralo doći da bi jezik bio razumljiv i prihvatljiv u očekivanim krugovima čitatelja. Naposljetku ćemo propitati zašto toliko izbrušen jezik, oko kojega se vodilo iznimno mnogo brige, jezik s dugom tradicijom, i to jezik prvoga cjelovitoga hrvatskoga prijevoda Biblije (odnosno njezina Novog zavjeta), nije u kanonu povijesti hrvatskoga jezika i književnosti zauzeo čvrstu poziciju.

Ključne riječi: protestantska tiskara u Urachu, glagoljski Novi testament, jezik u XVI. stoljeću, Stipan Konzul, Anton Dalmatin, Primož Trubar.

The Language of Glagolitic Autograph (1560) within Context of Linguistic Editing of Urach Protestant Editions (1561 – 1565)

The language of the numerous Glagolitic, Cyrillic and Latin editions published at the Urach Protestant printing house has long been unjustly marginalised in Croatian philology, even though it was a quite refined and nuanced Chakavian variant, occasionally relying on Old Church Slavonic and traditionally used in biblical texts. The project in question was on par with other biblical editions in the early modern Europe, therefore, its linguistic modeling required a careful selection and creation, controlling and correcting.

The ten pages of Konzul's autograph from 1560 (more than two years prior to printing) that were unearthed from the State Archives in Vienna (J 9, A 1) provided an insight into linguistic differences from the final print of the New Testament and its Cyrillic version.

Recently conducted research on the language of biblical texts printed at Urach has led to an awareness of varied portions of Chakavian, Shtokavian and Old Church Slavonic elements in the texts printed before mid-1563 and after. A thorough comparison between the interpretation of our autograph that was sent to Emperor Maximilian II for verification and authorization, and the printed first part of Glagolitic New Testament will elucidate the changes that had to occur in order to make the language intelligible and agreeable to the intended audience. Finally, we are going to question why such polished language, the language of long-standing tradition, after all, the language of the first complete Croatian translation of the Bible (i.e. the New Testament), could not hold a firm position in the canon of history of Croatian language and literature.

Keywords: Urach printing house, Glagolitic New Testament, language in XVI century, Stipan Konzul, Anton Dalmatin, Primož Trubar.

SUDIONICE I SUDIONICI SKUPA

Marinela Aleksovski

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Tena Babić Sesar

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

i

Jelena Šušanj

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Vanda Babić i Denis Vekić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Lada Badurina

Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

i

Ivo Pranjković

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Magdalena Baer

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poljska

Krešimir Bagić

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Lidija Bakota, Valentina Majdenić

i Damir Matanović

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Matijas Baković

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivančica Banković-Mandić

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

István Blazsetin

Pécsi Tudományegyetem, Mađarska

Tímea Anita Bockovac

Pécsi Tudományegyetem, Mađarska

Tomislav Bogdan

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Marijana Borić

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska

Jasminka Brala-Mudrovčić i Marija Gračanin

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Dubravka Brunčić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Luka Budak

Macquarie University, Sydney, Australija

Zoran Bundyk

Tehnička škola Fausta Vrančića u Zagrebu, Hrvatska

Maciej Czerwiński

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Poljska

Ivana Čagalj

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poljska

Đurdica Čilić-Škeljo

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Adnan Čirgić

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Sybilla Daković

Uniwersytet Wrocławski, Poljska

Ante Delić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Dragica Dragun

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Mieczysław Dziekoński

Erfurt, Njemačka

Jelena Đorđević

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Gordana Galić Kakkonen

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Sanja Grakalić Plenković

Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Jagoda Granić

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Petra Gverić Katana

Justus-Liebig-Universität Gießen, Njemačka

Zrinka Jelaska

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kristina Jug

Longford, Irska

Dragana Kalezić

Podgorica, Crna Gora

Sofija Kalezić-Đuričković

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Katarina Knezović Lozić

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Nikola Koščak

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Filip Kozina

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Kresnik

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Tanja Kuštović

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Kornelija Kuvač-Levačić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Josip Lasić i Magdalena Nigoević

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Miranda Levanat-Peričić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Milica Lukić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Suzana Marjanić

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

Ivan Marković

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Krešimir Mićanović

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Mikić Čolić i Vesna Bjedov

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Ivana Mikulić

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Andrea Milanko

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Josip Miletić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Lana Molvarec

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Andrijana Nikolić

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Patrycjusz Pająk

Uniwersytet Warszawski, Poljska

Marina Perić Kaselj i Anamarija Sabatini

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Pavel Pilch

Masarykova univerzita v Brně, Češka

Kornelija Pinter

I. osnovna škola, Bjelovar, Hrvatska

Tatjana Pišković

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Lahorka Plejić Poje

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ivana Prijatelj Pavičić

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Gabrijela Puljić

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Paulina Pycia-Košćak

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poljska

Aleksandar Radoman

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Zvezdana Rados

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Tea Rogić Musa

Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, Hrvatska

Evelina Rudan

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Samardžić i Ninoslav Radaković

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poljska

Anita Skelin Horvat

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Andel Starčević

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Petr Stehlík

Masarykova univerzita v Brně, Češka

Helena Stranjik

Karlovo sveučilište, Prag, Češka

Nikola Sunara

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Vice Šunjić

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Marijana Terić

Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, Crna Gora

Liudmila Vasylyeva

Львівський національний університет імені Івана Франка, Ukrajina

Tea-Tereza Vidović Schreiber

Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Ivica Vigato

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Karolina Vrbanić Zrinski

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Slavica Vrsaljko

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Tvrtko Vuković

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Ana Vulelija

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Sanja Vulić

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Aleksandra Wojtaszek

Uniwersytet Jagielloński, Poljska

Ewa Wróblewska-Trochimiuk

Polska Akademia Nauk, Warszawa, Poljska

Sanja Zubčić

Sveučilište u Rijeci, Hrvatska

Mateo Žagar

Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska